יודען, געדענקט די רדיפות אויף אייערע ברידער אין דייטשלאנד

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem

NAJER FOLKSBLAT

פרייז 30 גראשען

היינט 16 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 126 | לאדז פרייטאג, ח' סיון תרצ"ג | עלפטער יאהרגאנג | Łódź, Piątek, 2 czerwca 1933 r. | № 126

אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71 — Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71.

פעלקערבונד פעראורטיילט די יודען-רדיפות

דער גרויסער יודען-טאג איז ראט פון פעלקערבונד

זשענעווע 30. (יט"א).

ניט קוקענדיג אויף אלע בעמיהונגען פון דער דייטשער דעלעגאציע, וואס זענען נאך געמאכט געווארען ביז דער לעצטער מינוט, איז היינט די בערנהיים-פעטיציע ארויפגעקומען אויף דער עפענטליכער זיצונג פון ראט פון פעלקער-בונד.

די זיצונג עפענט זיך 10 פריה. עס זענען אנוועזענד די דעלעגאטען פון אלע מלוכות, וואס זענען פארטרעטען אין פעלקערבונד-ראט. דער אינטערעס פאר די פערהאנדלונגען איז אן אומגעווענליך גרויסער. דער זאל איז פול געפאקט, אין דער זשורנאליסטען-לאזשע געפינען זיך פארטרעטער פון די גרעסטע וועלט-צייטונגען און פרעסע-אגענטורען, צווישען וועלכע עס געפינען זיך אויך די ספעציעלע שלוחים פון דער יודישער טעלעגראפען-אגענטור.

לעסטער פאדערט, אז דייטשלאנד זאל צוריקציען די אנטיסעמיטישע געזעצן

גלייך ווי די זיצונג ווערט געעפענט ערטיילט דער פארזיצער, פארשטעהער פון איטאליען, דאס ווארט דעם ראפארטער פון דער בערנהיים-פעטיציע, דעם אירלענדישען פארשטעהער אין פעלקערבונד-ראט ד"ר לעסטער.

ד"ר לעסטער הויבט אן מיט דער פעסטשטעלונג, אז מיט דער דעקלאראציע, וואס די דייטשע דעלעגאציע האט אפגעגעבען אויף דער פריטאג-זיצונג פון פעלקערבונד-ראט און אין וועלכער זי האט געפרובט פעראנטווארטליך מאכען די לאקאלע בעאמטענשאפט אין אויבערשלעזיען פאר דער פערלעצונג פון די יודישע מינדערהייטס-רעכט, האט די דייטשע דעלעגאציע אליין מודה געווען, אז די אינערליכע געזעצגעבונג פון לאנד טאר ניט שטעהן אין סתירה מיט די אינטערנאציאנאלע פערפליכטונגען, וואס דייטשלאנד האט אויף זיך גענומען לגבי דעם שוץ פון מינדערהייטען רעכט אין פערשידענע טיילען פון לאנד.

אויב פערזאנען, וואס געהערען צו א געוויסער מינדערהייט, האבען פערלוירען מחמת א נייע געזעצגעבונג זייערע פאזיציעס און האבען זיך געפונען אין א לאגע, אין וועלכער דאס געזעץ לאזט זיי ניט מעהר בעשעפטיגען זיך מיט זייערע ארבייטען, מוז די קראפט פון דעם דאזיגען נייעם אינערליכען געזעץ תיכף אפגעשטעלט ווערען אהן יעדער אפציהונג.

דער פעלקערבונד-ראט — האט ד"ר לעסטער ווייטער ערקלערט — וואלט געווען צופרידען און וועט עס האלטען פאר העכסט וויכטיג, אויב די דייטשען וועלען אינפארמירען דעם ראפארטער די בעשלוסען, וואס זענען אנגענומען געווארען דורך די דייטשע ארגאנען און וואס וועלען מעגליך מאכען, אז די יודישע רעכט אין אויבער-שלעזיען זאלען וואס צום שנעלסטען צוריקגעשטעלט ווערען.

ד"ר לעסטער שלאגט פאר, אז דער ראט זאל בעהמען אין אכט די דעקלאראציע, וואס די דייטשע דעלעגאציע האט אפגעגעבען אויף דער פריטאג-זיצונג און זאל זי אויסטייטשען אין דעם זין, אז אין דער צוקונפט וועלען די געליטענע מינדערהייטען אין אויבער-שלעזיען מעהר ניט ליידען און וועלען געניסען פון דעם גאנצען שוץ, וואס זיי קומט. און אז דייטשלאנד וועט רעספעקטירען די פערפליכטונגען, וואס זי האט אויף זיך גענומען מיט דער פויליש-דייטשער קאנווענץ וועגען אויבערשלעזיען.

ווייטער שטעלט זיך אפ לעסטער אין זיין בעריכט, וואס פערנעהמט דריי דרוק-זייטען, אויף די שאדענס, וועלכע יודען האבען געליטען אין אויבער-שלעזיען, מחמת דער נייער אנטיסעמיטישער געזעצגעבונג פון דער דייטשער רעגירונג, בעזונדערס רעדט ארום דער ראפארטער די היזקות, וואס פריץ בערנהיים גופא האט געליטען, און ערקלערט אז בערנהיים מוז צוריקבעקומען די מעגליכקייט צו ארבייטען אין אויבער-שלעזיען.

ד"ר לעסטער האט פארגעשלאגען, אז אלע פערארדנונגען וועגען שאדען-ערזאץ פאר די געליטענע איינוואוינער פון אויבערשלעזיען זאלען בעהאנדעלט און בעריקזיכט ווערען לויט דער לאקאלער פראצעדור אין דער דאזיגער פראווינץ.

לסוף ערקלערט ד"ר לעסטער, אז דער פעלקערבונד-ראט זאל פערלאנגען, דאס די דייטשע בעריכטען זאלען בעטראכטען און בעריקזיכטיגען בערנהיימס טענות.

אונפערשעמטע ערקלערונג פון דייטשען פארשטעהער

נאך דער רעדע פון ד"ר לעסטער האט גענומען דאס ווארט דער פיהרער פון דער דייטשען דעלעגאציע פאן קעלער, וועלכער ערקלערט:

אין נאמען פון דער דייטשער רעגירונג טייל איך מיט, אז מיר בעהמען ניט אן דעם בעריכט פון פארשטעהער פון אירלאנד. אונזערע מאטיווען זענען פאלגענדע:

1) בערנהיים ווערט ניט בעטראכט דורך דער דייטשער רעגירונג אלס בירגער פון אויבערשלעזיען.

2) אויב אפילו בערנהיים זאל קענען בעטראכט ווערען אלס בירגער פון אויבערשלעזיען, שטעהט די דייטשע רעגירונג אויפ'ן שטאנדפונקט, אז בערנהיים האט בלויז רעכט צו רעדען אין זיין אייגענעם נאמען, ער קען זיך ניט אבער קלאגען אין נאמען פון אלע יודען אין אויבערשלעזיען.

3) אויב בערנהיים האט געליטען שאדענס, קען ער זיינע פאדערונגען פארשטעלען אויפ'ן פאר-געשריבענעם וועג די לאקאלע יוסטיץ-ארגאנען. ער האט אבער ניט קיין רעכט צו קומען מיט זיינע טענות פארן פעלקערבונד.

פאן קעלער האט זיין ערקלערונג פערענדיגט מיט דער פעסטשטעלונג, אז די דייטשע דעלעגאציע איז געווען זיכער, דאס דער ראט פון פעלקערבונד וועט אננעהמען די דעקלאראציע, וועלכע דייטשלאנד האט אפגעגעבען אויף דער פריטאג-זיצונג פון ראט, און וועט זיך שוין מעהר צו דער פראגע ניט אומקעהרען.

די ערקלערונג פון פאן קעלער איז אויסגעהערט געווארען דורך די ראט-מיטגלידער מיט א שמייכעל אויף די ליפען.

פארשלאג צו בעשטימען א יוריסטען-קאמיסיע פאר דער בערנהיים-פעטיציע

נאך דער ערקלערונג פון פאן קעלער האט דער פארזיצער פון דער ראט-זיצונג, דער פארשטעהער פון איטאליען, געמאכט פאלגענדען פארשלאג:

היות די דייטשען הויבען ווידער אויף די פראגע פון בערנהיימס רעכט צו ווענדען זיך צום פעלקערבונד-ראט מיט אן אנקלאגע, זאל דער דאזיגער ענין איבערגעגעבען ווערען צו בעטראכטען א קאמיסיע פון יוריסטען, וועלכע זאל פארשטעלען איהר שטאנדפונקט דעם פעלקערבונד-ראט.

דער ראפארטער ד"ר לעסטער ערקלערט דערויף, אז ער איז מסכים, דאס א יוריסטען-קאמיסיע פון דריי, זאל בעטראכטען די פראגע פון בערנהיימס רעכט צו ווענדען זיך מיט א פעטיציע צום פעלקערבונד. דער רעדנער שטעלט אבער דערביי איין בעדינג, און נעמליך: דער ראט זאל ניט שליסען זיין סעסיע היינטיגע וואך, נאר זאל די אפהאלטען אזוי לאנג, ביז ער וועט ניט האבען בעקומען צוגעשיקט פון דער קאמיסיע פון דריי א בעריכט, וואס זאל ענטהאלטען א פולשטענדיגע בעלויכטונג פון דער פראגע. די קאמיסיע ווידער זאל די פראגע ערלעדיגען ניט שפעטער ווי אין משך פון 7 ביז 14 טאג, און דאן זאל די בערנהיים-פעטיציע ווידער קומען אויף אן עפענטליכער זיצונג פון פעלקערבונד-ראט.

ענגלאנד אונטערשטרייכט, אז זי איז ניט מסכים מיט דייטשלאנדס יודען-פאליטיק

נאך דער דאזיגער ערקלערונג פון ראפארטער ווערט געעפענט אן אלגעמיינע דעבאטע, וועלכע רופט ארויס אן אומגעווענליכען אינטערעס און ווערט מיט דער גרעסטער שפאנונג אויסגעהערט דורך אלע אנוועזענדע.

דער ערשטער נעהמט דאס ווארט דער פארשטעהער פון ענגלאנד, וועלכער ערקלערט, אז צוליב דעם, וואס די פראגע וועגען דער בערנהיים-פעטיציע האט אנגענומען א יורידישען כאראקטער. קען נאטירליך די ענגלישע פארשטעהערשאפט ניט זיין געגען דעם פארשלאג, אז דער ענין זאל בעטראכט ווערען דורך א יוריסטען-קאמיסיע פון דריי.

אבער — ערקלערט דער רעדנער, ווענדענדיג זיך צו די דייטשע פארשטעהער — זאל מיין דייטשער קאלעגע אין ראט און די מיטגלידער פון דער דייטשער דעלעגאציע באיין-אופן ניט אויסטייטשען מיין צושטימונג צום פארשלאג אין דעם זין, אז ענגלאנד גיט איהר הסכמה צו דער שטעלונג, ווייל אונטערשטרייכען, אז ענגלאנד איז זעהר ווייט וואס דייטשלאנד האט אנגענומען לגבי יודען. איך פון גוטהייסען די דאזיגע פאליטיק פון דער דייטשער רעגירונג.

שטארקע רעדע פון פראנצויזישען אויסערן-מיניסטער פאל באנקור

א זעהר שטארקען איינדרוק האט געמאכט די רעדע, וועלכע ער האט נאך דעם פארשטעהער פון ענגלאנד געהאלטען דער פארזיצער פון דער פראנצויזישער דעלעגאציע, דער אויסערן-מיניסטער פון פראנקרייך פאל באנקור.

אין אנהויב פון זיין רעדע דריקט אויס פאל באנקור די בעדויערונג, דאס די אייגענטליכע דעבאטע ווערט ווידער אפגעלעגט אויף א וואך צייט.

פאל באנקור ווייזט דאן אן, דאס די פעטיציע איז ליידער נוגע בלויז די יודען אין אויבערשלעזיען דאס איז, זאגט דער רעדנער, א שאד, ווייל די זאך איז באמת נוגע גאנץ דייטשלאנד און עס איז דאך די פליכט פון פעלקערבונד צו נעהמען אין שוץ אלע מינדערהייטען. דא מוזען מיר רעספעקטירען די עקזיסטירענדע פראצעדור און זיך בעגרענעצען מיט בעטראכטען די לאגע, וואס האט זיך געשאפען פאר די יודען בלויז אין דעם אויבערשלעזיען טייל פון דייטשלאנד. ניט קוקענדיג אבער דערויף וואס טעריטאריש וועט דער פעלקערבונד-ראט בעהאנדלען בלויז די לאגע פון יודען אין אויבערשלעזיען, קען ער אבער ניט ארויסווייזען קיין פעראינטערעסירונג פאר גאנץ דייטשלאנד און פארן גורל פון א ראסע, וואס איז צושפרייט איבער דער גאנצער וועלט.

פראנקרייך — זאגט פאל באנקור — בלייבט טריי איהרע בעסטע טראדיציעס, וועלכע זענען איהר איבערגעליפערט געווארען דורך דער פראנצויזישער רעוואלוציע. די גלייכבערעכטיגונג פון יודען איז א פרינציפ, וועלכער איז איינגעפיהרט געווארען אין פראנקרייך נאך אין ערשטען יאהר פון דער גרויסער רעוואלוציע, אין 1789.

לסוף ערקלערט פאל באנקור, אז דייטשלאנד האט דאך אויף דער שלום-קאנפערענץ אין 1919 זיך פייערליך פערפליכטעט יושר'דיג צו בעהאנדלען איהרע מינדערהייטען און עס איז בלויז רעכט, אז דייטשלאנד זאל די דאזיגע פערפליכטונג רעספעקטירען.

נאך פאל באנקור'ן נעהמט דאס ווארט

דער דעלעגאט פון פוילען ביים פעלקער-בונד גראף ראטשינסקי

ער שטיצט קודם כל דעם וואונש, אז דער ענין זאל וואס גיכער בעטראכט ווערען און יושר'דיג ערלעדיגט. ער ערקלערט, אז אזוי ווי פוילען איז איינער פון די צדדים, וועלכע האבען אונטערגעשריבען די קאנווענץ פון אויבערשלעזיען, לאזט זיך די פוילישע רעגירונג איבער דאס רעכט צו קומען מיט איהרע רעכטליכע בעמערקונגען צו דער פראגע. מינ. ראטשינסקי ווייזט ווייטער אן דערויף, אז די דייטשע דעלעגאציע האט אייגענטליך זיך אפגעזאגט פון דער שטעלונג, וועלכע עס פלעגט שטענדיג פערנעהמען אין די ענינים פון די מינדערהייטען דייטשלאנד. די דייטשע דעלעגאטען פלעגען שטענדיג פאדערען, אז די טראקטאטען וועגען שוץ פון די מינדערהייטען זאלען אויסגעטייטשט ווערען וואס ברייטער, איצט זעהען מיר עפעס אנדערש.

איך ווייס גוט, זאגט דער פוילישער דעלעגאט, אז פון פארמעלען שטאנדפונקט קאנען מיר זיך בעשעפטיגען בלויז מיט דעם גורל פון די יודען אין אויבערשלעזיען, איך מיין אבער, אז יעדער מיטגליד פון ראט האט לכל הפחות דאס רעכט זיך צו

ווענדען צו דער רעגירונג פון דייטשלאנד מיט אן אפעל

זי זאל זיכערען פאר אלע יודען אין דייטשלאנד גלייכע בעהאנדלונג. דאס דאזיגע מאראלישע רעכט דרינגט ארויס פון דער דעקלאראציע וועלכע דייטשלאנד האט בעלעגט אין דער צייט פון די שלום-אונטערהאנדלונגען און וועלכע די שלום-קאנפערענץ האט גענומען צו קענטעניש. איך וויל אויך דערמאהנען די רעזאלוציע, וועלכע איז אנגענומען געווארען דעם 22-טען סעפטעמבער דורך דעם פעלקערבונד, לויט אט דער רעזאלוציע האבען די פערזאמעלטע אויסגעדריקט די האפנונג, אז אויך די מלוכות, וועלכע זענען ניט געבונדען דורך די טראקטאטען פון די מינדערהייטען וועלען לגבי זייערע ראסען- רעליגיעזע און שפראכליכע מינדערהייטען אפהיטען די זעלבע מאס פון טאלעראנץ, ווי דאס פערלאנגען די טראקטאטען. איך דריק אויס די האפנונג, אז דייטשלאנד וועט זיך ניט אפזאגען צו נעהמען אין אכט די וואונשען, וואס זענען אויסגעדריקט געווארען אין דער דערמאהנטער רעזאלוציע.

מען קאן ניט, זאגט ווייטער מינ. ראטשינסקי, פערגעסען די דעקלאראציעס פון די אפיציעלע דייטשע פערטרעטער אין דעם דאזיגען בנין. די דייטשע רעגירונג האט אין די דאזיגע דעקלאראציעס אנערקענט די נוצליכקייט פון מינדערהייטען-שוץ און האט אויסגעדריקט דעם וואונש זיך אין דעם זיך צו בעטייליגען.

דער ראט וועט זיכער ווירקען אויף זיינע מיטגלידער זיך צו פערטראכטען איבער דער גאנצער פראגע פון די מינדערהייטען. דער בולט'ער ביישפיל פון דער יודישער מינדערהייט, וועלכע דארף געשיצט ווערען בלויז אויף דער קליינער טעריטאריע פון אויבערשלעזיען, בעווייזט אז

דאס איצטיגע סיסטעם פון שוץ פאר די מינדערהייטען האט אלע פעהלער

פון א הינקענדיגען סיסטעם. דאס איז א ניט גלייכער סיסטעם, וואס שטייט אין ווידערשפרוך צום פרינציפ פון גלייכהייט פון רעכט און וואס לאזט זיך בעזונדערס פיהלען אין אזא מאמענט ווי איצט, ווען א מינדערהייט נויטיגט זיך דרינגענד אין שוץ. דאס דאזיגע סיסטעם מוז זיך פאר דער עפענטליכער מיינונג אויסווייזען ניט גענוגענד דערפאר, ווייל עס ווערען ארומגענומען בלויז עטליכע מלוכות. אומעטום זענען פארהאן מינדערהייטען און קיינער קאן ניט גאראנטירען, אז מיט דעם גאנג פון לעבען וועלען אט די מינדערהייטען ניט האבען קיין גרונד זיך צו בעקלאגען אויף ניט גלייכער בעהאנדלונג אין די לענדער, וואו זיי ווערען ניט געשיצט.

עס איז פארהאן א געוויסער מינימום פון רעכט וואס דארף גאראנטירט ווערען יעדען מענשען, ניט קוקענדיג דערויף פון וועלכער ראסע ער איז, צו וועלכער רעליגיע ער געהערט אדער אין וועלכער שפראך ער רעדט. אט דער מינימום מוז געשיצט ווערען פאר אלע ענדערונגען און עפענטליכען לעבען. איך פאדער אלזא אויף אלע מיינע קאלעגען פון ראט זיי זאלען זיך פערטראכטען ערנסט איבער דער פראגע, וואס איהר דרינגליכקייט איז ארויסגעטראטען אזוי בולט אויפ'ן טרויעריגען ביישפיל פון ענין, וועלכען מיר בעטראכטען גראד איצט. איך מיין, אז מען וועט דארפען פערטיפערן די

(ווייטער זעה 4 זייט)

פאַרק „העלענאָוו" ● שבת, דעם 10 יוני ● פאַרק „העלענאָוו"
אגרויסע גאַרטען=פערווייל·נג לטובת די באַראַכאָוו=שולען
מיט אַ זעהר רייכען און אינטערעסאַנטען פּראָגראַם. ● גרויסער קינדער=יום=טוב, יעדעס קינד בעקומט אַ מתנה
אַ רייכע פאַנטאַזי=לאָטעריע מיט פיל ווערטפולע פאַנטען. / אויפטריט פון קינדער=כאָר. / גימנאַסטישע איבונגען. / סימפאָנישער אָרקעסטער.
2 אָרקעסטערס / בילעטען שוין צו בעקומען אין דער באַראַכאָוו-שול, שרודמיעסקאַ 7, אין דער באַראַכאָוו-ביבליאָטעק, צל. קאָשטשושקי 9, און אין די פּראָפ. פעראיינען. / 2אָרקעסטערס 2

גאַנץ לאָדז — גרייט זיך צום גרויסן מאַרגענשטערן טורן= און ספּאָרט=פעסט, וועלכער קומט פאָר שבת, ד. 10 יוני
אויפ'ן ספּאָרט=פלאַץ „העלענאָוו" — 400 ספּאָרטלער, מענער=, פרויען=, קינדער= און שילער=גרופּען.
אויסערגעווענליכע ספּאָרט=אַטראַקציעס

צו דער פערלאָבונג פון אונזער געעהרטער פריינדין (לייטערין פון דער פירמע זיסער און ווורובעל)
פרל. פ. פעלדמאַן
מיט ה' מ. י. ליפשיץ
גראַטולירען מיר זיי און ווינשען זיי אַ גליקליכע צוקונפט
גאָלדפאַרב שלמה, אורבאַך פישל,
פינקעלשטיין מרדכי, פולמאַן שלמה,
באַראַנוויעצקי מאיר, ראַפּאַלאָוויטש חיים,
ליטעווסקי לייב, זשיכלינסקי יצחק.
2901

שפּאָרען געלד
דורך קויפען רעעלע סחורה
צו די ביליגסטע פּרייזען
לאָזט זיך נור ביי דער פירמע
„באַרוויך"
לאָדז, נאָוואָמיעסקאַ 30 טעל. 210-58
וועלכע איז די איינציגע
ביליגע און רעעלע קוועלע
פון גוטען קידוש=ווײַן
ביז די געשמאַקסטע פּאַלעסטינער,
אונגאַרווײַנען, ווי אויך אַלע סאָרטען
ליקיער, בראַנפען'ס און מעהד.

אונזער טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס אונזער פריינדין העלא ווייסבאַרד, צוליב'ן טויט פון איהר
מוטער
מאַניאַ ווייספעלד, מאַניאַ גרינצווייג,
טערעזאַ שילדוואַן, שולמית פרידענרייך,
מיניא גרינבערג, סטאַשאַ שימאַנסקאַ,
צעשאַ רעמבעלינסקאַ, לאַלאַ שאַראַקאַוויאַק, נאַדזשאַ גרדוק, רעגינאַ גרדוק,
האַניאַ כענטשינסקאַ, פּראַניאַ בערעק.
2902

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס דער שווערגעטראָפענער פאַמיליע פוקס צוליבן פריהצייטיגען טויט פון זייער אונפערגעסליכען זוהן
שלום דוב נ"ע
זייט געטרייסט אין אייער גרויסען צער
שלמה גאָלדבערג און פרוי.

Szefostwu FUKS
z powodu przedwczesnego zgonu Ich ukochanego **Syna**, naszego nieodżałowanego o tak szlachetnym charakterze
B. P. SZULIMA FUKSA
wyrazy najgłębszego współczucia wyrażają
2920 **PERSONEL F-my**
„J. FUKS" i „TRWAŁOBUW"

די בעסטע
פערזיכערונג פון פייער און גנבות
אויף זומער-צייט ווערען אנגענומען צו בעהאלטען אלערהאנד געגענשטאנדען אויף גוטע בעדינגונגען
נעהמט אָן
Dom Transportowo - Ekspedycyjny
S.JELIN i I.RUDOMIN
Sp. Akc.
Biuro: Piotrkowska 62, telef. 102-07 i 224-69.
Składy: Wólczańska 73, telef. 220-07.

לאָדז — ארץ=ישראל
וויכטיג פאַר עמיגראַנטען קיין ארץ=ישראל
די פירמע
Północne Towarzystwo Transportowe i Ekspedycyjne Sp. Akc.
ANDRZEJA 6, tel. 196-86, 196-87, 196-88
האָט איינגעפיהרט זאַמעלטראַנספּאָרטען קיין ארץ-ישראל, וועלכע ווערען ערלעדיגט שנעל און פּינקטליך 2 מאָל וועכענטליך צו זעהר רעדוצירטע פּרייזען.
זעמטליכע אינפאָרמאַציעס ערטיילט דאָס ביוראָ Andrzeja 6 פון 9 ביז 2 און פון 4 ביז 7.
2736

באַקאַנטמאַכונג.
דערמיט מאַכען מיר באַקאַנט דאָס ג' פּובליקום, אז צום איצטיגען זומער=סעזאָן האָבען מיר איינגעפיהרט
קאַפע „אַטלאַנטיק" פּיעטריקאָווער 48
אַנ'ערשטקלאַסיגע
ווילנער יאַרסקע-קוך
וואָס ווערט אָנגעפיהרט פון פאַכמענישע קרעפטען און גיט גרויס טעגליך
געשמאַקהאַפטע יאַרסקע מיטאָגען 2 זל. און 2.50 זל.
צום פּרייז פון
פריהשטיקען און אווענדברויטען פון 5 געננג 1.30 זל.
אין אונזער קאַפע איז אַ פיליע פון דער גוט-באַקאַנטער CHŁODNIA WŁOSKA פּיעטריקאָווער 74 און מען בעקומט ביי אונז שטענדיג די בעסטע וואָסקע לאָדעס.
מיר עמפפעהלען זיך דער ג' קונדשאַפט Café „Atlantic" מיט אַכטונג 48 פּיעטריקאָווער 48 טעל. 162-11
באַמערקונג: אויף וואונש ווערען אויך מיטאָגען אָפּגעשיקט אַ היים.

קויפט נישט קיין
דייטשע שיך
און פּלעטשאַנקעס
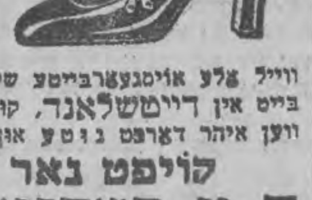
ווייל אַלע אויסגעאַרבייטע שיך און פּלעטשאַנקעס, וואָס ווערען אויסגעאַרבייט אין דייטשלאַנד, קומען קיין פּוילען אונטער פערשידענע נעמען, ווען איהר דאַרפט גוטע און גאַראַנטירטע שיך און פּלעטשאַנקעס
קויפט באַר אין דער בעוואוסטער פירמע פון
ח. מ. ראַדזאַנאָווער נאָוואָמיעסקאַ 3
וועלכע פערקויפט צו אויסערגעוועהנליכע קאָנקורענץ=פּרייזען
דאַמען=שיך, בעסטער קוואַליטעט, פון 11 זל. אָן
פּלעטשאַנקעס פון 10 זל. אָן
מענער=שיך, גאַראַנטירטע, פון 14 זל. אָן
CH. M. RADZANOWER מיט אַכטונג
3 NOWOMIEJSKA 3

DOM EKSPEDYCYJNY
R.SOBOL, Łódź
Piotrkowska 6, tel. 153-96. Rok założ. 1918
מאַכט באַקאַנט. אז פון 15. יוני ד. י. ווערט געעפענט
אַ ספּעצ. מאַגאַזין צו לאַגערען סחורות
דער מאַגאַזין, וועלכער געפינט זיך אין סאַמע צענטער שטאָט (פּיעטריקאָווער 6) איז אַסעקורירט פון פייער און גנבה. ס'קען אויך זיין ספּעציעלע צימערן. ס'ווערט געעפענט אַ ספּעציעלע שפּייז=אָבטיילונג און צום אויסזאַה'ן. ס'ווערען אויך געבויט קאַלך=קאַמערן אויף צו קאַלטע און צו לאַגערן אייער.
דער ניי-געעפענטער מאַגאַזין איז פערזעהען מיט אַלע נויטיגע איינריכטונגען, ווי: קראַפט=ווינדע, לאַסט=אויטאָ'ס און פּלאַטפאָרמעס, מיט וועלכע די סחורה ווערט אויפ'ן פערלאַנג אָפּגענומען און אָפּגעשיקט צו די געעהרטע קליענטען — די פּרייזען זענען זעהר מעסיגע
גענויערע אינפאָרמאַציעס אויפן אָרט טעגליך פון 5—7 אָוו.

צו דער עפענונג
פון דער בעקעריי און צוקערניע אין קאַלומנע
פון אונזער ליבען ברודער, וואָס קומט פאָר זונטאָג דעם 4 יוני 1933 ווינשען מיר פיל גליק און דעם בעסטען ערפאָלג אין זייער נייער אונטערנעהמונג.
שוועסטער ברכה גאָטפריד און פאַמיליע
ברודער דוד קינרוס, פרוי און פאַמיליע
לייבקע קינרוס פרוי, און פאַמיליע
לייב ראָזענבערג
2906

אונזער חשוב'ן מייסטער ה'
ר. קינרוס
צו דער עפענונג פון זיין בעקעריי און צוקערניע אין קאַלומנע, ווינשט פיל גליק און גלענצענדען ערפאָלג
דאָס פערסאָנאַל
פון דער בעקעריי אין לאָדז
זאַוואַדזקאַ 17.
2907

אונזער בעסטען און הערציג-איבערגעגעבענעם פריינד ה'
ר. קינרוס
אייגענטימער פון דער איבעראַל-בעוואוסטער לאָדזער מעכאַנישער בעקעריי זאַוואַדזקאַ 17, צו דער עפענונג פון אַ נייע מאָדערנע בעקעריי און צוקערניע אין קאַלומנע (אייגענע געביידע) זונטאָג, דעם 4/6 1933, ווינשען פיל גליק און ערפאָלג
א. עקשטיין און פרוי.

ייין כשר!
ביילער צעמביק
פון דער בעוואוסטער ווײַן= און מעהד=פאַבריק
פירמע „פּראָגרעס"

גאַטונגען אָרדער Nr.	קוואַרט 0.9	באָם-שטנקען 0.6	האַלבע באַטשאַנק. 0.3	פירטעל ליטער 0,25	0.1
ריינער זיס ראָזן. ווײַן	1.90	1.35	–	0.55	0.25
שלש מאַרקע	2.00	1.45	–	0.65	0.30
Nr. 6	2.25	1.60	0.85	0.70	0.35
Nr. 7	2.55	1.80	0.95	0.80	–
Nr. 8	2.80	2.00	1.35	–	–

אַלע אַנדערע סאָרטען ווײַנען זענען בעדייטענד רעדוצירט געוואָרען. צוליב דער בעקוועמליכקייט פון אונזערע ג' קונדשאַפט פון גרינעם מאַרק בעקומט מען אונזערע ווײַנען ביי ה' פּלוטערמאַכער, גרינער מאַרק 6 טעלעפאָן 150-78.
מיט אַכטונג
ווײַן= און מעהד=פאַבריק
אַלטער מאַרק 2, טעל. 184-82
הורט-פערקויף נאָר אין פאַבריק אַלטער מאַרק 2
איינצעל-פערקויף נאָר אין פּראָנט-געוועלב אַלטער מאַרק 1.
1-טע באַמערקונג: פירמע פירטעל-ליטערדיגע פלעשלעך קאָסטן צוזאַמען מיט 5 גר., באַטשאַנקעס און קוואַרטען פלעשען צו 10 גר.
2-טע באַמערקונג: טעטעפעל-מאַרקען, האָקפּלען און פּאָסט-מאַרקען' פערקויפט צו מאַקסימאַל-פּרייזען.
2914

א הערצליכען מזל-טוב

און וואַרעמסטע גליקווונטשן ווינטשן מיר דעם נ. ה׳ פרעזעס פון „נותן לחם״

ראטמאַן פּ. כאַרי

צוליב׳ן קויפן הינטער „אוזדראָוויסקא״ א ווילע אויף א זומער-קאָלאָניע פאר פאַראָרימטע קינדער.

די פאַרוואַלטונג פון לוין-וועבער-מייסטער-פאַראיין בזשעזשינער 7.

Z intencji zaręczyn kolegi mego
p. **Mońka Zylberberga**
z panną
Rachelą Bestermanówną
życzą wiele szczęścia i różowej przyszłości.—
Moniek Bude.

אונזער געעהרטן שעף

ה׳ שלמה זינגערמאַן

און פרוי

צום געבוירט פון זייער

זוהנדעלע

ווינשט א הערציגן מזל-טוב און א גרינגע דערציהונג

דאָס פּערסאָנאַל פון דער פירמע
„WYGODA“
Narutowicza 13. 2897

ארץ-ישראל׳דיגער

פּאמעראַנץ-זאַפט

אויף הויט און דעסערט
זעהר גוט צו זאָדע-וואסער
צו בעקומען אין
„תוצרת ארץ-ישראל“
לאָדז, שרודמיעסקא 3.

קויפט ארץ-ישראל

די בעסטע עקסקורסיע
אין הודש יובל
איינשרייבונגען טעגליך פון 10 – 1 בייטאג
און פון 4–7 נאכמ.
אין „תוצרת ארץ-ישראל“
לאָדז. שרודמיעסקא 3.

שיי מרעז

מיט פאריזער שריפטן און פערטיגע שייטלען
ווערען ערשטקל. און רעיעל אויסגעפיהרט
אויך אנדולאציע
ביי קערש,
סקווערנאווא 15.

Doktór
ŁAGUNOWSKI
powrócił
Piotrkowska 70
i róg Traugutta
Tel. 181-83.
choroby skórne
weneryczne
i moczopłciowe
Gabinet Roentgenoleczniczy.
Przyjmuje od 8[30] do 10 1 — 2[30], od 6 do 8[30] w w niedzielę i święta od 10–1.
Oddzielna poczekalnia dla pań.

לערנער צו וועש
י. נאַרדמאַן
שרודמיעסקא 8.

לעטשניצע

פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטן און דענטיסטישער קאבינעט
11 בזשעזשינער 11
טעלעפאָן 137-63
עס נעמען אָן דאָקטוירים ספּעציאַליסטן
שיפמאַן, וואַלינסקי, שמיר-נעלד, קערשנער, שמער-לאָווסקי, סלאָבאָדסקי, זאַלצ-וואַסער, איציקזאָן, קראַ-סאָווסקי, יאַקובזאָן
און דענטיסטין סטאראַפּאָלסקא.
וויזיט 3 זל.

אנאנסען

אין „נ. פאלקסבלאט“ העלפען ערפאלג

אלע דאַרפען! וויסען!

צום זומער סעזאָן
בעקומט איהר

רעשטען

פון די בעסטע קוואַליטעטן ביליצער, מאַטאַשא-ווער און אַנדערע נייעסטע מאָדערנסטע מוסטערן פון הערען- און דאַמען-שטאָפען

פאר דאַמען	מיט 30% ביליגער	פאר מענער
אויף פּאַלטענס, אויף קאָסטיומען	קומט און איבערצייגט אייך!	אויף אַנצוגען, אויף פּאַלטענס
נור ביי		געדענקט דעם אדרעס

R. SZCZĘŚLIWY

5 נאַוואָמיעסקאַ 5, פראָנט, 2. שטאָק.

ענדליך איז פערשוואונדען מיין פערעלטערטער אדטשיסע
ווייל „Lebewohl“
איז אַן אונגעוועהנליך מיטעל.
צו פערלאנגען אין אלע אַפּטייקן און סקלאַד-אַפּטעקעס אויס-דריקליך „LEBEWOHL“.
אינלענדישע אויסערבעטונג.

אוועק מיט אונזער פיינד!
קאַראַלוכען, פרוסאַקעס און אַנדערע ווערים — דאָס זיינען די פערשפרייטער פון אַנשטעקונג און פערשידענע אָנ-שטעקענדע קראַנקהייטען.
מ׳דאַרף זיי גרינדליך פערניכטען מיט דער הילף פון פראָפעלאַקטישן און ראַדיקאַל מיטעל ווי עס איז
„FLURIN“
צו פערלאַנגען אין אַלע אַפּטייקן און סקלאַד-אַפּטעקעס. 1675

לעהרערס
מיט רעגירונגס-רעכט
18 יאָהר פּראַקטיק, ערטיילען פּויליש, יודיש, פראַנצויזיש, עספּעראַנטאָ, דייטש, בוכהאַלטעריע און מאַטעמאַטיק.
שוו. יאַקובאַ 12
רעכטע אָפיצינע, 1-טער שטאָק, וואוינונג 30, שיף.

לעהרערין
גוטע פּעדאַגאָגין
ערטיילט אונטעריכט פאר דערוואַקסענע, אין פּוילישע, יודישע און דייטשע שפּראַכן צו ביליגע פרייזען.
לאַסמאַן,
בזשעזשינער 15.

Gimnazjum Męskie

z prawami gimnazjów państwowych

6-klasowa

Szkoła Powszechna

Towarzystwa Szerzenia Oświaty i Wiedzy Technicznej wśród Żydów w Łodzi

POMORSKA 46/48, telefon 106-64.

עס ווערען אָנגענומען שילער צום נייעם שול-יאָהר.
די עקזאַמענס דויערן.
די פרייזען אין גימנאַזיום ווערען ערמעסיגט.
אין דער פאָלקס-שולע איז דער שכר-לימוד 15 זל. אַ חודש.
איינשרייבונגען נעמט אָן די שול-קאַנצעלאַריע פּאָמאָרסקא 46 טעגליך (אויסער שבת און יום-טוב) פון 8 ביז 2 און פון 5 ביז 7 נאָכמיטאָג.
2841

די נייעסטע מאָדעלען

פון זומער-שיך

און פּלעציאַנקעס
אין אַ רייכער אויסוואַהל עמפּפעהלט

A. Ogórek

11 ZAWADZKA 11.

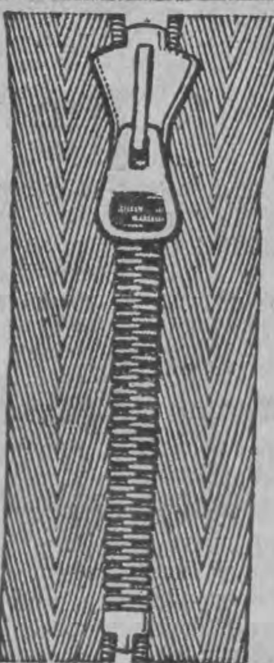

וויכטיג נייעס

פאר סוועטער- און טריקאָטאַזש-פאַבריקאַנטען!

דערמיט מאַך איך בעקאַנט, אַז צום סעזאָן איז מיין הורט-גאַלאַנטעריע-געשעפט פערזעהן מיט אַ גרויסן אויסוואַהל פון די בעסטע

רייז-פערשלוסען

צו אויסערסט ביליגע פרייזען.
קומט און איבערצייגט אייך!
מיט אַכטונג
H. APFELBAUM
Łódź, Północna 2,
tel. 142-92.
P. K. O. 68-384.

Dr. med.

Berman

צעגעלניאַנאַ 15, טעל. 149-07.
ספּעציאַל-אַרצט פאַר הויט- און געשלעכטס-קראַנקהייטען, מענער-שוואַכע - בעהאַנדלונג און ספּעציעלע בעראַטונג.
נעמט אָן פון 8—11 פריה און 4—8 אָוונט, זונטאָג פון 9—1 בייטאָג.
פאַר אונבעמיטעלטע – לעטשניצע-פרייזען.

Dr.

Wajnberg

ספּעציאַליסט פון לונגען- האַרץ- און סהלעראָז-קראַנקהייטען
ציגעל-גאַס 11, טעל. 126-02
נעמט אָן פון 9—10 פריה, 3—4 און 8—9 אָוו.

כירורגישער קאַבינעט

Dr. Szreiber

איז געוואָרען איבערגעטראָגען אויף
Narutowicza № 9
tel. 122-95.
אָפּעראַציעס, אָפּאַטורנקעס, המלט ושילאָקעס או״ח
היילאַנשטאַלט-פרייזען.

Dr. med.

HALTRECHT

ספּעציאַל-אַרצט פאַר הויט- און געשלעכטס-קראַנקהייטען
פּיעטריקאַווער 10, טעל. 245-21
נעמט אָן פון פון 2—3 און פון 6.30 ביז 8 אָוונט. זונטאָג פון 10—1 בייטאָג.
אַלע אַרט אַנאַליזען.
פאַר אַרבייטסלאָזע לעטשניצע-פרייזן!

LECZNICA PRYWATNA
Położniczo-Ginekologiczna

Dra med S. Druebina

6-Sierpnia 15/17, tel. 153-10 I i II kl
godziny przyjęć w lecznicy od 10—12 codziennie. PORADA 5 ZŁ.
Pryw. mieszk. Piotrkowska 124, tel. 213-02
godziny przyjęć od 4–6. 2492

Dr. 2662

E. Gutman

קינדער-קראַנקהייטען
נעהמט אָן טעגליך 3.30 — 5.30
גדאַנסקא 26 טעל. 17300.

Dr. med. Z. DATYNER

אוראַלאָג
ספּעצ. פון נירען-, בלאָז-און אורין-קראַנקה׳
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95.
נעהמט אָן פון 8–9 פריה און 3–6 אָוו

DR. MED.

Z. LEWINSON

כירורג
אָרדינאַטאָר פון שפּיטאָל אויף דרעוונאָווסקאַ
נעהמט איצט אָן אויף
פּיעטריקאָווער 86, פראָנט 2. שטאָק
פון 3—5 נאָכמ. 1780

---

200 זל. בעלוינונג

בעקומט דער, וועלכער וועט צוריקגעבען די 13 וועקסלען, וועלכע מען האָט מיר אַרויסגענומען אין צוג לאָדז – קראָקאָ.
אָבצוגעבען געגען בעלוינונג
ביי סראָוסקאָפּף, לאָדז, קילינסקיעגאָ 77, טעל. 147-60.
2891 דיסקרעציע געזיכערט!

מאָטאָרען

עלעקטרישע

נייע און גענוצטע צו דינידרינגסטע פרייזן
רעפּעראַטור-וועקשטעלן. איבערוויקלונג פון מאָטאָרען און דינאַמאָ-מאַשינען, עלעקטרישע קראַפט-אינסטאַלאַציעס פון ליכט און סיגנאַליזאַציע פיהרט אויס

Przeds. Inżyn. Elektro-Mech. **Maurycy Rak**
Zawadzka 12, tel. 214-11.
גרויסער אויסוואַהל פון ראַדיאָ-אַפּאַראַטן אויף לאַגער

אכטונג, גנבים!

דער יעניגער, וואָס האָט גענומען די וואַליזע מיט זאַכען דינסטאָג, ד. 30. מאַי, נאָוואָמיעסקא 18, אין טויער, ווערט געבעטען געגען בעלוינונג דאָס אָבצוגעבען. פערשטענדיגען זיך טעל. 140 07

דורך 24 שעה

גיט אָרויס די גאַרדעראָבע און וועש קאָמפּלעט אויסגעפּערטיגט
Pośpieszna
Parowo-Elektryczna
CHEMICZNA PRALNIA
I FARBIARNIA

„Błyskawica“

Sp. z ogr. odp.
צענטראַלע – 9 אַנראַדאָווא 9
טעל. 236-81
פיליעס: 44 פּיעטריקאָווער 44
הילינסקיעגאָ 246.
נידריגסטע פרייזן!
בעמ: שנעלער-רעפּעראַטורען אויפן אָרט

בעקאַנטמאַכונג.

דערמיט טייל איך מיט דער ג׳ קונדשאַפט, אַז דער ערשטקלאַסיגער

הערן-שניידער-אַטעליער

מ. ד. קוטשינסקי

האָט זיך איבערגעטראָגן אויף

28 זאַוואַדזקאַ 28

פראָנט 1-טער שטאָק

איך נעהם אָן בעשטעלונגען צום פריהלינג- און זומער-סעזאָן לויט די לעצטע אויסלענדישע מאָדעלען. רעעלע בעהאַנדלונג! פּינקטליכע אויספיהרונג! מעסיגע פרייזען! און כ׳בעט די ג׳ קונדשאַפט מיך אויך ווייטער צו בעזוכען.
מיט אַכטונג

M. D. Kuczyński
28. Zawadzka 28.

פאַר

מאַגעןלײַדנדע

ראַבאַרבער-וויין

אין פּרימאַ-קוואַליטעט צו ביליגע פרייזען.
צו בעקומען אין וויינהאַנדלונג פון
E. SZYKIER
Północna 1, tel. 107-84.

אויגען - קליניק

מיט שטענדיגע בעטען פון

Dr. B. Donchin

פּיעטריקאָווער 90, טעלעפ. 221-72
נעהמט אָן שטענדיגע אויגען - קראַנקע (צוועק אָפּעראַציע א. ז. וו.), ווי אויך אַמבולאַטאָרישע פון 9 ביז 1 און פון 4 ביז 7.30 אָוונט.

Dr. S. KANTOR

ספּעציאַליסט פאַר הויט, וועגערישע און געשלעכטס-קראַנקהייטען
וואוינט יעצט
Piotrkowska 90, tel. 129-45
נעהמט אָן פון 8—2 נאָכמ. און 4 — 9 אָוונט.
זונטאָג און יום-טוב פון 8—2 נאָכמ.

בריליאַנטען, גאָלד,

זילבער, פערשיד. ביזשוטעריע, לאָמבאַרד-קוויטעס קויפט און צאָהלט די העכסטע פרייזען
Magazyn ujbilerski **M. H. LISSAR, Piotrkowska 5**

פאַר

גאָלד, ביזשוטעריע

און לאָמבאַרד- קוויטעס
צאָהלט די העכסטע פרייזען
אליזאַר פּיאַלקאַ
פּיעטריקאָווער 7.

אפגעווארפען די דייטשע פארווארפען געגען בערנהיים'ן

גענף, 1 (ספ. טעל.)

די יורידישע קאמיסיע האט בעטראכט די פארווארפען געגען בערנהיים'ס פעטיציע און האט בעשלאסען אפצווארפען אלע דייטשע פארווארפען און אנערקענט די פעטיציע פאר פולשטענדיג דער-לאזבאר.

דער פעלקער-ליגע-ראט וועט זיך צוזאמענ-קומען דינסטאג און וועט אויפסניי בעטראכטען די פראגע.

ווי בעקאנט האט די דייטשע דעלעגאציע ארויסגערוקט דעם פארווארף, אז בערנהיים געהער נישט צו די מינדערהייטען.

בעריהמטע יודיש-דייטשע דיכטעריז עלזא לאסקער שילער פערשווינדען

זי איז דערהרגעט אדער געפינט זיך אין א קאנצענטראציע-לאגער

לאנדאן, 1 (יט"א טעלעגראפיש)

„מאנטשעסטער גארדיען" ברענגט א ידיעה, אז צווישען די פערשווונדענע געפינט זיך אויך די יודיש-דייטשע דיכטערין עלזא לאסקער שילער.

די ענגלישע צייטונג פערעפענטליכענדיג די שימה פון די פערשווונדענע זאגט ארויס די השערה, אז אויב זיי זענען נישט דער'הרג'עט, געפינען זיי זיך אין א קאנצענטראציע-לאגער. ס'איז אויך מעגליך, או זיי בעהאלטען זיך אויס פאר די היטלעריסטען.

ערב פראצעס וועגען אונטערצינדן דעם רייכסטאג

בעמיהונג צו ראטעווען פון טויט די ארעסטירטע בולגארען

לייפציג, (ספ) דער גענעראל-פראקורא-ר פון העכסטען געריכט אין לייפציג האט געמאלדען אז די אויספארשונג וועגען אונטערצינדען דעם רייכסטאג וועט פערענדיגט ווערען דעם 3-טען יוני. מען קאן זיך דעריבער ריכטען, אז אינגיכען זאל פארקומען דער פראצעס.

אין צוזאמענהאנג דערמיט האבען מיר נעכטן בעקומען א דעפעשע פון מאסקווע, די דעפעשע איז אנ'אפעל צו דער עפענטליכער מיינונג פון דער וועלט, אז מען זאל ראטעווען פון טויט-געפאר די 2 בולגארען, וועלכע די היטלעריסטישע אונטערצינדער און תליינים ציען צו צום פראצעס.

די דעפעשע איז אונטערגעשריבען דורך העלענא דימיטראווא — א שוועסטער פון אנגע-קלאגטען געארג דימיטראוו און דורך ריקא פאפאוו — די פרוי פון אנגעקלאגטען פאפאוו.

פערשארפטע פראטעסט-אקציע אין פראנקרייך געגען דייטשלאנד

1200 מיטאגען פאר די פליטים

פאריז, 1 (יט"א טעלעגראפיש)

דער הילף-קאמיטעט פאר די פליטים פון דייטשלאנד, האט פערשארפט די באיקאט-אקציע געגען דייטשלאנד. דער קאמיטעט גיט ארויס טעג-ליך 1200 מיטאגען.

דייטשלאנד נעמט אן דעם „4 פאקט"

בערלין, 1 (ספ. טעל.).

פון רוים איז מען מודיע, אז די דייטשע רע-גירונג האט אפיציעל מיטגעטיילט, אז זי נעהמט אן אהן פארבעהאלט דעם פאקט פון די 4 מלוכות, לויט דער פערשטענדיגונג פון די לעצטע אונטער-האנדלונגען.

נייער טעקסט פון „4 פאקט"

ארויסגענומען דעם ארט. וועגען ענטוואפנונג איז אריינגעשטעלט אנ'ארטיקעל מען זאל מעגען רעווידירען די טראקטאטען

לאנדאן, 1 (ספ. טעל.).

ווי מען גיט דא איבער איז אינ'ם טעקסט פונ'ם „4 פאקט" אריינגעטראגען געווארען מוסאָליניס אויסבעסערונג, אז מען זאל קענען רעווידי-רען די טראקטאטען, און דער ארטיקעל 3 וועגען ענטוואפנונג איז אויף דייטשלאנדס פערלאנג בעזייטיגט געווארען.

לאנדאן, 1 (ספ. טעל.)

די לאנדאנער צייטונגען פערעפענטליכען היינט דעם טעקסט פון אפמאך פון די 4 גרויסע מלוכות ענגלאנד, פראנקרייך, איטאליע און דייטשלאנד. פארן אייגענטליכען אינהאלט פון פאקט געפינט זיך אזא ארייגפיהר:

די פעראנטווארטליכקייט פאר דער פעלקער-ליגע און איהרע מיטגלידער; די איבערצייגונג, אז די אומרוהיגקייט אויף דער וועלט קאן בעזייטיגט ווערען נאר דורך פערשטארקען די געפיהלען פון פריינדשאפט און צוטרוי צום שלום; געטריי צו די פערפליכטונגען פון פעלקער-ליגע-פאקט, פון פאקט אין לאקארנא און פון קעלאג-בריאן-פאקט; פאר פליכטענדיג זיך נישט צו בענוצען געוואלט — האבען די 4 מלוכות זיך געאייניגט אויף פאלגענדע פונקטען:

די פערזאנטווארטליכע מלוכות פערפליכטען זיך, אז אלע שטרייט פראגען צווישען זיי דארפען איבערגעגעבען ווערען דער פעלקער-ליגע, כדי צו פערזיכערען א דערפאלגרייכע פאליטיק פאר איינ-האלטען דעם שלום.

די 4 מלוכות פערפליכטען זיך צו בעהמען אלס באזע פון דיסקוסיע דעם ענגלישען ענטוואפנונגס-פלאן, וואס זאל מעגליך מאכען א פאקטישע רע-דוקציע פון די בעוואפנונגען. דייטשלאנד אנער-קענט, אז אין סיסטעם, וואס האט פאר א ציל איינצושטעלען א זיכערקייט פאר אלע פעלקער, קאן דייטשלאנד דערגרייכען גלייכבערעכטיגונג נאר עטאפענווייז. אין הסכם מיט'ן פאקט פון דער פעל-קער-ליגע.

דער פאקט ווערט געשלאסען אויף א פער-יאד פון 10 יאהר צייט.

יורידישע קאמיסיע איז גענף געגען די מענות פון די דייטשע

גענף, 1 (יט"א טעלעגראפיש).

ווי דער יט"א קארעספאנדענט דערוויסט זיך, איז מיטוואך נאכמיטאג פארגעקומען די ערשטע זיצונג פון די דריי יוריסטען, וועלכע זענען בעשטימט געווארען פון פעלקערבונד-ראט אויף ארויסצוזאגען זיך וועגען בערנהיימס רעכט אויף די פעטיציע.

היינט האט די יורידישע קאמיסיע אויסגע-הערט די דייטשע טענות און זיך בעקענט מיט דער שטעלונג פון פוילען.

מ'זעהט פאר, אז די יורידישע קאמיסיע וועט זיך ארויסזאגען געגען די טענות פון דער דייטשער דעלעגאציע.

די קומענדיגע זיצונג פון פעלקערבונד-ראט וועט וואהרשיינליך פארקומען דינסטאג, אויף וועל-כער ס'וועט נאכאמאל בעטראכט ווערען די יודישע פעטיציע.

קאטאסטראפאלע פינאנץ-לאגע אין דייטשלאנד

בערלין (ספ. טעל.)

דער פרעזידענט פון דער דייטשער רייכסבאנק ד"ר שאכט האט קאנפערירט מיט די אויסלענדישע קרעדיטארען. אין זיין רעדע האט ער אויסגערופען, אז אויב דייטשלאנד זאל פינקטליך דעקען אלע פארשטעהענדיגע צאהלונגען, וועט דער דייטשער גאלד-זאפאס און די פינאנץ-רעזערווען פאלען ביז א מינימום. דער מארק וועט דאן האבען נישט קיין גאנצע 8 פראצ. גאלד דעקונג. און דאס וואלט גע-ווען א גרעסערע קאטאסטראפע ווי די אינפלאציע פון 1923. ד"ר שאכט האט זיך דעריבער געווענ-דעט צו די אויסלענדישע קרעדיטארען, אז זיי זא-לען נישט דערלאזען צו, א דעוואלואציע פון דיי-טשען מארק.

דייטשלאנד געפינט זיך פינאנציעל אין א קאטאסטרא-פאלער לאגע. עס דראהט, אז אלץ זאל איינפאלען און א לאנג-טערמיניגען מאראטאריום וועט דייטש-לאנד נישט קענען אויסהאלטען.

פעלקער-בונד פעראורטיילט די יודען-רדיפות

(ענדע פון 1-טע זייט).

פראגע, וואס די דיסקוסיע איבער איהר פאדערט דאס געוויסען פון יעדען פאלק און פון יעדען פאר-ליטיקער.

שפאניע דערמאנט מיט מוטערליכער זארג די יודען, וואס זי האט מיט הונ-דערטער יאהר צוריק פערטריבען. שארפע ערקלערונג פון שפאנישען אויסערן-מיניסטער

דאן נעהמט דאס ווארט דער פארשטעהער פון שפאניען, דער שפאנישער אויסערן-מיניסטער זולועטא, וועלכער האלט א זעהר איטערעסאנטע רעדע, וואס איז אויסגעהערט געווארען מיט גרויס אינטערעס דורך אלע מיטגלידער. מיניסטער זו-לועטא ערקלערט צוו. אנד.:

שפאניען איז דורכאויס דערפאר, אז די רעכט פון די נאציאנאלע מינדערהייטען זאלען אונבעדינגט אפגעהיט ווערען אין זייער גאנצען פערנעהם, און אז די ענטשפרעכענדע פערפליכטונגען פון די מלו-כות זאלען בידי'ן לעצטען אות אויסגעפיהרט ווערען.

מיט גרויסען אינטערעס, ערקלערט מיניסטער זולועטא, מיט באמת מוטערליכער זארג פערפאלגט איצט שפאניען דעם גורל פון די טויזענדער און טויזענדער יודען, וואס זענען מיט הונדערטער יאהר צוריק געצוואונגען געווארען צו פערלאזען שפאניען און וועלכע קאנצענטרירען זיך, איצט ארום אדריאַ-טישען ים.

שפאניען פאדערט אונבעדינגט, אז די רעכט פון די יודען אין דייטשלאנד זאלען צוריקגעשטעלט ווערען.

נארוועגיע פעראורטיילט שארף די יודען-רדיפות

לויט דער רייה נעהמט דאס ווארט [illegible] פאר-שטעהער פון נארוועגיען, אויסערן-מיניסטער לאנגע וועלכער איז, ווי בעקאנט, דער נאבעל-פרייז-טרעגער פאר שלום. מיניסטער לאנגע ערקלערט צוו. אנד.:

נארוועגיען האלט, אז עס איז דער מאראלי-שער חוב פון פעלקערבונד צו זארגען, אז די רעכט פון יודען זאלען צוריקגעשטעלט ווערען נישט בלויז אין אבערשלעזיען, נאר אויך אין גאנץ דייטשלאנד.

די פראגע פון דער לאגע פון די יודען אין דייטשלאנד קען נישט בעטראכט ווערען אלס אנ'-אינערליך דייטשע אנגעלעגענהייט. ביי היינטיגען טאג זענען אויף דער וועלט אלע פראגען אינטער-נאציאנאלע, בעזונדערס איז עס די יודען-פראגע.

אין דעם זעלבען גייסט, וואס אלע פריהערדיגע רעדנער האבען אויך גערעדט די פארשטעהער פון טשעכאסלאוואקיי און גוואטעמאלא.

צווייטע ערקלערונג פון פאן קעלער

נאך דער רעדע פון גוואטעמאלא-פארשטעהער שטעלט זיך ווידער אויף דער פארשטעהער פון דייטש-לאנד פאן קעלער, וועלכער ערקלערט:

איניגע רעדנער האבען בעמערקט, אז זיי ווי-לען פערוואנדלען די דיסקוסיע איבער דער בערנ-היימס-פעטיציע אין א דיסקוסיע, וואס זאל בע-ריהרען נישט בלויז אויבערשלעזיען, נאר אויך גאנץ דייטשלאנד.

איך מוז ערקלערען, אז די דיסקוסיע מוז זיך בעגרענעצען בלויז אויף אויבערשלעזיען און קען נישט ארויסגעהען פון די דאזיגע ראהמען.

איך וויל זיך נישט אריינלאזען אין קיין וויכוח, צי די יודען טראגען דעם כאראקטער פון א נאַ-ציאנאלע מינדערהייט.

דייטשלאנד איז מסכים צו דער אנווענדונג פון מינדערהייטען-געזעץ.

עס איז א שאד, ערקלערט פאן קעלער, דאס די סענטימענטען, וועלכע זענען היינט אזוי שטארק געקומען צום אויסדרוק געגען דייטשלאנד, האבען ביז-איצט נישט געפונען זייער אויסדרוק אין אזא דייטליכער פארם דעמאלט, ווען עס זענען בעהאנ-דעלט געווארען פראגען, וואס זענען געווען נוגע אנדערע לענדער. אין דער היינטיגער דיסקוסיע ווילען מיר איינזעהען א גאראנטיע, אז אין דער צוקונפט וועט דער פעלקער-בונד מיט דער זעלבער קאטעגארישקייט ארויסטרעטען, ווען עס וועלען בעריהרט ווערען ענינים פון אנדערע לענדער.

דאן נימט פאן קעלער אפ די ערקלערונג, וואס רופט ארויס גרויס אויפרעגונג. ער זאגט:

דייטשלאנד וועט זיך אפהאלטען פון שטימען אפילו איבער דעם פארשלאג וועגען נאמינירען א יוריסטען-קאמיסיע. די מאטיווען פון דייטשלאנד זענען פאלגענדע:

1) מען דארף נישט קיין יוריסטען-קאמיסיע, וויל בערנהיים דארף קומען מיט זיינע אנקלאגען אין די לאקאלע געריכטען פון אויבערשלעזיען.

2) דייטשלאנד האלט דעם גאנצען אינצידענט פאר ערלעדיגט נאך דער ערקלערונג, וואס איז אפ געגעבען געווארען אויף דער פרייטאג'דיגער זיצונג פון פעלקערבונד-ראט.

דייטשלאנד ליידעט א פולשטענדיגען דורכפאל

נאך דער ערקלערונג פון פאן קעלער שטעלט פעסט דער ראפארטער ד"ר לעסטער, אז דער פעל-קערבונד-ראט האט תמיד ערפילט זיינע פליכטען לגבי די נאציאנאלע מינדערהייטען און אז אויך איצט וועט ער די דאזיגע פליכטען זיינע ערפיהלען. ד"ר לעסטער בעגריגדעט נאך אמאל די ריכטיגקייט פון פארשלאג וועגען בעשטימען א יוריסטען-קא-מיסיע פאר דער בערנהיים-פעטיציע.

דער פארשלאג ווערט געשטעלט צום אפשטי-מען און ווערט אנגענומען איינשטימיג. דער פאר-שטעהער פון דייטשלאנד האלט זיך, נאטירליך, אפ פון שטימען.

דער פארשלאג לויטעט, אז עס ווערט נא-מינירט א קאמיסיע פון דריי יוריסטען, וואס זאל פעסטשטעלען, צי דייטשלאנד איז גערעכט מיט די טענות געגען בערנהיימען און צי בערנהיים מעג זיך ווענדען צום פעלקערבונד מיט א פעטיציע, סיי אין זיין אייגענעם נאמען, סיי אין נאמען פון אלע יודען אין אויבערשלעזיען. נאך דעם ווי דער בע-ריכט פון דער קאמיסיע וועט פערטיג ווערען, מוז ער צוגעשטעלט ווערען אין 48 שעה דעם פעל-קערבונד-ראט, וועלכער וועט נאך אמאל אויפ-נעהמען די דיסקוסיע איבער דער רעכטליכער לאגע פון די יודען אין אויבערשלעזיען.

דערמיט ווערט די זיצונג פון פעלקערבונד-ראט געשלאסען.

וואס ערקלערט מען אין די פעלקער-בונד-קרייזען וועגן דער היסטארישער דעבאטע

זשענעווע, 30 (יט"א).

דער היינטיגער טאג ווערט בעטראכט אין די פעלקערבונד-קרייזען אלס היסטארישער טאג, וואס די יודען האבען אפגעהאלטען איבער דעם אנטי סעמיטישען היטלער-דייטשלאנד. בעזונדערס ווערט אונטערגעשטראכען די גרויסע בעדייטונג פון דעם פאקט, וואס די פארשטעהער פון כמעט אלע אהן אויסנאהם מלוכות, וועלכע זענען פערטרעטען אין ראט, האבען פעסטגעשטעלט, אז די בערנהיים-פעטי-ציע דארף זיך בעציהען נישט בלויז אויף אויבערשלעזיען, נאר אויך אויף גאנץ דייטשלאנד. אלע רעדנער האבען אין גאנץ אונצווידייטיגע ווער-טער פעראורטיילט דאס בערויבען די יודען פון זייערע בירגער-רעכט אין דייטשלאנד.

דער אלגעמיינער איינדרוק איז, אז דער איר-לענדער ד"ר לעסטער האט צוגעשטופט דייטשלאנד צו דער וואנד, בעזונדערס מיט צוויי מאמענטען: ערשטענס, פאדערענדיג א קאנטראל איבער דעם, ווי דייטשלאנד שטעלט צוריק די רעכט פון דער יודישער מינדערהייט, און צווייטענס, מיט זיין קלוגען שריט, אז די פראגע פון דער בערנהיים-פעטי-ציע זאל דורך דער יוריסטען-קאמיסיע ערלעדיגט ווערען שפעטסטענס אין משך פון 14 טעג.

א צושמעטערענדען פאר דייטשלאנד איינדרוק האבען געמאכט בעזונדערס די רעדעס פון פאל באנקור [illegible] זולועטא. ספעציעל די ערקלערונג פון שפאנישען מיניסטער וועגען דער פראאינטערע-סירונג פון רעפובליקאנישען שפאניען פאר דער לאגע פון יודען.

אין די פעלקערבונד-קרייזען הערשט די מיינונג, אז די דייטשע דעלעגאציע האט געטון דייטשלאנד א בעריישע טובה מיט דער ערקלערונג, אז זי נעהמט נישט אן לעסטערס בעריכט. צוליב דער דאזיגער ערקלערונג איז העכסטוואהרשיינליך, אז דייטשלאנד וועט אין א וואך אדער צוויי ארום ווידער אמאל מוז זען אויסהערען אזעלכע ווערטער, ווי זי האט היינט אויסגעהערט.

אין די פעלקערבונד-קרייזען ערווארט מען שוין מיט שפאנונג די צווייטע גרויסע יודען-דעבאטע, וועלכע וועט נאך זיין אן איינדרוקספולער פון דער היינ-טיגער. מחמת דעם, וואס עס וועלען שוין נישט קענען בעשטעהען דייטשלאנדס יורידישע טענות געגען דעם אויבערשלעזישען יוד פריץ בערנהיים.

ביזט קראנק אויף פאדאגרע?

די סבה פון פאדאגרע ליגט, ווי בעוואוסט אין דער שטערונג פון שטאף-וועקסעל. די שטערונג קומט פון שלעכטען בלוט-צוזאמענשטעל. אט די שעדליכע בעשטאנדטיילען בעוויטיגען טאגאל-טאב-לעטקעס, וועלכע דערלאזען נישט א חוץ דעם אויך דאס אנזאמלען זיך פון הארנזויער. טאגאל האט קיין שום שלעכטע נעבענווירקונג אויפ'ן ארגאניזם. צו בעקומען אין אלע אפטייקען. מען מוז אבער גוט אויפפאסען אויף די אריגינאלע נישט בעשעדיגטע פערפאקונג. פרובט און איבער-צייגט אייך אליין.

היטלער פערמעסט זיך אויף די דאנציגער יודן

זיינע געהיימע אינסטרוקציעס צו די דאנציגער היטלעריסטען

לאנדאן, 1 (ספ. טעל.).

„דיילי הערעלד" האט הײנט פערעפענטליכט רעוועלאציעס וועגן געהײמע אינסטרוקציעס פון היטלערן אין דאנציג.

די דאזיגע אינסטרוקציעס בעפעהלען צו־מאַרשען אויף היטלערס פעראָרדנונגען ווען אָנצוהויבען די אַנטי־יודישע אַקציעס אין דאַנציג.

אין די אינסטרוקציעס ווערען די שטורם־אָפּ־טיילונגען געוואָרענט נישט אָנצוהויבען צו פריה די אַקציע געגען יודען און שטרייכט אונטער, אַז די לאַגע דערפאַדערט צו בעשטראָפען די פיינד פון דיי־טשען פאָלק, צווישען וועלכע די יודען זענען אויפן ערשטען אָרט וועט דורך היטלערן געגעבען ווערען אין דער בויטיגער צייט.

די יודישע פּרעסע וועט ווערען אויסגעראָט פון דאַנציג, אונזער אַרבייט וואָלט נאָר געווען אויס־געפיהרט אין דער העלפט, ווען מיר זאָלען נישט האָבען בעזייטיגט די יודישע פּרעסע — שרייבט דיך אין די אינסטרוקציעס — נאָר עס איז נאָך נישט געקומען די געהעריגע צייט.

די יודען־אַקציע קאָן ערשט דאַן אונטערגע־נומען ווערען, ווען די גאַנצע מאַכט וועט ליגען אין אונזערע הענד.

„דיילי הערעלד" קאָמענטירט די דאָזיגע אינ־סטרוקציעס, אַז נישט נאָר אין דאַנציג, נאָר אין גאַנץ דייטשלאַנד גרייט זיך עפּעס. די היטלעריסטי־שע אינסטרוקציעס זענען איינגעהילט אין סודות.

ענטציקענדער חן... איהר געהיימניש?

וואָס וואָלט א פרוי נישט געגעבען דערפאַר, כדי צו דערהאַלטען אויף אייביג דעם רייץ פון דעם יוגענד־ליכען געזיכט.

און דאָס איז אזוי לייכט און גאָר־נישט קאָסטבאַר. מ'דאַרף נור בענוצען טעגליך און שטענדיג די זייף Palmolive וואָס ווערט אויסגעאַרבייט פון די בעריהמטע פרוכט־איילען, פאַלמעס און קאַקאָס־ניס. די געדיכטע און מילדע פיאַנע Palmolive בעפרייט די פאָרעס פון דער הויט פון זעמטליכע אונרייניגקייטען און גיט צו דעם געזיכט דעם דאָזיגען רייצענדען חן — דעם סימבאָל פון דער יוגענד.

בענוצט, מאַדאַם, די זייף Palmolive נישט נור צום געזיכט, נור אויך צו פלעגען דעם גאַנצען קערפּער, און אייער געזיכט וועט דערהאַלטען דאָס סאַמעטענע דעליקאַטקייט און עלאַסטישע פולקייט, וואָס ווערט דורכדעם א טעמע פון אַלגעמיינער קנאה.

עס ענטהאַלט נישט קיין פעטס פון חיות.

PALMOLIVE SHAMPOO
PIELĘGNUJE WŁOSY JAK MYDŁO PALMOLIVE CERĘ

דורך ריקזיכטסלאָזער טעראָר געגען די נאַצי

וואָלט מען געקענט הויבען דעם גייסט פון די מאַסען אין דייטשלאַנד

מיט א אינטערעסאַנטען אַרטיקעל וועגען דער לאַגע פון דער אַרבייטער־בעוועגונג אין דייטשלאַנד איז אַרויסגעטראָטען אין „ראַבאָטניק" דער אַלטער פּעפּעסאָוויעץ יאַן קוואַפּינסקי. ער שטעלט פעסט, אַז די אַרבייטער־בעוועגונג אין לאַנד פון די נאַצי איז אינגאַנצען צושמעטערט, אַז די געוואַלד־טאַטען פון דעם היטלעריסטישען רעזשים האָבען נישט צו זיך קיין גלייכען. ער האַלט, אַז אויפוועקען די מאַסען, אריינגיסען אין זיי רעוואָלוציאָנערען גייסט און ווילען צום קאַמף געגען דער טיראַניע פון היטלערן און זיינע העלפערס וואָלטען די אַרבייטער געקענט נאָר דורך אָרגאַני־זירען אינדיווידועלען טעראָר, מיט וועלכען עס מוז געענטפערט ווערען אויף אַלע אַקטען פון שוואַרצען טעראָר.

עס איז נאַטירליך א שווערע זאַך, שרייבט קוואַפּינסקי, אָבער דאָך קען מען זיך נישט פאָר־שטעלען, עס זאָל זיין אינגאַנצען אונמעגליך צווישען די מיליאָנען דייטשע אַרבייטער צו אָר־גאַניזירען קאָנספּיראַטיווע קאָמאַנדעס, וועלכע זאָלען אויף די אַקטען פון היטלעריסטישען טעראָר ענטפערן מיט ריקזיכטסלאָזען אומבאַרמהאַרציגען אינדיווידועלען טעראָר. דער דאָזיגער טעראָר וואָלט פסיכיש געהויבען די מאַסען, וואָס זענען צוזאַמען־געבראָכען אונטער דעם דרוק פון טעראָר און פון די געוואַלט־טאַטען.

קוואַפּינסקי איז טיף איבערצייגט, אַז ווען איבער דעם גאַנצען לאַנד וואָלט זיך פונאַנדערגע־גאָסען א כוואַליע פון טעראָר, דאַן וואָלט דער גייסט פון די מאַסען זיך געהויבען און האָס וואָלט געקענט ווערען דער אָנהויב פון רעוואָלוציע געגען היטלעריזם.

היטלעריסטישע זשורנאַליסטען

אויסגעשלאָסען פון דער אינטערנאַציאָנאַלער זשורנאַליסטען פעדעראַציע

בודאַפּעשט, 1 (זפ. טעל.).

דער קאָנגרעס פון דער אינטערנאַציאָנאַלער זשורנאַליסטען פעדעראַציע, אין וועלכער עס בע־טייליגען זיך פאָרשטעהער פון 23 מלוכות, האָט אָנגענומען א רעזאָלוציע, לויט וועלכע עס ווערען אויסגעשלאָסען פון דער פעדעראַציע דער דייטשער זשורנאַליסטישער פערבאַנד, ווייל ער איז געוואָרען פּאָליטיש־פּאַרטייאיש און האָט אויפגעהערט צו זיין א פּראָפעסיאָנעלע אָרגאַניזאַציע.

די פראַגע וועגען די דייטשען איז בעטראַכט געוואָרען ביי פערמאַכטע טירען.

אַנטי־יודישע דראָהונגען אויף א פערזאַמלונג אין ברעמען

ברעמען, (י. ט. א.) אין ברעמען איז פאָרגעקומען א וועריביר־פערזאַמלונג פון די „שטאַפעטען־זענדער" (ס.ס.) איינער פון די רעדנער האָט אָנגעקניפּט אָן דער מעלדונג, וואָס איז ערשינען אין דער „וועזער־צייטונג" וועגען די געפּלאַנטע אַטענטאַטען אויף די נאַציאָנאַל־סאָציאַ־ליסטען און איבערהויפּט אויף אַדאָלף היטלער און האָט דערביי ערקלערט, אַז ווען אפילו די אַטענ־טאַטען זאָלען דורכפאַלען, וועט דאָס גאַנצע געזינדעל בעזונדערס די יודישע ראַחט־ציהער, נישט בלייבען ביים לעבען אין משך פון 24 שעה".

גרינדונג פון א יודישען טורן־ און ספּאָרט־פערבאַנד

בערלין (יט"א) אויף דעם אויפרוף פון דער יודישער קהלה האָט זיך אָפּגערופען א גרויסע צאָהל יודישע ספּאָרטלער, וועלכע האָבען געגרינדעט דעם „בונד פון יודישע טורן און ספּאָרט־פעראיינען אין דייטשלאַנד". דער פערבאַנד וועט זיך בעמיהען אַלע יודישע קרעפטען, וואָס זענען ביז איצט געווען טעטיג אין דייטשען ספּאָרט צו פערבינדען מיט'ן יודישען ספּאָרט. צו דער פערוואַלטונג געהערען די ה"ה ווילהעלם גרעץ, דר. שיינמאַן, לעספער און סאַבאַטקער.

יודישע פּליטים פון דייטשלאַנד אין סאַלאָניקי

סאַלאָניקי, (י.ט.א.) קיין סאַלאָניקי זענען אָנגעקומען פיל יודען, וועלכע זענען צוליב די רדיפות אַנטלאָפען פון היטלעריסטישען דייטשלאַנד. די מאַטעריעלע לאַגע פון די דייטשע פּליטים איז א זעהר שווערע. די סאַלאָניקער קהלה ענטוויקעלט א הילפס־אַקציע לטובת די יודישע פּליטים פון דייטשלאַנד.

„SPLENDID"

הײנט און פאָלגענדע טעג!

POLA NEGRY

אין איהר ערשטען קלאַנג־פילם א. ג.

„אויף דער פּרוי'ס בעפעהל"

אויסערן פּראָגראַם: דער נייעסטער וואָכען־זשורנאַל פון FOX — אָנהויב אין געוו. טעג 4 נאָכמ.. שבת און זונטאָג 12 בייטאָג. פערקלענערטע פּרייזען פון די פּלעצער. פון 12—4 פּרייזן פון די פּלעצער פון 54 גר.

ווי אזוי מען האָט אַמאָל רעאַגירט אין דייטשלאַנד אויף יודען־שחיטות אין רוסלאַנד

פון מאַג. מ. באַלבערישסקי

מיר וועלען ציטירען א היסטאָרישען דאָ־קומענט, וועלכע געפינט זיך אין אונזער בעזיץ, און וועלכע כאַראַקטעריזירט בולט, ווי אַזוי מ'האָט אין דייטשלאַנד אַמאָל רעאַגירט אויף די רוסישע יודען־שחיטות. אין א בראָשור אַרויסגעגעבען פון ביכער פערלאַג „די הילפע" אונטער'ן קאַפּעל: „די רוסישע מאַסאַקרעס — פּראָטעסט פערזאַמלונג צו בערלין אין טאַנצהאַלע דעם 25. יוני 1906 יאָהר" געפינען מיר א גענויע בעשרייבונג פון א ריזיגער פּראָטעסט־מאַניפעסטאַציע, וואָס איז דאַן פאָרגעקומען אין בערלין. דער מחבר פון דער בראָשור שרייבט וועגען דעם מיטינג: „מיט אַנדערטהאַלבען שעה פאַר'ן עפענען דעם מיטינג, איז דער זאַל, וועלכער נעהמט אַריין מעהרערע טויזענטער מענשען, שוין געווען איי־בערפולט, אַזוי אַז פּאָליציי האָט געמוזט שליסען דעם צוטריט.

מיט'ן מיטינג האָט אָנגעפיהרט דער דעפּוטאַט פון רייכסטאַג, באַהן־דירעקטאָר קאַרל שמאַדער, אַלס רעפערענטען זענען אַרויסגעטראָטען די ה"ה: געהיי־מער יוסטיץ־ראַט פּראָפ. ד"ר פאָן לוסט, אַדוו. האַאַזע פון מאָסקווע, מיטגליד פון פּרעזידיום פון דער רוסישער קאַדעטישער פּאַרטיי, יוסטיץ־ראַט אַלבערט טרעגער, רייכסטאַג־מיטגליד און דעפּוטאַט פון פּרייסישען לאַנדטאַג, פּאַסטאָר פּאַול קירמש, ד"ר י. ברוצקוס פון פּעטערבורג און פרידריך נאַ־ומאַן. די בראָשור ענטהאַלט סטענאָגראַפישע בע־ריכטען פון אַלע רעדנער. מיר וועלען ברענגען נאָר איניגע אויסצוגען פון די וויכטיגסטע שטעלען: דער פאָרזיצער דער. שמאַדער האָט אין זיין ער־עפענונגס־רעדע געזאָגט: „מיר דייטשען זענען צופיל און צו ענג פערבונדען מיט רוסלאַנד, אַז מיר זאָלען קאָנען גלייכגילטיג צוקוקען צו די יודען־שחיטות, וואָס קומען דאָרטען פאָר, דער לעצטער ביאַליסטאָקער פּאָגראָם מוז אַרויסרופען פערביטערונג ביים גאַנצען דייטשען פאָלק.

פּראָפ. לוסט האָט אין זיין גרויסער רעדע וואָס איז פיל מאָל מיט שטורמישע אַפּלאָדיסמענטען אי־בערגעריסען געוואָרען, ערקלערט, אַז רוסלאַנד, וועלכע שטיצט איהר פינאַנץ־פּאָליטיק אויף אויסלאַנד, מוז פאַר איהר שענדליכער פּאָליטיק, לגבי יודען געטריבען ווערען דורך אַן אינטערנאַציאָנאַלען פּי־נאַנציעלען בויקאָט, וועד עס שטיצט הייכט רוסלאַנד,

דער שטיצט די שחיטות געגען יודען און איז א מיט־שותף צו די דאָזיגע גרוילקייטען.

דער רעדנער שטעלט דאַן אין שאַרפע ווערטער די יעניגע יודישע און נישט יודישע דייטשע פינאַנץ פירמעס, וועלכע האָבען אין די לעצטע טעג געהאָלפען רוסלאַנד צו בעקומען א הלואה (דאַ רעדט זיך וועגען דער מענדעלסאָן־הלואה, וועלכע איז דאַן דורכגעפיהרט געוואָרען אין געהיים).

אַדוו. האַאַזע פון מאָסקווע האָט אין זיין רעדע געשילדערט די אינערליכע פּאָליטישע לאַגע פון רוסלאַנד. ער האָט אויסגערעכענט א גאַנצע רייה שטעט וואו די רוסישע פּראָגרעסיווע אינטעליגענץ איז אויף א שרעקליכען אופן פערפאָלגט געוואָרען, דערביי האָט ער זיך געצוי אָפּגעשטעלט אויף די סיבות פון אַנטיסעמיטיזם און אַרומגערעדט די לאַגע פון דער ערשטער דומע (די ערשטע דומע איז טאַקע אין איניגע טעג אַרום פונאַנדערגעטריבען געוואָ־רען — 9. יולי 1906 יאָהר.

מיט א שאַרפער רעדע, וועלכע האָט געמאַכט א געוואַלטיגען רושם איז אַרויסגעטראָטען אַלבערט טרעגער, וועלכער האָט צווישען אַנדערעס ערקלערט: די ביאַליסטאָקער שחיטה שטעלט די יודענפראַגע אין דער שפּיץ, דאָס איז א פראַגע נישט נאָר פאַר אייראָפּע, נאָר א פראַגע מיט וועלכע עס דאַרף זיך פערנעהמען די גאַנצע ציוויליזירטע וועלט, ס'איז א טרויעריגער צייכען פון אונזער צייט, אַז אַזאַ פראַגע עקזיסטירט איבערהויפּט. דער אַנטיסעמיטיזם, ווי די גאַנצע יודען־פראַגע איז א פּראָדוקט פון דער לעצטער צייט און איז געווענדעט נישט נאָר געגען יודען, נאָר בכלל געגען דער פרייהייט, גערעכטיגקייט און געגען דער גאַנצער קולטורעלער מענשהייט".

פּאַסטאָר קירמש האָט ערקלערט — דאָס בע־קעמפען מענשען צוליב זייער רעליגיעזער אָנגע־העריגקייט איז דאָס ערגסטע און שענדליכסטע, וואָס עס קען געבען. ער רעדט אַרום גענוי די רוסיפיקאַ־ציע פון די באַלטישע געגענדען און ווייזט אָן אויפ'ן פאַקט וואָס אין 1885 יאָהר איז דאָרטען געווען 4 פּראָצענט אַנאַלפאַבעטען און אין 1895 יאָהר איז שוין די צאָהל געשטיגען ביז 30 פּראָצענט. אָט דאָס איז דער רעזולטאַט פון אונטערדריקען אַנדערע רע־ליגיעזע מינדערהייטען.

מיר גיבען אָפּ כבוד די קדושים פון ביאַלי־סטאָק און שיקען איבער אונזער גרוס די לעבען געבליבענע, וועלכע וועלען בעשטימט דערלעבען צו א בעסערע צוקונפט"...

ד"ר ברוצקוס האָט אין זיין רעדע איבערגעגע־בען די שוידערליכע פאַקטען פון דער ביאַליסטאָ־קער שחיטה, וועלכע ער האָט אליין אין ביאַליסטאָק נאָכגעפאָרשט.

דער לעצטער רעדט נאַומאַן, וועלכער אַנאַ־ליזירט ברייט די יודישע לאַגע אין רוסלאַנד און דער פאָרזיצער לייענט א דעפּעשע פון די עסטרייַ־כישע יודען פון וויען, אַז זיי האַלטען דאָס די יודען־פראַגע איז א פראַגע פון גאַנץ אייראָפּע און אַז עס איז נויטווענדיג דאָס די דאָזיגע פראַגע זאָל זיך געפינען אויף דער טאָג־אָרדנונג פון דער נאָהענט סטער האַאַגער פרידענס־קאָנפערענץ.

דער מיטינג האָט זיך פערענדיגט מיט אָנגעמען א געהעריגע רעזאָלוציע און מיט'ן איבערשיקען א בעגריסונגס דעפּעשע צום פאָרזיצער פון דער ערשטער דומע מוראָמצעוו. אין צוויי טעג אַרום איז פערעפענטליכט געוואָרען א תשובה־דעפּעשע פון פּעטערבורג פון מוראָמצעוו'ן, אין וועלכער ער דאַנקט דעם שכנות'דיגען קולטור־פאָלק פאַר די אויסגעדריקטע סימפּאַטיעס".

• • •

נוער האָט זיך דאָס געקענט פאָרשטעלען, אַז מיט איין און איינציגען דור שפּעטער, זאָל דאָס „שכינות'דיגע קולטור־פאָלק" זיך פערוואַנדלען אין אַ לאַנד, וועלכע בעגייט זיך מיט יודען אַ סך ערגער ווי די דאַמאָלסטיגע רוסישע אַזיאַטען. הייבט פּראָ־טעסטירט די גאַנצע קולטורעלע וועלט געגען די דייַ־טשען און מיר יודען דאַרפען געדענקען די ווערטער פון דייטשען געלעהרטען פּראָפ. לוסט, אַז דייטשלאַנד איז אַ לאַנד וואָס איהר גורל איז אָפּהענגיג פון עקספּאָרט.

מיר יודען, צוזאַמען מיט דער גאַנצער קולטור־רעלער וועלט, מוזען דעם דאָזיגען באַזיס ברעכען און צושטערען. וועד עס פערהיט נישט, אַז דיינער אַ געהאַשען זאָל אַריינפאַלען אין היינטיגען דייטש־לאַנד, דער איז היטלערס אַ גוטהעלפער.

נישט אפלאזען דאס געוועהר פון באיקאט!

ס'הויבען זיך שוין אָן צו באַווייזען „קריטיקער“ פון דעם דייטשען באָיקאָט: געוויסע יודען הויבען שוין אָן צו קריטיקירען — דאָס איז געוויס גוט, ווען איהר קוקט זיך אָבער צו צו דער דאָזיגער „קריטיק“, וועקט זיך בייַ איך אַ חשד, אַז די קריטיק איז אפשר גאָר קיין יודישע נישט, אַז זי איז אפשר גאָר אַ — דייטשע... מען מוז זיך אין דעם דאָזיגען ענין קלאָר פונאַנדערקלייבען?

צום ערשטען מאָל זינט הונדערט יאָהר האָט אַ'איראָפּעאישע מלוכה אָפּגעזאָגט זיך לגבי אַ גרופּע פון מעהר ווי אַ האַלב מיליאָן בירגער — פון דעם יסוד פון גלייכקייט פאַרן רעכט, פּערענטפערענדיג זיך דערבייַ, דאָס די דאָזיגע גרופּע איז, אויפ'ן סמך פון כלומרשט וויסענשאַפטליכע פאָרשונגען, אַנערקענט געוואָרען פאַר אַנגעהעריגע צו אַ ראַסע פון אַ נידעריגער קולטורעלער מדרגה. די דאָזיגע „וויסענשאַפט“ איז קיין וויסענשאַפט נישט און, אויף וויפיל זי איז נישט קיין פשוט'ער שווינדעל איז די אַ גראָבע נאַרישקייט!.... אָבער די באַנדיטען, וואָס באַהאַלטען זיך הינטער דער דאָזיגער „וויסענשאַפט“, אינטערעסירען זיך לגמרי נישט מיט דעם אמת און מיט דער חכמה: זיי האָבען זייערע קאָנקרעטע צילען, זיי ווילען פערניכטען אויף אַלע געביטען פון אַרבייט, זייערע קאָנקורענטען, וועלכע געהערען נישט צו דעם „דעגירענדען“ רוב-פאָלק און האָבען גלייכע בירגערליכע רעכט מיט איהם.

אַזוי איז זיך, די איצטיגע דייטשע רעגירונג בעהאַנדעלט מיט די אומשולדיגע דייטשע יודען, וועלכע זי האָט אין אַ שיינעם פריהמאָרגען דערקלערט פאַר הפקר?

יודען פון דער גאַנצער וועלט האָבען איינשטימיג מיט הויכקולטורעלע נישט-יודען שאַרף פּראָטעסטירט געגען אַזאַ נבלה. ווען איהר רייסט אַראָפּ בייַ אַזעלכע באַנדיטען זייער שווינדלערישע ראַסען-מאַסקע, בלייבען זיי בייַ זייער מיאוס'ן און נאַקעטען באַנדיטיזם, וועלכען קיין חוצפה און קיין דעמאַגאָגיע קענען מעהר נישט פערשענערען. די היטלעריסטישע דעמאַגאָגיע אָבער שפּאַרט זיך נישט אָן אָן דער אַלגעמיינער מאָראַליטעט, וואָס איז, ווי בעוואוסט, אַ עמאַנאַציע פון דעם „יודישען גייסט“, נאָר זי שפּאַרט זיך אָן אָן דעם גראָבען פיזישען כּח: און אַלץ איז מכריע לויט דער „טעווטאָנישער“ תּורה דער כּח פון שטאַרקערען, וועלכער, אויב עס איז נויטיג, געפינט זעהר גרינג מיטלען אויף צו פערמאַסקירען זיך און אפילו אויף אָנצושטעלען אַ פרומע, גאָטספאַרכטיגע צורה... ליגענס מכל המינים און דער עיקר בלבולים — דאָס איז די שמינקע, מיט וועלכע די „טעווטאָנער“ ווילען פערשמירען און פערפאַרבען דעם אָפּשטויסענדען, ווילדען פּרצוף פון זייער טעווטאָנישער אָפּגעטשקע. אנטקעגען דעם העכסטען רעיון פון דעם יודישען גייסט: „ואהבת לרעך כמוך“ — שטעלען די היטלעריסטען אַרויס זייער טעווטאָנישען רעיון, וואָס לאָזט זיך אַזוי פאָרמולירען: „שטיק דעם צווייטען אַזוי, ווי ער וואָלט דיך געשטיקט, ווען ער וואָלט געווען דער שטאַרקערער“!

על כל פנים האָבען מיר, יודען, וואָס קענען די טעאָריעס און די פּראַקטיקעס פון די אַלערליי המנ'ס נישט פון נעכטען, באַלד פערשטאַנען, אַז דאָס איז אַנ'אויסראָטונגס-אַקציע געגען יודען מצד דעם אַנטיסעמיטיזם פון אַזאַ ראַדיקאַלער חיה'שער ווילדקייט, וועלכע די וועלט האָט דאָס ביז איצטער נישט געזעהן און וועלכע איז, מחמת דעם שרעקליכען עקאָנאָמישען וועלט-קריזיס געוואָנדעט געגען דעם יודענטום פון דער גאַנצער וועלט.

יודען פון דער גאַנצער וועלט האָבען זיך פעראיניגט נישט נאָר אין זייער אַלגעמיינעם שאַרפען פּראָטעסט געגען דעם היטלעריזם, נאָר אויך אין דעם אָנווענדען זייער עקאָנאָמישע, פינאַנציעלע און פּאָליטישע השפּעות, כדי צו מאַכען וואָס אַ שטאַרקערן דרוק אויף דייטשלאַנד און צווינגען זיי אָפּצורופען די נישט-דערהערטע גזירות אויף יודען!

אַלס איינער פון די שטאַרקסטע מיטלען אין דעם פרט האָט זיך אַרויסגעשטעלט דער באָיקאָט פון דייטשע סחורות, פון דעם דייטשען טראַנספּאָרט, פון דייטשע קור-ערטער א. אַז. וו.

צום ערשטען מאָל אין דער געשיכטע פון זעם יודישען גלות האָבען זיך, יודען פון אַלע לענדער, אַ דאַנק דער השפּעה פון ציוניזם דער עיקר, פעראיניגט געגען אַ נידערטרעכטיגען און זעהר שטאַרקען שונא!

און צום ערשטען מאָל פאַר די דאָזיגע במעט צוויי טויזענד יאָהר האָט זיך דער פעראייניגטער יודישער וועלט-כּח אָפען און ענטשלאָסען אַנטקעגענגעשטעלט געגען דעם חוצפה'דיגען, ביז גאָר פערווילדעוועטען אַנטיסעמיטיזם! דאָס איז געוויס אַנ'אָנהויב פון אַ נייער תקופה אין דער יודישער געשיכטע: יודען בעגנוגענען זיך מעהר נישט מיט זייער היסטאָרישען שוץ-מיטעל פון פּראָטעסט, פון געשרייען, נאָר גייען אַריבער צו אַנ'אָפענער מלחמה מיט די, וואָס צווינגען זיי צו פיהרען מלחמה, געגען דעם גולנ'ישען און רצח'נישען אַנטיסעמיטיזם, אין אַ גוטער און אַ מזל'דיגער שעה.

דער יודישער וועלט-כּח האָט דערוויזען זיין סאָלידאַרען כאַראַקטער, ער הויבט זיך ערשט אָן צו אָרגאַניזירען. וואָס בעסער ער וועט זיין אָרגאַניזירט, אַלץ גרעסער וועט ער ווערען און אַלץ בעסער וועט ער קענען שיצען יודען געגען דעם ווילדען אַנטיסעמיטיזם. מיט דער דאָזיגער אָרגאַניזאַציע מוזען זיך יודען גלייך פערנעהמען. איך בין נישט קיין אָנהענגער פון די יודישע וועלט-קאָנפערענצען און וועלט-קאָנגרעסען אין דעם דאָזיגען ענין; איך האַלט, אַז פריהער פאַר אַלץ מוזען זיך אין דעם פרט אָרגאַניזירען יודען אין יעדער מדינה בעזונדער מיט דער הילף פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע. ערשט דאַן וועט זיין גרינג צו שאַפען אויס דורך דעם קאָנטאַקט פון אַלע יודישע אָרגאַניזאַציעס, די איבער-אָרגאַניזאַציע.

איך קען זיך דאָ לענגער אויף דעם הויכוויכטיגען ענין נישט אָפּשטעלען. איך וויל נאָר אויפווייזען, אַז דער יודישער כּח וואַקסט אָן, אי אין א״י, און אין גלות! די מיינונגען פון די דמאָרוסקים, אַז עס קומט שוין צום סוף פון יודענטום — בעווייזט נאָר זייער גרויסע נאַרישקייט און בלינדקייט אין דער יודישער שאלה... ביז אָבער דער דאָזיגער כּח וועט זיך נישט פולשטענדיג אָרגאַניזירען, טאָרען מיר אונזערע קאַמפּס-מיטלען, און דעם באָיקאָט בתוכם, נישט איבערוואַרפען! מיר מוזען אונזער קאַמף געגען דעם איצטיגען דייטשלאַנד פיהרען מיט נאָך מעהר כּח און עקשנות, ווי ביז איצטער! דער קאַמף לערנט אויך בעסער פאַר אַלץ אויס, ווי און אויף וועלכען אופן צו אָרגאַניזירען אונזערע כּחות.

דער גרויסער עולם לאָזט זיך אַמאָל איינריידען פון די דייטשע אַגענטען און הויבען אָן צו „קריטיקירען“, „סטייטש“! טענה'ן מענשען, וואָס פערשטייען דעם ענין נישט — „די דייטשען הערען אונז אין פּאַטש און טוען זיך זייערס! מסתמא שאַדט זיי אונזער באָיקאָט און אונזער קאַמף בכלל גאָרנישט“!....

מען קען דאָך זיך דעם ענין נישט פאָרשטעלען, אַז די דייטשען זאָל פאַלען אויף די קניע פאַר אונז!... גענוג, אַז זיי שפּרינגען פון דער הויט און ברענען, ווי אַ פייער!....

איטליכער יוד, וואָס באָיקאָטירט דייטשע אַרבייט און אויסאַרבייטונגען, ברענגט דער היטלעריסטישער מלוכה שאָדען, און מאַכט, און מוז מאַכען אַ דרוק אויף איהר. וואָס מעהר יודען און וואָס לענגער עס באָיקאָטירען דייטשלאַנד, אַלץ שטאַרקער איז דער דרוק, וואָס זיי מאַכען אויף די ווילדע, אויף אַ צו-נידעריגער קולטורעלער מדרגה שטייענדער, היטלעריסטישער רעגירונג!

לאָמיר דעריבער דעם דאָזיגען דרוק פערשטאַרקען ביז גאָר, כדי צו דערווייזען אַלע שונאי-ישראל, אַז יודען זענען נישט הפקר, אַז עס איז דאָ אַ יודישער פאָלק, וואָס קען און וועט געבען צוריק אַלע אָנפאַלער אויף אומשולדיגע יודען אין דער גאַנצער וועלט!

יודען האָבען געשאַפען אַנ'אינטערנאַציאָנאַלען נאַציאָנאַליזם, וואָס פערשטאַרקט זיך. וואָס ווייטער אַלץ מעהר אין א״י און אין גלות און שטעלט מיט זיך, פאַר אַ היפשען כּח... וואָס גרעסער דער דאָזיגער כּח וועט אויסוואַקסען, אַלץ בעסער וועלען יודען זיין געשיצט פאַר כוליגאַנישע אָנפאַלען אין דער וועלט, און — אַלץ וועניגער וועלען זיך רעגירונגען קענען ערלויבען אָפּצונעהמען בייַ יודען זייער גלייכבערעכטיגונג.

דער קאַמף פאַר יודישער גלייכבערעכטיגונג אין דער גאַנצער וועלט גייט ווייטער.

דר. יעקב וויגאָדסקי.

אין לאַנד פון די ברוינע מונדירען

קאָנטראָלע פון די באַנק-קאָנטעס. — די טאַקטיק פון די יודישע פירמעס. — וואָס זאָגען מאַנכע דייטש-נאַציאָנאַלע. — אַנטיסעמיטיזם אין דער שולע. — אַקטועלע וויצן.

דאָס אָנטלויפען פון דייטשלאַנד הערט נישט אויף: די ציגען וואָס געהען אַפּ קיין פראַנקרייך, אין דער שווייץ, דענעמאַרק און האָלאַנד זענען איבערפולט, דערבייַ זענען אָנגעשטאָפּט די וואַגאנען פון אַלע קלאַסען גלייך.

אין די האָלענדישע קרייזען פון דער דייטשער הויפּט-שטאָדט האָט אַרויסגערופען עמפּערונג דער אינצידענט, וואָס האָט זיך אָפּגעשפּילט מיט אַ רייַכען האָלענדער ה' א., וואָס וואוינט טיילווייז אין בערלין, טיילווייז אין אַמסטערדאַם. אין בערלין פערמאָגט דער האָלענדער עטליכע הייזער. מיט אַ צייט צוריק האָט ער אַראָפּגענומען פון זיין קאָנטאָ אַ סומע פון אַ 40–50 טויזענד מאַרק, און עטליכע טאָג אַרום איז ער מיט זיין פרוי אַרויסגעפאָהרען קיין האָלאַנד. אויף דער דייטשער גרעניץ האָט מען איהם מיט זיין פרוי אַראָפּגענומען פון צוג אַהין די זאַכען און געמאַכט בייַ זיי אַ גרינדליכע רעוויזיע. מען האָט זיי ביידע אויסגעטון ביז נאַקעט. דערווייל האָט דער צוג געוואָלט אָבגיין, ה' א. האָט זיך איינגעגעבען איבערצוצייגען די גרעניץ-וואַך מען זאָל דערווייל אָפּלאָזען מיט דעם צוג די פרוי. ער אַליין וועט בלייבען צום צווייטען צוג.

די דייטשען, וועלכע האָבען איהם רעווידירט, האָבען סוף-כל-סוף נישט אויסגעהאַלטען און איהם געפרעגט: „און וואו איז דאָס געלד, וואָס איהר האָט אָפּגענומען פון באַנק?“ דער האָלענדער האָט עמפּערט געענטפערט, אַז ער האָט ווירקליך נישט לאַנג אָפּגענומען פון דער באַנק אַ גרעסערע סומע געלד, נאָר ער האָט בשום אופן נישט געוואָלט זאָגען וואָס ער האָט מיט דעם געלד געטון. וואָס איז אייער עסק וואָס איך האָב געטון מיט מיין געלד? קיין אויסלאַנד פיהר איך עס נישט איבער און דאָרט האָב איך עס געקאָנט אפילו פערהאָלטייען!

ווען ער איז מיט אַ פּאָר טעג שפּעטער צוריקגעקומען קיין בערלין, איז ער באַלד אַוועק אין באַנק און געפאָדערט מען זאָל איהם ערקלעהרען אויף וואָס פאַר אַ גרונד מען האָט „אַמיצען“ מיטגעטיילט וועגען זיינע אָפּעראַציעס אין באַנק? האָט מען זיך געמוזט מודה זיין, אַז זיי זענען פערפליכטעט מיטצוטיילען אין געוויסע אינסטאַנצען וועגען די פאַלען, ווען דייטשען אָדער אויסלענדער נעהמען אַראָפּ פון זייערע קאָנטעס גרעסערע סומעס געלד.

די גאַנצע געשיכטע איז באַלד בעוואוסט געוואָרען אין האָלאַנד און אַרויסגערופען עמפּערונג.

די לאַגע פון די יודען איז ווי פריהער אויך ווייטער זעהר שווערליך. אין איינִיגע דייטשע פּראָווינצען, אַ שטייגער, אין קאָבלענץ, זענען פערגאַמ״ם פאַלען ווען מען האָט אין מאַגאַזינען אָפּגעזאָגט צו פערקויפען יודען סחורה. די וועשערייען האָבען אָפּגעשיקט די אַלטע קליענטען-יודען זייער וועש, וואָס איז געשיקט געוואָרען צום וואַשען א. א. וו.

אָבער די יודען אין דייטשלאַנד אַליין האָבען אָנגעהויבען צו פערשטעהן, אַז זייער טאַקטיק אין דער ערשטער שאַרפער מינוט פון באָיקאָט איז געווען אַ פאַלשע. דער בייַשפּיל פון דער ב'וואוסטער פירמע טיץ, וועלכע האָט זיך באַלד אָפּגעזאָגט אָפּצושאַפען איהרע מיטאַרבייטער-יודען און האָט אַזוי אַרום פערהאַלטען אַלע איהרע יודישע אָנגעשטעלטע ביז היינט, האָט בעוויזען, אַז אפילו אין די אַפּריל-טעג האָט מען זיך געקאָנט אַנטקעגענשטעלען דעם כוליגאַניזם פון די נאַציאָנאַל-סאָציאַליסטען. ערשט דאָ נישט לאַנג האָט די פערוואַלטונג פון אולשטיין-פערלאַג בעוויזן, אַז מען קען נישט אויס פיהרען [illegible]

נידערטרעכטיגע פאָדערונגען פון דער נאַציאָנאַל-סאָציאַליסטישער „יאַטשעיקע“. דערווייל האָבען די אָנגעשטעלטע פון דער גיגאַנטישער אונטערנעהמונג איבערגעלעבט אַ פּאָר זעהר שווערע טעג. איבער די קאָרידאָרען פון דעם גרויסען רעדאַקציאָנס-בנין אויף קאָך-שטראַסע האָבען אַרומשפּאַצירט גרופּעס נאַציאָנאַל-סאָציאַליסטען און כאָרמעסיג, ריטמיש געשריען: „מיר פאָדערן גלייכבערעכטיגונג, מיר דאַרפען נישט קיין יודען“.

ווייטער איז צו בעמערקען, אַז פּראָטעסטשטימען הערען זיך נישט פון די קרייזען פון דער דעמאָקראַטיע, נאָר מצד די פערבינדעטע פון די נאַציאָנאַל-סאָציאַליסטען, דהיינו פון די דייטש-נאַצייאָנאַלע. אַזוי אַ שטייגער איז אויף איין פערזאַמלונג מיט עטליכע טעג צוריק אַרויסגעטרעטען אין דעפּוטאַט, לענם הייסט ער, און איז, דאַכט זיך, פּראָפעסאָר אין אַ הויכשול. אונטער איניגע ערטער פון זיין רעדע האָבען זיך געקאָנט אונטערשרייבען אויך די דעמאָקראַטען. ער האָט פּראָטעסטירט געגען פערשקלאַפען די פרייהייט פון גייסט, געגען דער דערנידריגונג און דערשטיקונג פון דער פּרעסע, ענטשלאָסען אַרויסגעטרעטען געגען נאָכמאַכען דעם איטאַליענישען פאַשיזם, וועלכער אַנטשפּרעכט, לויט זיין מיינונג, נישט דער דייטשער פּסיכאָלאָגיע און די דייטשע טראַדיציעס.

בעזונדערס טאַדעלט ער דאָס נישט פאָלגען דעם פּלאַן, וואָס איז אָנגענומען געוואָרען אין היסטאָרישען טאָג פון 30 יאַנואַר דורך הינדענבורגען אונטער דער ווירקונג פון פּאַפּענען: דער רעדנער זאָגט גלייך, אַז פון דער אידעע פון „נאַציאָנאַלער פעראייניגונג“ איז נישט געבליבען קיין שפּור, אַז די גאַנצע מאַכט האָבען פערכאַפּט די נאַציאָנאַל-סאָציאַליסטען, וועלכע פיהרען אַדורך זייער פאַשיזם אין גאָר אַנדערע בעדינגונגען, ווי דאָס האָט געטון מוסאָליני. די נאַצי ריזיקירען מיט גאָרנישט, ווייַ האָבען זיך זייער קאַנצלער, וועלכער דעקט זיי מיט זיין אויטאָריטעט פון מלוכה-ראש.

וועגען דייטשען לעבענס-שטייגער לעצטענס דערצעהלט מען פאָלגענדעס. אין אָנהויב, נאָך היטלערס זיג האָבען די יודען אין די שולעס נישט געפיהלט קיין ענדערונגען. איצט הויבט זיך אָן ביטען די אַטמאָספערע: די סקויטען-בעוועגונג צווישען די קריסטליכע קינדער אין די שולען מאַכט גרויסע פערשריטען, שול-קינדער קאָן מען בעגעגענען אומעטום, זייערע גרופּעס געהמען אָנטייל אין די דעמאָנסטראַציעס, אין די פייערונגען א. ד. גל. דאָס קען זיך נישט אָפּרופען אויף דער שטימונג פון די קינדער אין די שולען. די יודישע קינדער קומט אויס אויסצוהערען אין די שולען פערשידענע שטעך-ווערטער מצד זייערע קריסטליכע קאָלעגען: „דער רוח ווייסט וויפיל יודען עס דרייהען זיך דאָ אַרום“. הערען די קינדער פון זייערע קריסטליכע מיטשילער. לעצטענס האָט מען אָנגעהויבען זינגען מיט די קינדער אין די שולען דאָס וועסעל-ליד. איניגע יודישע קינדער האָבען זיך אָפּגעזאָגט צו זינגען דאָס ליד, וואו עס זענען פערהאַן ווערטער, וואָס רעדען וועגען פערגיסען יודיש בלוט. איניגע לעהרער זענען געגאַנגען אויף אַ קאָמפּראָמיס און ערלויבט די יודישע קינדער די ווערטער וועגען „יודען-בלוט“ נישט מיטצוזינגען.

אַ גרויסען איינדרוק האָט געמאַכט אין בערלין דער אינצידענט מיט אַ יונגען רב, וועלכער האָט אין סינאַגאָגע געהאַלטען אַ רעדע, וואָס האָט געזאָגט... אויף איהם אַ פערבאָט זיך צו פערגעהמען מיט זיין טעטיגקייט. גלייכצייטיג הויבען זיך אָן די געמיטער אויפ'ן בערלינער אוניווערזיטעט צו בערוהיגען. איניגע פּראָפעסאָרען-יודען האָבען אָנגעהויבען לעזען זייער קורס און זייערע לעקציעס גייען אַדורך אָהן סקאַנדאַלען. אַזוי אַ שטייגער גייען אַדורך רוהיג די לעקציעס פון ציוויליסט מאַרטין וואָלף; געוועזענעם דעקאַן פון יורידישען פאַקולטעט ראַבעל, וועמעס פאָטער, צי זיידע איז געווען געשמדט און וועלכען מען האָט דערפאַר בעזייטיגט פון דעקאַנשאַפט; אויך בעוואוסטען קענער פון האַנדעלס-און פּריוואַטען אינטערנאַציאָנאַלען רעכט נוסבאַום א. א. וו. דאָס ציווילע רעכט לייענט ווייטער פּראָפעסאָר שלעגעלבערגער, וועלכער האַלט זיך ביז איצט אויפ'ן פּאָסטען פון וויצע-מיניסטער פון יוסטיץ, כאָטש ער איז נישט קיין „אַריער“.

אין די נאַציאָנאַל-סאָציאַליסטישע קרייזען האָט געמאַכט אַנ'אויפרעגענדען איינדרוק דאָס לאָזען אין די רייהען פון דער פּרייסישער אַדוואָקאַטור העכער 2000 יודען אַדוואָקאַטען. מיט דער אונצופריעדענקייט פון די מאַסען ערקלערט זיך דער אָנזאָג פון דעם רייכסקאָמיסאַר פון יוסטיץ פראַנק, אַז איניכען וועלען געגען די יודען-אַדוואָקאַטען אָנגענומען ווערען די שאַרפסטע רעפּרעסיעס.

דאָס טיפּישע אין איצטיגען דייטשען לעבען זענען די צאָהלרייכע אַנעקדאָטען, וועלכע די געיאָגטע און פערפּלאָגטע דייטשע יודען דערציילען זיך איינער דעם אַנדערען אויפ'ן אויער געגען די איצטיגע מאַכטהאָבער. אַזוי דערציילט מען זיך און עס האָט גרויס ערפאָלג פאָלגענדער אַנעקדאָט: מען שטעלט אַ פראַגע: „וואָס פאַר אַ אונטערשיד איז צווישען דער צייט פון דער נאַכנאַפּאָלעאָנישער עפּאָכע און דער איצטיגער?“ דער ענטפער איז: דעמאָלט האָבען קיין פראַנקרייך „געצאָגען צוויי גרענאַדירען“ און איצט „ציהט די גאַנצע גרענאַדיר-שטראַסע“. („נאָך פראַנקרייך צאָגען צוויי גרענאַדיר“ — איז אַ בעריהמט ליד פון היינריך היינע, גרענאַדיר-שטראַסע — דער יודישער קוואַרטאַל פון בערלין).

זעהר מאָדערן איז דער אַנעקדאָט, וואָס מען דערציילט וועגען אַ גענעראַל. ער האָט געפרעגט: דאָס איז דער זעלבער היטלער, וואָס וועט געבען ברויט דעם דייטשען פאָלק? דער קאַנצלער האָט איהם געענטפערט: „ניין, איהר האָט אַ טעות יענעם רופט מען ווימלער“ (אין דייטשלאַנד איז זעהר פּאָפּולער דאָס אַזוי גערופענע ווימלער-ברויט).

Dr. Z. RAKOWSKI
ספּעציאַליסט פאַר
אויערען, נאָז, האַלז און לונגען-קראַנקהייטען
11 ליסטאָפּאַד 9 (קאָנסטאַנטינער)
טעל. 81-127
שפּרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7
נעהמט אויך אָן אין לעטשניצע זגערזש ר 7
פון 11-1 און פון 2-3 נאָכמ.

DOKTOR
H. WOŁKOWYSKI
צעגעלניאַנאַ 4, טעל. 90-216
ספּעציאַל-אַרצט פאַר הויט- און ווענערישע קראַנקהייטען, מענער-שוועכע. אַלע סאָרט אַנאַליזען, עלעקטראָטעראַפּיע, בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-שטראַהלען.
נעמט אָן פון 8–2 און פון 5–9 אָוונט
בעזונדערער ווארטע-צימער פאַר פרויען.

ווי מיר זעהען אויס

פון לעא קעניג

מיר מוזען צו אַלעם ערשטען אונזער אייגען הויז אין אָרדנונג ברענגען".

איין קליינינקייט, אונזער הויז — דאָס יודישע לעבען — אין אָרדנונג ברענגען.

ערשטענס, איז דאָס מישטיינס געזאָגט, אַ הויז גאָרנישט ווי ביי לייטען. קיין אמת'ע און אָנגעשטעלטע אָרדנונג וועט איהר איצט אין קיין לאַנד און ביי קיין פאָלק נישט געפינען; אַ פשיטה שוין איצט'ס צובראָכענעם יודישען לעבען. אַ הויז אָהן אַ דאַך, אָדער מיט אַ דאַך דורך וועלכען עס רייסען זיך אַריין דונערן און בליצען און אַלערליי אָנשיקענישען, ווי אַ שטייגער שטיינער פון בייזוויליגע שכנים, אָדער פון שכנים, וואָס ווייסען נישט אויף וועמען זייער ביטער האַרץ אויסלאָזען, און לאָזען עס אויס צו אונז.

אָבער נאָך אונגליקליכער איז וואָס „אונזער הויז" האָט קיין באָדען נישט.

און וואָס טוט זיך אינעווייניג, זאָל מען שוין אָפּגעהיטען ווערען: אַ שמאָדער און אַנ'אומאָרדנונג, וואָס מען קען ערגעץ אַזעלכעס נישט טרעפען.

אָנגעוואָרפען און אָנגעשליידערט אין אַלע ווינקעלעך; אַלטע שמות און נייע ביכלעך וואַלגערען זיך אומעטום, און בעטגלעך מיסט אין אַלע ווינקעלעך, וואָס יעדער יאַרט דער צווייטער זאָל אויסקעהרען, און אַ מיש־מאַש פון לשונות, און אַ מיש־מאַש פון פרנסות.

און פלוצלונג אַ טראַך, אַ שווערער שטיין פאַלט דורכ'ן דאַך אין שטוב אַריין, דער באָדען גיט אַזש אַ ציטער, עס ווערט אַ רעש, אַ געפילדער צווישען הויז־געזונד, איינער בעשולדיגט דעם צווייטען פאַר וואָס ער האָט מיט עפּעס אַנדערש דעם אַלטען יודישען דאַך נישט פערלאַטעט:

מיט בעסערער אַסימילאַציע, צי מיט גרינדליכערער יודישקייט... איינער שרייט, מען דאַרף זיך אַרויסציהען, מען שרייט אַ אייגען הויז... און מען שפּאַרט זיך וועגען דער געגענד... אַ דריטער שרייט, מען דאַרף וואַרטען ביז די שכנים וועלען ווערען לייטישער.

און אַזוי גוואַלדעוועט מען ביז... עס ווערט אַ ביסעל שטילער. און דער „נצח ישראל" קומט איבער די צרות ביז נייע צרות קומען אָן. און אַלעס גיהט זיך אָן ווי געוועזען.

אָט אַזאַ אַ שטייגער פּנים האָט דאָס איצטיגע יודישע לעבען — אונזער הויז און אפשר איז אויך דער „משל" צו בלאַס אין פערגלייך מיטן „נמשל" — דאָס איצטיגע כמעט האָפנונגסלאָזע יודיש לעבען.

פון וואָס זשע פאַר אַ ווינקעל נעהמט מען זיך פריהער ריימען? מיט וואָס פאַר אַ בעזים? מיט וואָס פאַר אַ דעזינפעקציע?!

אַז מען כאַפּט איין קילעכדיגען קוק אויף אונזער גאַנצער איצטיגער בעל־הבתישקייט און אידעאישער פערוואָרלאָזקייט פאַלען אַזש די הענט אַראָפּ אין יאוש.

פון וואָס הויבט מען אָן פריהער?

פּאַלעסטינע, ביראָ־בידזשאַן, קאָלאָניזאַציע, פּראָדוקטיוויזאַציע, און ווידער קאָלאָניזאַציע?

קיין בעסערע רפואות (איך גלויב אַז דאָס אַלעס איז אין דער אמת'ן איין רפואה, צי איהר וועט עס אָנרופען „ציוניזם", אָדער „יודישער סאָציאַליזם" איז מיר קיין חילוק נישט), זענען דאָכט זיך נישטאָ פאַר דער פערשאָלטענער און אייביגער יודען־פראַגע.

מיר האָבען אָהן אַנ'עק אינטענסיווער געמוזט אָנגעהען מיט דער נאַציאָנאַל־עקאָנאָמישער קאָנסטרוקטיווער אַרבייט פאַר די לעצטע פופציג יאָהר.

מיר האָבען נישט געוואוסט אָדער פערגעסען אַז מיר לעבען אין אַ שטורם וועלכער קען ווערען פאַטאַל פאַר אונזער פאָלקס־אָרגאַניזם.

נאָך מעהר: אַפילו די פון אונז וואָס האָבען עס געוואוסט — און דער איז אַ בעדייטענדער טייל פון'ם יודישען פאָלק — האָבען נישט געלעבט אין זייער אייגענעם פריוואַטען לעבען לויט זייערע אידעאַלען לויט דעם ווי זיי האָבען געגלויבט נייע און נאָרמאַלע יודען דאַרפען לעבען.

און אין סך הכל האָבען אַפילו אונזערע נייע און שטאָלצע יודען. אונזערע נייע און שטאָלצע יודישע מענשען נאָר פאָרטגעזעצט דעם קראַנקען יודישען גלות, לעבענדיג אַליין מיט דער גאַנצער פּסיכאָלאָגיע, מיט דער גאַנצער מענטאַליטעט פון'ם גלות־יודען.

איהר וועט זאָגען: עס האָט אַנדערש נישט געקענט זיין; אין גלות מוז בלייבען ביים יודען די גלות־פּסיכאָלאָגיע, און נאָר נאָרמאַלע, נאַציאָנאַל־עקאָנאָמישע פאָרמען קענען שאַפען אַ געזונטע און נאָרמאַלע פּסיכאָלאָגיע ביי אַ יחיד און ביי אַ כלל, אין דער טענה שטעקט אַ גרויסער אמת. אָבער נישט דער גאַנצער אמת.

מיר האָבען דאָך מעהר געקענט און געמוזט לעבען לויט אונזערע אָנשויאונגען און אידעאַלען.

אַ ציוניסט וועלכער עקזיסטירט נאָר פאַר דער קרן־קימת־פּושקע און לעבט אין גלות ווי אַלע גלות יודען מיט לופט־פּרנסות און מאַכט זיינע קינדער פאַר „שלעכטע אַסימילאַטאָרען" — איז קיין ציוניסט נישט, מעג ער אַפילו לייענען ביאַליק'ן אין לשון־קודש, און דער יודישער סאָציאַליסט — אַמאָליגער און היינטיגער — וועלכער האַלט זיך אין איין אַרויפאַרבייטען, ווערט אַ פאַבריקאַנטעל און מאַכט זיינע קינדער פאַר אַדוואָקאַטען און דאָקטוירים (צי זיי זענען פעהיג דערצו, צי ניין) איז קיין סאָציאַליסט נישט.

לעבען, לעבען מיר אַזוי נישט היגיעניש (פון אַ נאַציאָנאַל־עקאָנאָמישען שטאַנדפּונקט) ווי די אַלע יודען וועלכע מיר רופען מיט אַזאַ סנאָביזם גלות־יודען.

מיט שקלים און סאָציאַליסטישע בראָשורען קענען מיר נישט אויסקויפען און פערדעקען דאָס קראַנקע און צוקריפּעלטע לעבען אונזערס, וואו מיר זאָלען נישט זיין. מיר, אַפילו דער בעוואוסטזיניגער טייל פון'ם יודישען פאָלק לעבען נישט לויט אונזערע אידעאַלען נאָר לויט'ן אַלטען יודישען גלות אימפּעט און איבעראַציע.

זעהען מיר דערפאַר צווישען אונז אַזוי פיל מעקלער — וואָס רופען זיך ציוניסטען. ד.ה. אָנהענגער פון אַ אידעאַל וואָס שטרעבט דאָס יודישע פאָלק צו מאַכען פאַר אַ פּויערען און אַרבייטער־פאָלק אויף אַנ'אייגען לאַנד, זעהען מיר אַזוי פיל יודישע פּאַרביראַקבטלעך און קרעמער וועלכע האַלטען זיך פאַר סאָציאַליסטען ד.ה. אַלס אָנהענגער פון אַ אידעאַל וואָס שטרעבט דעם מיטעל־קלאַס אויסראָטען.

און עס מעג אויסזעהען ווילד־פּאַראַדאָקסאַל: אַפילו אונזערע ערגסטע אַסימילאַטאָרען האָבען אין דער אמת'ן נישט געלעבט לויט זייער „אידעאַל" פון אַסימילאַציע: זייער גאַנצער שטרעבען איז געווען צו אַנטלויפען פון די יודישע געטאָס און פון יודישקייט, און זיי האָבען זיך אינסטינקטיוו אַזוי עטס יודישליך געשאַפען נייע עקאָנאָמישע, אינטעלעקטועלע, אַפילו אַסימילאַציאָנס געטאָס.

ווען מיר לייענען די היטלעריסטישע סטאַטיסטיק וועגען די יודישע דאָקטוירים און פּראָפעסאָרען אין דייטשלאַנד, מוזען מיר קומען צום פיינליכען בעשלוס אַז דורות־לאַנג האָבען זיי זיך נישט אַסימילירט (צווישען דייטשען פּויערטום און אַרבייטער־קלאַס) נאָר זיי האָבען זיך נייע געטאָס געשאַפען. אַפילו משומדים־געטאָס!

אַפילו די בעוואוסטזיניגע שיכטען פון'ם יודישען פאָלק האָבען נישט געלעבט לויט זייערע אידעאַלען „ווי אַזוי צו לעזען די יודען־פראַגע"; פאַרקעהרט, זיי האָבען בעוואוסט און אונבעוואוסט פאַר'ם געזעצט דעם אייביגען יודישען גלות, היינט וואָס זאָלען מיר זאָגען פון די גרויסע יודישע נישט־בעוואוסטזיניגע שיכטען און מאַסען?!

פאַר וואָס איז עס אַזוי — איז עס ווייל דער גלות האָט שוין אַזאַ מיסטישע שליטה אויף אונז און אין אונזער בלוט?

אָדער איז עס אפשר, ווייל מיר האָבען פערנאַכלעסיגט און אויבערפלעכליך פערשטאַנען דעם עיקר פון אַלע עיקרים אין יעדער מענשליכער געזעלשאַפט — די ערציהונגס־פראַגע. האָט מען אונז גוט און ראַציאָנעל ערצויגען? און ווייסען מיר ווי אַזוי צו ערציהען אונזערע קינדער?

אברהם אבן עזרא

היסטאָרישע ערצעהלונג

פון ד״ר ל. פיליפּסאָן

— 9 —

קאַפּיטעל 8

חולדה שרייבט צו אַרטור'ן

אבן עזרא איז נישט אַוועק, געבליבען אין הויז פון ר' יהודה הלוי. די השערה, וואָס זיינע פריינד האָבען אויף איהם אויסגעאייבט, האָט איהם דערצו בעוואויגען, האָט זיך געלאָזט פון זיי צורעדען נישט צו פערלאָזען זיין פריינד. און די צוויי דיכטער, וועלכע ס'האָט פערבונדען אַנ'אומגעהויערע פריינדשאַפט, וואָס איז מיט יעדען טאָג געוואָרען שטאַרקער און שטאַרקער, זענען זיך געוואָרען זעהר באַהענט און איבער דעם אַנדערן מיטן לייב און נפש איבערגעגעבען.

עס האָט זיי אויך אַ גייסטיגע באַהענטקייט און ברודערשאַפט געבונדען. זענען אין פיל שטריכען צו זיך זעהר ענהליך געוועזען. ביידע — בערימטע, אויסגעצייכענטע חכמים און דיכטער; ביידע — ערליכע אויפריכטיגע מענשען, שטאָלצע יודען, גרויסע נאַציאָנאַליסטען, וועלכע האָבען ערליך ליב געהאַט זייער פאָלק און אַלע זיינע קולטור־ווערטען מיט'ן גאַנצען פייער פון זייערע פּאָעטישע הימליש־הויכע נשמות; ביידע זענען אויך געווען בעזאָרגט וועגען גורל, פון זייערע ברידער, די יודען אין ארץ־ישראל.

אברהם האָט נישט קיין חרטה געהאַט, וואָס ער איז געבליבען אין הויז פון'ם גרויסען יודישען אַריסטאָקראַט און געלעהרטען, זיין פריינד יהודה הלוי. דאָס גאַסטפריינדליכקייט און האַרציגקייט, וואָס איז איהם דאָ אַרויסגעוויזען געוואָרען, האָבען זיין האַרץ געוואונען; די זאָרגפעלטיגע און אידעלע בעהאַנדלונג. דאָ האָבען איהם געמאַכט פערגעסען אין אַלע זיינע פריהערדיגע ליידען און צרות. מיט אַלע מעגליכקייטען און מיטלען האָט מען זיך בעמיהט צו פערזיסען און מאַכען אַנגענעהם זיין לעבען.

דאָס און נאָך עפּעס: די אויפענטהאַלט אינ'ם הויז האָבען אבן עזרא געגעבען אַ געלעגענהייט צו געניסען פון אַ זאַך, פון וועלכער ער איז אויך שטאַרק צופרידען געוועזען, האָט געהאַט די מעגליכקייט זיך איינצוקוקען אין חולדה'ס געזיכט, האָט געהאַט דאָס גליק, מיט איהר אָפט, אונגעשטערט צו רעדען, פערברענגען אין איהר געזעלשאַפט. אין אַ לייכטען פריינדליכען געשפּרעך.

זייענדיג אַ פּסיכאָלאָג האָט אבן עזרא אין פערלויף פון דער צייט חולדה'ן גרינדליך דערקענט. איהר נשמה האָט זיך פאַר איהם ענטפּלעקט. האָט געוואוסט פון אַלע איהרע גייסטיגע אייגענשאַפטען, ס'איז נישט געווען פון איהם פערהוילען אַלע איהרע מעלות, מיט וועלכע זי האָט זיך אויסגעצייכענט. האָט זיך אויך איבערציינט וועגען איהר גוט און לויטער האַרץ און קרישטאָל־ריינער נשמה.

אברהם איז אָבער אומרוהיג אַרומגעגאַנגען. ער האָט נישט געוואוסט אויב ס'איז איהם געלונגען איהר האַרץ פאַר זיך צו געווינען. האָט געלעבט מיט אַ האָפנונג און אויך גלייכצייטיג מיט שרעק. צי האָט ער אין איהרע אויגען חן געפינען. ס'איז איהם ווינציג געווען, נישט איבערציינגנד, דאָס וואָס זי האָט זיך שטענדיג אין זיין געזעלשאַפט געוואָלט געפינען, לוסטיג געוואָרען, דערזעהענדיג איהם; געקוקט אויף איהם מיט איהרע שוואַרץ־פייערדיגע אויגען, פול מיט ליבע, פינקלענדיג, ווען זי האָט מיט איהם גערעדט און איהר פּנים איז דאַן ביי בעדעקט געוואָרען מיט אַ רויטקייט — דאָס אַלעס האָט איהם נישט בערוהיגט, ער איז נישט זיכער געווען מיט זיין גליק.

* * *

חולדה'ס געזיכט איז צייטענווייז פערוואָלקענט געוואָרען. דער אויסדרוק פון איהר פּנים האָט עדות געזאָגט, אַז אַ שווערער אינערליכער קאַמף קומט איהר אויס צופיהרען. זי האָט זיך שעהנ'ווייז געקאָנט פערטראַכטען, נישט וויסענדיג וואָס געשעהט אַרום איהר. מען האָט לייכט געקאָנט בעמערקען, אַז עפּעס קומט פאַר אין דער נשמה פון דאָזיגען מיידעל.

איצט דרעהט זי זיך אַראָפּ און אַרויף אין איהר צימער. זי איז שוין אַביסעל בערוהיגט. זי האָט שוין דעציידירט וועגען איהרע ווייטערע שריט. זוכט נאָר אַנ'עצה אויף וואָס פאַר אַנ'אויפן אויסצופיהרען איהר בעשלוס, באַכדעם, ווי זי איז געוואויר געוואָרען אַז דער אבן עזרא איז געווען דער געהיימנישפולער רעטער און וועהענדיג זיין טרייטשאַפט און ליבע צו איהר, איז די דעציזיע שנעל געקומען.

אַ בעשיידען רוהיג לעבען האָט זי פון שטענדיג אָן געפיהרט, גאַנץ ווייט איז זי געווען פון'ם שטורעמדיגען פריידיגען לעבען אין קעניגליכען הויף ווי קומט זי, אַנ'אמת אַריסטאָקראַטיש־יודישע טאָכטער צו אַרטור באַמאָן!? צום גאַנצען פרעמדען און אונבאַרמהאַלען לעבען פון זיי? האָט זי זיך טאַקע געשטאַרקט דאָס אַלעס צו פערגעסען. האָט זיך פון דעם לעבען צוריקגעצויגען, צוריקקעהרענדיג צו איהר פריהערדיגען אַרט און שטילער פיהרונג. און דערווייל איז צו די אין שטוב אַריין אַ נייער פריינד, אין דער פּערזאָן פון אבן עזרא. און אויב ליבע־פעדים האָבען זי נאָך צו איהם נישט געבונדען האָבען זי אָבער געפיהלען פון פרייד אויסגעפילט. דערזעהענדיג איהם און פערברענגענדיג אין זיין געזעלשאַפט.

זי האָט געפיהלט, איהר האַרץ האָט עס איהר געזאָגט, אַז ס'איז נישט ווייט דער מאָמענט ווען זי וועט איהם ליב קריגען, ווען אַ שטאַרקע ליבע וועט צו איהם אויפפלאַקערען.

אָבער די צייט שטעהט נישט. ס'האָט אָנגערוקט דער טאָג, ווען זי האָט געמוזט ערפילען דעם צוזאָג צו קומען זעהען ווי אַרטור טרעט אַרויס אין אָקסען־קאַמף אַלס טאָרעאַדאָר. שוין עטליכע מאָל האָט ער צו איהר געשיקט, כדי זי צו דערמאָהנען דעם טאָג פון זיין אויפטרעטען אויף דער צירק־אַרענע. האָט זי געבעטען, אַז קיין שום זאַך זאָל נישט זיין אַ מניעה פון נישט קומען.

דאָס האָט זי לעצטענס טאַקע אַריינגעבראַכט אין אַ טרויעריגער שטימונג, האָט זי געמאַכט שעה'ן לאַנג טראַכטען, נישט געבענדיג איהר קיין רוה. חולדה האָט געוואוסט, אַז טאַטע וועט זי געהן אויף דער דאָזיגער פייערונג, וועט איהר אברהם קיינמאָל נישט מוחל זיין, זי האָט געפיהלט, אַז דערמיט וועט זי צושטערען דאָס הויז, וואָס דער פאַטער און אבן עזרא בויען פאַר איהר. דערמיט וועלען צושניטען ווערען די הערצער פון די צוויי גרויסע מענשען.

האָט זי בעשלאָסען אַרטורס פערלאַנג נישט נאָכצוקומען. (הגם ס'איז איהר אָנגעקומען גאַנץ שווער זיך פאַר איהם צו פערטיידיגען. אָבער איהר אויפריכטיגקייט און איהר קלוגער פערשטאַנד זענען איהר אויך דאָסמאָל געקומען צו הילף.

חולדה האָט צוגעזעצט זיך צום טיש וואָס איז אין צימער געשטאַנען און פאָלגענדען בריוועל אָנגעשריבען:

„ס'טוט מיר זעהר לייד, פּירשט באַמאָן, וואָס צוליב פערשידענע פּאַסירונגען און גרויסע ענדערונגען, וואָס זענען פּאַרלאָפען ביי אונז אין הויז, קאָן איך, לײדער צום גרעסטען בעדויערען, נישט קומען אויף דער פאָרשטעלונג. זייענדיג דיר דאַנקבאַר וואָס כ'האָב בּוּשא חן געווען אין דיינע אויגען, מיך איינצולאַדען אַלס צושויערין בעת דיין העלדישען קאַמף מיט די ווילדע אָקסען, בין איך זיך נאָך מעהר מצער וואָס איך בין נישט אימשטאַנד מקיים צו זיין מיין צוזאָג".

דער בריוו איז געענדיגט. חולדה האָט די פעדער אויפ'ן טינטפאַס אַנידערגעלייגט, און זיך פערטראַכט.

האָט זיך אויפגעשטעלט, דעם שטוהל בערוהיג פון טיש אָפּגערוקט און אָנגעהויבען מיט גרויסע טריט שפּריזען איבער'ן צימער.

געגאַנגען הין און צוריק, אָפּגעשטעלט זיך ביים פענסטער, וואָס איז אין גאָרטען אַרויסגעגאַנגען, מיט אַ פערשטאַרטען בליק געקוקט גלייך, פאַר זיך. אָנגעכאַפּט אַ צווייג פון אַ פּאַלמען־בוים, וואָס האָט זיך דורכ'ן אָפענעם פענסטער אַריינגעריסען, געשפּילט זיך אַביסעל מיט איהם. אָפּגעריסען אַ בלעטעל און אין מויל אַריין גענומען.

אָפּגעלאָזען דאָס צווייגעל גענומען אַנ'אַנדערס, געהאַלטען עס אַ מינוט אין דער האַנד און מיט כעס אַ שליידער געטון, ווי זי וואָלט זיך אין עפּעס וויכטיגעס, אין אַ זאַך פון גרויסען ווערט דערמאָנט.

די שפּריזט, שוין ווידער, איהרע האַסטיגע נערוועזע טריט האָבען אָפּגעהילכט, יעדער טריט האָט אַנ'אָפּקלאַנג געלאָזט הערען.

דאָס פּנים איז אָנגעצויגען, אָנגעשטרענגט, בלייך. פערשידענע געדאַנקען לויפען איהר דורך. די מחשבות בעוועגען זיך מיט אַנ'אויסערגעוועהנליכער שנעלקייט. ווי אין אַ קאַלײדאָסקאָפּ אָט איז דער געדאַנק, און אין איין אויגענבליק שווימען אויף צוהן אַנדערע, „פערווישענדיג" דעם פריהערדיגען. פון ערשטען בלייבט קיין זכר.

חולדה זעצט זיך צוריק צום טיש. דעם בריוו וואָס זי האָט אָקאָרשט אָנגעשריבען, נעהמט זי אין האַנד אַריין. קוקט איהם איבער, לעזט נאָכאַמאָל אַדורך. פעררייכט אַ וואָרט, שטעלט צו אַנ'אות, וואָס איז אונבעמערקט דורכגעלאָזען געוואָרען.

זי לייגט דעם בריוו אין אַ קאָנווערט, פערקלעפּט און פערזיגעלט איהם, און דורך איינעם פון איהרע פּאַטערס צאַהלרייכע קנעכט אַוועקגעשיקט צו אַרטור באַמאָן.

אַליין האָט זי זיך געלאָזט געהן צום פאָטער.

פאַמעליך איז זי געגאַנגען דורך די בעשלעגעלטע קאָרידאָרען, וואָס האָבען געפיהרט צו זיין צימער.

(פאָרטזעצונג—פרייטאָג).

בעאַרבייט דורך א. אבאַזאַהן.

וועגען לאנג לעבען

פון צביון

די בעהויפטונג פון פראפעסאר סערגעי וואראנאוו, אז א מענש קען מינדעסטענס לעבען 126 יאהר איז מיר נישט אינגאנצען קלאר.

איך פערשטעה, אז ער מיינט צו זאגען, אז ווען א מענש ווערט נישט איבערגעפאהרען פון אן אויטאמאביל, ווערט נישט דערשאסען פון א שלאג, פון א לונגען־ענטצינדונג, אדער פון א היטלעריסט, שטארבט נישט פון א ראק, פון א הארץ מאגען־פערדארבונג קען ער לעבען ווייניגסטענס 126 יאהר. אבער מיינט ער, אז ער קען לעבען אזוי לאנג אויף א גאנץ נאטירליכען וועג, אדער מיט דער הילף פון דער בעקאנטער וואראנאוו'ס אפעראציע פון איבערפלאנצען די דריזען פון א מאלפע?

איך געדענק, אז מיט עטליכע יאהר צוריק האט דערזעלביגער פראפעסאר וואראנאוו געמאכט אן ערקלערונג, אז א מענש קען לעבען ביז 150 יאהר, אבער דאמאלסט האט ער געמיינט, אז דאס קען דערגרייכט ווערען דורך דער אפעראציע פון איבערפלאנצען די דריזען פון א מאלפע, אין וועלכע פראפעסאר וואראנאוו האט אזוי שטארק געגלויבט.

אייגענטליך ווייס איך נישט וואס עס איז געווארען מיט דער דערמאנטער בעריהמטער אפעראציע, וועלכע האט פראפעסאר וואראנאוו'ען אזוי בעריהמט געמאכט. מיט עטליכע יאהר צוריק האט זיך די וועלט שטארק געטומעלט מיט דער דאזיגער אפעראציע, אבער אין דער לעצטער צייט איז עפעס שטיל געווארען מיט איהר. איז עס צוליב דעם, וואס זי איז שוין געווארען א גאנץ געוועהנליכע זאך, אדער איז עס צוליב דעם וואס מען האט זיך איבערצייגט, אז זי העלפט נישט, אדער איז עס צוליב דעם וואס מענשען האבען איצט קיין געלד נישט אויף אזעלכע קאסטבארע אפעראציעס? עס איז אן אפעראציע, וואס בלויז גאנץ רייכע קענען זיך פערגינען און עס איז א סברא, אז אפילו די גאנץ רייכע האבען איצט ווייניג געלט און די וואס האבען, זשאלעווען עס אויסצוגעבען.

ווען די אפעראציע וואלט נישט געקאסט אזוי טייער וואלט שוין ביז היינט נישט איבערגעבליבען קיין איינציגע מאלפע אויף דער וועלט. ווארום ווער וויל עס נישט ווערען צוריק יונג און לעבען לאנג?

איך וויל טאקע דערביי זאגען, אז מיר איז פראפעסאר וואראנאווס מיטעל פאר לאנג לעבען קיין מאל נישט געפעלען געווען. עס איז א מיטעל בלויז פאר רייכע און דאס איז געגען יושר און געגען גערעכטיגקייט. די ארימע האבען פונקט אזוי רעכט צו וועלען זיין יונג און לעבען לאנג ווי די רייכע.

פראפעסאר וואראנאוו האט אייגענטליך אליין געפילט די אומגערעכטיגקייט, אבער ער האט זיך געטרייסט דערמיט, וואס עס איז סיי ווי סיי נישט מעגליך צו מאכען אלע מענשען פון דער וועלט יונג צוריק און פערלענגערען זייער לעבען, ווייל עס זענען נישטא אזוי פיל מאלפעס אויף דער וועלט פון וועמען צו נעמען די דריזען פאר דער נויטיגער אפעראציע. מענשען, זענען פערהאן אויף דער וועלט נאהענט צו צוויי ביליאן און מאלפעס זענען אפשר פערהאן נישט מעהר ווי עטליכע צעהנדליג מיליאן. אמת, קיינער האט נאך ביז איצט נישט געמאכט קיין פאלקסציילונג פון די מאלפעס און מען ווייס דעריבער נישט גענוי די צאהל מאלפעס אויף דער וועלט, אבער עס איז זיכער, אז זייער צאהל איז א סך קלענער ווי פון די מענשען.

אייגענטליך, האבען די מענשען געקענט אננעמען מיטלען צו פערגרעסער'ן די צאהל פון די מאלפעס. נאר עס קען זיין, אז די מענשען האבען מורא, אז ווען די צאהל מאלפעס זאל ווער'ן א גאנץ גרויסע, קענען זיי זיך צובונטעווען און מאכען א רעוואלוציע געגען די מענשען. הייגט, ווי לאנג זייער צאהל איז אין פערגלייך מיט די מענשען א קליינע קענען זיי זיך נישט העלפען. אבער ווען זייער צאהל זאל שטארק פערגרעסערט ווערען, דארף מען שטארק מורא האבען, אז זיי זאלען נישט רעוואלטירען געגען די מענשען.

איך ווייס נישט ווי אזוי די מאלפעס קוקען אין אלגעמיין אויף אונז מענשען. אבער איך שטעל מיר פאר, אז קיין איבריגענס געהויבענע מיינונג וועגען אונז קענען זיי נישט האבען. ווייניגסטענס איז עס ביי מיר זיכער, אז זיי האבען נישט קיין פריינדליכע געפיהלען צו אונז. די וואלטען שוין פשוט געדארפט האבען ווייניגער שכל ווי מענשען, אז זיי זאלען אונז נישט פיינט האבען.

אייגענטליך האט א מאלפע אין א בריף צו דער לאנדאנער „דעילי ניוס" גאנץ קלאר אויסגעדריקט, וואס די מאלפעס טראכטען און פיהלען וועגען די מענשען. דער בריף פון דער מאלפע איז ארויסגערופען געווארען דורך אן ערקלערונג, וואס א געוויסער ענגלישער באקטעריאלאג ד"ר באק האט געמאכט וועגען ד"ר וואראנאוו'ס אפעראציעס. ד"ר באק איז נעמליך גאנץ שארף ארויסגעטראטען געגען ד"ר וואראנאוו'ס פראקטיקע איבערצופלאנצען די דריזען פון א מאלפע אין א מענשען, כדי איהם יונג צו מאכען. ער זאגט, אז די דאזיגע אפעראציעס זענען א גרויסע געפאהר פאר דער מענשהייט, או זי זאל נישט דעגענערירט ווערען צו דער נידעריגער מדרגה פון מאלפעס. ד"ר באק גלויבט, אז מיט דעם איבערפלאנצען פון די דריזען פון מאלפעס אין מענשען, ווערען אויך איבערגעפלאנצט די ווילדקייט, די ברוטאליטעט און די בעסטיאלע געשלעכטליכע לייךענשאפטען פון די מאלפעס אין די מענשען. ווייניגסטענס מוז דאס אלץ איבערגעטראגען ווער'ן צו די קינדער, וואס וועלען ארויס קומען פון די מענשען, וואס זענען צוריק יונג געמאכט געווארען דורך די דריזען פון מאלפעס.

אט אויף דער בעהויפטונג פון ד"ר באק איז דאס אנגעקומען אין דער גרויסער לאנדאנער צייטונג „דעילי ניוס" א בריף פון א מאלפע פון דעם לאנדאנער זאלאגישען גארטען, וואס לייענט זיך אזוי:

אין נאמען פון מיינע חברים פון זאלאגישען גארטען מוז איך גאנץ שטארק פראטעסטיר'ן געגען דער אונפערשעהמטער בעהויפטונג פון ד"ר באק, אז דאס איבערפלאנצען פון די דריזען פון מאלפעס אין מענשען קענען דעם מענשען מאכען ברוטאלער און ווילדער.

מיר, מאלפעס, זענען א געדולדיג פאלק און מיר קענען זעהר פיל פערטראגען. אבער אזא מין בעליידיגונג איז שוין מעהר ווי אונזער געדולד קען פערטראגען.

מיר פרעגען איך, האט עס ווען עס איז געטראפען, אז א מאלפע זאל אויסשניידען די דריזען פון א לעבעדיגען מענשען און זיי איבערפלאנצען אין א מאלפע כדי צו פערלענגער'ן איהר לעבען?

און זאגט אונז: איז דער אינקוויזיטאר טארקוועמאדא געווען א מאלפע? זענען די אינקוויזיציעס געווען געצעלטען פון מאלפעס? האבען עס מאלפעס די דאזיגע גרויזאמקייטען בעגאנגען?

האט מען ווען עס איז ביי די מאלפעס געדארפט גריינדען א געזעלשאפט צו בעשיצען מאלפישע קינדער, ווי מען האט עס ביי די מענשען געטאן פאר מענשליכע קינדער? איז די לעצטע וועלט־מלחמה געווען א מלחמה פון מאלפעס אדער פון מענשען? האבען מאלפעס ערפונדען די טויטליכע גיפטיגע גאזען, אדער די מענשען?

ווי קען זיך עס ד"ר באק ערלויבען צו רעדען וועגען ברוטאליטעט אין דעם געגענווארט פון מאלפעס און נישט רויט ווער'ן פאר שאנדע? מיר, וועמענס מארך די מענשען ברענען אויס אין זייערע וויסענשאפטליכע לאבאראטאריעס, ווערען נאך גערידעלט, אז מיר זענען ברוטאל! עס איז דאך נישט בלויז א בעליידיגונג געגען אונז נאר געגען דער געשיכטע און געגען דעם געזונטען שכל.

אונז קימערט זעהר ווייניג די מענשליכע וויסענשאפט, אויסער וואס אין איהר נאמען פייניגט מען אונז, חיות. מיר ווייסען אבער פון ערפאהרונג, אז דאס שטעלען פאקען און די אנדערע איינשפריצונגען, וואס מענשען מאכען זיך פון דער מאטעריע פון קיה און פון פערד, האבען ביז היינט נאך נישט געווירקט, אז די מענשען זאלען זיך אננעמען פון די צניעות פון די קיה און פון די מעלות פון די פערד.

די מענשען פערבלייבען דאס, וואס זיי זענען שטענדיג געווען — די ברוטאלסטע פון אלע חיות און די העסליכסטע בעשעפענישען אין זייערע געשלעכטליכע לייךענשאפטען. און זאל זיך דער מענש נישט בערימען מיט זיין עהנליכקייט צו מאלפעס. דער מענש וועט פערבלייבען א מענש, נישט קוקענדיג אויף דעם, וואס ד"ר וואראנאוו בעמיהט זיך אזוי שטארק צו מאכען פון איהם אן אנשטענדיגע מאלפע.

ווי איהר זעהט פון דעם בריוועל, איז עס גאנץ קלאר וואס די מאלפעס טראכטען וועגען אונז, מענשען, און וואס פאר א געפיהלען זיי האבען צו אונז. און ווען דער בריוועל וואלט געשריבען געווארען היינט וואלט אין איהם געוויס אויך דערמאנט געווארען היטלער און גערינג און די איבעריגע בלוט־הונט פון דער נאצישער געזינדעל. האבען מאלפעס ארויסגעגעבען פון זיך א היטלער און א גערינג? קען ווער עס איז זאגען, אז ער האט ווען עס איז געזעהען אדער געהערט, אז מאלפעס זאלען קאלט־בלוטיג בעגעהען אזעלכע ווילדע בארבאריען ווי די היטלער חברה?

נו, עס איז א סברא, אז דאס בריוועל האט נישט געשריבען קיין מאלפע נאר נישט קיין אנדערער ווי בערנארד שאו. נאר אויב דאס איז אזוי, איז עס נאך בעסער. ווארים מען קען זיך גאנץ גוט פערלאזען אויף בערנארד שאו, אז ער קען זיך

(ווייטער זעה 15. זייט).

יעמוד הבחור אהרן היטלער!...

א שמועס מיט'ן דייטשען דיקטאטאר אויג אויף אויג

פון י. אבערזשאנעק

איך מוז רעדען מיט היטלער'ן!

איך מוז רעדען מיט היטלער'ן אויג אויף אויג!

דערוויסענדיג זיך, אז דער „ארישער ראסען־רייניגער" איז אליין א יוד, האב איך בעשלאסען: איך מוז מיך אריבערכאפען קיין דייטשלאנד מיט איהם כאפען א שמועסעל.

האב איך מיך אפגעזעגענט מיט ווייב און קינדער, אפגעזאגט ווידוי, א קלייניגקייט: היינטיגע צייטען פאהרען קיין דייטשלאנד! נאר אז איך האב געזאגט: פאהרען, בין איך געפאהרען.

געקומען קיין בערלין, בין איך גלייך אוועק אין „ברוינעם הויז", אין היטלער'ס הויפט־קווארטיר, און זיך אנגעמעלדען אז יאקא איך וויל רעדען מיט היטלער'ן.

— „זי ווינשען?" — האט מיך געפרעגט א הויכער, אויסגעצויגענער יעקע מיט א גומענע פאלקע אין דער האנד.

— וואס איך ווינש? וואס איך ווינש איך, האב איך געזאגט, זאל דיך טאקע צוקומען — איך וויל רעדען מיט היטלער'ן!

און א מינוט ארום בין איך שוין געווען אין היטלער'ס קאבינעט.

— הייל דיך! האב איך על פי נוסח היטלער אויפגעהויבען די האנד אין דער הויך.

— זינד זי היטלעריסט? — האט מיך היטלער בעפרעגט.

— ניין, דאס ווייס איך, נאר, אז אזוי הויך זאל עס דיך וואקסען ס'קדחת...

— זינד זי דויטש?

— ניין, א יוד.

— ווי וואגט איר?! יודע פערעקע! — איז ער געווארען מלא רציחה.

— א גרוס פון דיין באבע, מרת חנה דבורה — האב איך איהם געזאגט.

— „לאז! מאכען זי דאס זי פארט קאמען! ווען ניכט קאמען זי אינ'ס לאגער! — האט ער זיך אנגעצינדען ווי א הבדלה.

— הער מיך אויס, אהרנ'דעל, האב איך געענטפערט: מילא, אז דו האקסט א טשייניק פאר דיינע נארישע יעקעס, „ראסען־טעאריע", אז דו פרעדיגסט פאר דיינע ברוינהעמד־צלדיגע לאפסערדאקעס יודען־האס, פערשטעה איך, ס'צוצט דיר צום עסק — ווי אזוי דען, וואלסטו געקומען פון דער מאלער־לייטער אויפ'ן רייכסקאנצלער־בענקעל? דו ביזט א יוד, א סוחר, ווייסטו, אז דאס אנטיסעמיטישע פעקל איז זעהר א קוראנטער ארטיקעל....

— וואס? איך בין יודע?! — האט זיך מיינער צעקאכט, און דאס גאנצע טרפהנע בלוט איז אים געשאסען אין דער מאקע אריין.

— „קרויץ דאנער וועטער נאך אמאל!" ראוס פאן היער! זאנסט ווערען זי איינגעשטעקט! —

אזוי האט ער געשריגען אויף די ציין און איך האב איהם בערוהיגט:

— ר' אהרן, מיך וועסטו דאך נישט פערטשאקען, איך האב דאך געקענט דיין זיידע ר' אברהם — א וואוילער יוד געווען, א ליכטיגען גן־עדן זאל ער האבען און דיין באבע, מרת חנה דבורה. א וואוילע יחידע געווען, אן אשה צנועה, און דו הייסט דאך מסתמא נאך דיין עלטער־זיידע, ר' אהרן, ביי־געלבעקער — א טייערער יוד געווען!

— ווי דו הייסט ר' אהרן, קען איך דיין גאנצען סדר היחוס, טא וואס טויג דער אנשטעל, דיין „דאנער־וועטער נאך אמאל" און צו וואס דאס גאנצע טשאקען וואס דו טשאקעסט, גאב דיר א יודישען שלום־עליכם און לאמיר רעדען צום ענין...

— „זינד זי איבערצייגט דאס איך ווירקליך יודע בין?" — האט ער שוין גענומען א ווייכערען טאן.

— א שיינע שאלה כ'לעבען! וואס דען ביזטו א טערק? אוודאי ביזטו א יוד, פאלג מיך און טרייב דיך ארויס פון דייטשלאנד. צו וואס זאלסטו ווארטען אויף כבוד, אנדערע זאלען דיך ארויסיאגען, ווארף דיך בעסער אליין ארויס!...

היטלער איז געווארען ערנסט. האט א דריק־געטאן ביי א קנעפעל, און עס איז אריינגעקומען א שטורמיסט.

דערזעהענדיג דעם שטורמיסט מיט'ן האקענקרייץ אויפ'ן ערמעל האט מיר גענומען לויפען שווארצע רעדער פאר די אויגען, איך האב פערשטאנען אז איצט איז געקומען די מינוט, אז איצט געהט מען מיר געבען א פארציע פערפולטע שקארפעטקעס מיט א לימער ריציניאייל צו פערבייסען... אז אט כאפט מען מיך אן אוטאמאביל און מארגען אין דער צייט וועט זיין אין דער צייטונג א ידיעה:

„נעכטען איז בעגאנגען זעלבסטמארד א יוד פון פוילען".

— צוויי ביער! האט היטלער בעפוילען און אין א מינוט האט דער שטורמיסט אריינגעברענגט צוויי גרויסע „באמבעס" ביער.

— „ביטע"! האט היטלער צו מיר געזאגט מיט א שמייכעלע — „מאכען ווער איין ביער".

— ביער! ווער ווייסט? ווער ווייסט וואס דאס איז סארע ביער? אפשר סם? א קשיא אויף היטלער'ן? מסתמא וויל ער אפווישען דעם שפור פון זיין יודישער אפשטאמונג — ווער ווייסט?

— „פראסט!" — האט ער א כאפ־געטאן דעם קופעל ביער און מיט איין שליק אראפגעטרינקען.

— לחיים ר' אהרן! האב איך אויך א לעק־געטאן פון ביער.

און מיר האבען זיך פונאנדער־געשמועסט:

— פאלג מיך ר' אהרן, האב איך געזאגט, לאז דיך ארויס פון דעם שווינדעל, וואס איז דער תכלית, וואס? ווי לאנג וועסטו נאך אזוי טרילען די וועלט!? גענוג! דו האסט „נאביערעט" די דייטשען און די דייטשקעס. האסט פערטיילט דעם אלטען שוטה הינדענבורג, פאפענען, און די אנדערע יזת'א'ס האסט פערקאפט א קשיא, די גאנצע וועלט גייט אויף דיר. מ'וויל דאך דיך, דו'ס זיין או וואס מיינסטו, אהרנ'דעל, וועט דיין שווארצער סוף זיין? דו קענסט דאך אחינו בני ישראל, אז זיי האבען גענומען שרייען, וועלען זיי דיך מיט אלע דייבע לאפסערדאקעס עוקר מן השורש זיין, און דו וועסט מקאים אפשניידען. פאלג מיך און לאז דיך בעצייטענס ארויס פון דעם שווינדעל!...

— און וואס, כ'בעט דיך, איז דאס סארע אויפטו, נעהמסט יודישע ספרים, ביכער פון אזעלכע גרויסע גייסטער און פערברענגסט אויפ'ן פייער! וואס איז דאס ס'ארע לאבוזעוואטע שטיק!? ווי פאסט דאס פאר ר' אברהם'ס אייניקעל? דאס פאסט פאר גאסען יונגען פון ערגסטען פעיוועל, נישט פאר דיר, דו ביזט דאך א גוטער בעל־מלאכה. נעהם דיך צוריק צו דיין בכבוד'ן פאך, צום פענדזעל, און זיי א מענש!...

— „אבער וואס קוואטשען זי?" — האט ער זיך אלץ נישט געוואלט אונטערגעבען.

— ווער קוואטשט? איך קוועטש דיך? איך רעד דאך ווי א בעל־שכל. איך זאג דיר, אז טאמער וועסטו בעצייטענס נישט אפזיצען, וועט מען דיך ארויסזעצען. ס'קריגעל געהט אזוי לאנג צום וואסער ביז ס'אויער רייסט זיך נישט אפ.

— „וואס מיינען זי דערמיט?" — איז היטלער געווארען נייגעריג.

— איך מיין, אז טאמער וועל איך דערציילען דעם גאנצען אמת, אז דער „רייניגער פון דער ארישער ראסע" איז א יהודי, וועלען דאך די דייטשען פון דיר מאכען א ווינער־שניצעל!... זיי וועלען דיך צעמאהלען אויף קרעפעל־פלייש — דו קענסט נישט די דייטשען?!...

אונזער געשפרעך איז פלוצלינג איבערגעריסען געווארען. דער טעלעפאן האט געקלינגען, איך האב צוגעהערט דעם געשפרעך.

— האלא!

— אהא, גענף?

— יא.

— ס'געהט נישט?

— אנגענאמען די יודישע פעטיציאן?

— איינע עפענטליכע דעבאטע?

— צום טייפעל! קרויץ דאנער־וועטער נאך אמאל, פערפלוכטע יודען! — האט היטלער ווי א צערייצטער טיגער אוועקגעווארפען דאס טעלעפאן־טרייבעל.

— „פערפלוכטע יודען" „יודע פערעקע" — האט היטלער גענומען נערוועז שפאנען איבער'ן צימער. — „טאט די יודען"! האט ער צו זיך געברעמט.

— אהרנ'דעל, ביזט שוין ווידער משוגע געווארען! אפשר א באמבע ביער? איך האב דאך דיר געזאגט, אז די יודען וועלען מעהר אויפטון מיט'ן געשריי ווי דו מיט דער נאגייקע. דיין מפלה הייבט זיך אן אין גענף און וועט זיך מיט'ן איבערשטענס הילף ענדיגען... אויף א לאמטערן!...

— דאנ נאר אהרנ'דעל, אפשר קארפסטו א גמילות־חסד?

— „ניין, דאס ד... האבע איך גענוג"...

— אפשר וועלען מיר געהען אויף מיטאג?

— „איך האבע קיין אפעטיט".

— ווילסטו גאר וואס מיר איז איינגעפאלען? לאמיר געהען אין באד אריין!

— „א ניין, דאס נישט. איך מיט איינען יודע אינ'ס באד — ניין!"...

— א, איצט, ברודערל, האב איך דיך געפאקט! איצט זעה איך אז דו ביזט טאקע א יוד. אז דו האסט מורא מיט מיר צוזעהען אין באד אריין, איז א סימן אז דו ביזט טאקע א יוד מיט אלע קלימפערלעך!...

אזוי ארום האב איך געפאקט היטלער'ן אז ער איז טאקע א יוד.

יעמוד הבחור אהרן ב"ר אברהם!..

בערל ווליזער מיט אַ קאָפּ העכער...

פון חיים יצחק בונין

אַ וויצטערדיגער פּאַרנאַכט. אין דרויסן אַ קעלט, שטאַרק ווי גאָר די וועלט. אַ דורכדרינגענדיגע אָבער׳אַנ׳אמתיע, שפּילט נישט קיין פרעמדע ראָליע, די באַטור ווי זי איז, וואָס שאַפט פון זיך אַליין און דערפאַר שטעקט זי אָן מענשען מיט פרישער, ריינער פריילעכקייט.

אַז די קעלט הויבט אָן אַפילו שוין צו בייסן — איז אַ רייב מיט כוח אַ האַנד אָן אַהאַנד, אַזוי עטליכע מאָל נאָכאַנאַנד — און די בייסנדע קעלט גיט זיך אונטער דער ברוהיגענדער וואַרעמקייט.

ביי בערלען אין הייזעל דרעהען זיך אום ביי אַ פּאָר מנינים חסידים, אַ טייל פון זיי זענען געווען אַזוינע וואָס ס׳איז געווען ביי זיי „אַ חק" איינצוקערעווען צו בערלען אַמאָל אין וואָך, לפּחות אַ שטייגער, דאָנערשטאָג, הערען פון איהם אַ „אויפטו" און אַ וואָרט חסידות, צי הערען גלאַט זיינס אַ שמועס וואָס איז פונדעסטוועגען אַ מין „כעלס" איבערצופיהרען דעם צוהערער פון זיין וואָכעדיגער ליניע אויף דער ליניע פון חסידות... ווייטער זענען צווישען זיי געווען אויך אַזוינע, וואָס קומען אַריין צו איהם אַזוי גלאַט אין דער וועלט אַריין, ווינטער אָנצוואַרעמען זיך, און זומער ווידער זיך אָפּצוקיהלען, אגב הערט מען שוין אַ „וואָרט" אויך און מ׳האָט דערפון גרייליך הנאה.

דאָס הייזעל איז פאַר בערל׳ס שטענדיגע „אורחים" געווען אַ פאַר זיך אייגנאַרטיג וועלטעל, אָפּגעצוימט פון דעם טייוולאַנישען טאַנץ אין דעם ווינסטען חלל פון דער גאַס... דער הימעל האָט אויפ׳ן הייזעל אַראָפּגעלאָזט פאַרהאַנגען און אַזוי אָפּגעשלאָסען איהם פון דרויסען. אַ חסיד, וואָס האָט געזוכט אַ טעם פון ברוגעם תאַסער האָט ער עס דערגרייכט ביי בערלען.

ביי דער וואַנד אַ טיש אַרומגערינגעלט מיט בענק פון דריי זייטען. חסידים זענען געזעסען אַרום טיש מיט די פּנימער אָנגעצויגען צו בערלען, וואָס איז געזעסען אויף אַ׳אַלטען אויסגעפליקטען פאָטעל, אַ ירושה פון טאַטען, זיידען, און אפשר נאָך ווייטער.

דער גאַנצער חלל פון שטוב איז געווען אויפגעגעסען פון טיפער שאָטענדיגער טונקעלקייט, ס׳זענען שוין פערשוואונדען די זיילען פון די זונען־שטויבלען, וואָס זענען געווען בעזונדערס. ניפר דורך דער גאַנצער צייט פון דער מנחה־שעה.

אַ „פאַל" פון אַ חסידישען ניגון, ווי אַ קורצער לבנה־שטראַהל, אומגעהילט אין אַ זעהר בע׳טעמטען זיפץ, האָט זיך בעימותדיג אַרויסגעקייקעלט פון בערל׳ס מויל, און ווי אַ׳אַלטער ירידן איז ער פראַנק און פריי אַריין אין די אינווייניגסטע הייליגע ציטערען פון דער טונקעלקייט שפּילענדיג זיך צוקושט מיט זיי און — אויסגעגאַנגען.

און בערל מאַכט:

— בחזור לעניננו. ווידער צום עיקר. דער עולם געדענקט דאָך מן הסתם, ביי וואָס מיר האָבען דערמאָלט מפסיק געווען.

איין האַנד אויפ׳ן קניה, די אַנדערע אויפ׳ן טיש — און בערל האָט געלאָזט זיך אין וועג אַריין.

— „קנצען" אין דינען דעם אויבערשטען איז אַוודאי אַ גאָר געהויבענע זאַך. אַז מ׳קען אָננעמען דעם „שרץ" פאַרן גאַרגעל און מאַכען איהם אַ קנעכט צו דער נשמה" — אַ קלייניגקייט! הימעל און ערד קוועלען פאַר נחת פון אַזאַ נקמה... אַ העכערע עבודה קען שוין נישט זיין —

בערל האָט ראַפּטום געטון אַ יאָג די האַנט אַרויף צו דער הויך, ממש ווי מיט׳ן גאַנצען כוח רייסט ער זיך אַרומצונעהמען מיט אַלע פינף פינגער אַ פרישע מחשבה, וואָס האָט נאָר וואָס אַ צאַפּל זיך געטון אין מוח, און אַט איז זי שוין ביי איהם אויף דער צונג און ער ציהט מיט גרויס חשק פון איהר דאָס חיות פעדימווייז. האָט ער אָנגעהויבען זי פונאַנדערוויקלען ווי מ׳וויקעלט אויף אַ קנויל, וואָס אַמאָל מיט מעהר אימפּעט:

— דער „מגוול" איז געגליכען צו אַ ראָד, נאָך אַ סך קיילעכדיגער פון אַ ראָד... נישט מ׳ווייסט וואו איז זיין אָנהויב, און נישט מ׳ווייסט וואו איז זיין סוף... און אַלץ סיי אין אונזער וועלט און סיי אין די העכערע וועלטען איז אַלץ פערכאַפּט אין דעם ראָד. און דער ראָד האַלט אין איין דרעהען זיי אַרויף און אַראָפּ, אַרויף און אַראָפּ... סיי אין די וואָכעדיגע טעג, און ציהט טיף אין שבת אַריין...

פון בערל׳ס ווערטער האָבען חסידים צונויפגעגלידט. מאָדנע מחשבות האָבען אָנגעהויבען צו דרייבען זיי די מוחות. נישט ווייסענדיג אַליין וואָס פאַר נאָמען זיי צו געבען... און בערל האָט זיך פונאַנדערגעשאָקעלט וואָס היציגער און מיט די הענד געטריבען בעוועגונגען און זיג־זאָגען:

— ווייסט איהר, פונוואַנען ס׳קומט אַזאַ כוח אין „מגוול"?

פון אויבען כביכול.

דאָ האָט בערל שוין אַליין אויך פלוצלונג זיך אַ טרייסעל געטון פון אינווייניגסטער שרעק, ווי פאַר אַ אויסגעבראָכענער שריפה, און האָט אָנגעהויבען אַרבייטען אויף אַלע כלים. שאַרענדיג די לופט צו זיך מיט אַלע כוחות, ווי געמיינט צו ראַטעווען זיי פון חורבן, האָט ער גענומען וואַרפען די אויגען און אַלע זייטען צו די חסידים:

— און צוריק, ווידער, וואָס איז? אַ מחשבה זרה חלילה? אַוודאי איז דער „בעל דבר" אַ שליח פון אויבען! וואָס אפשר אַליין פון זיך אַליין? סיי דאָ און דאָרט און אומעטום? אלא וואָס דען? אַ שליח צו אַ שליח איז נישט גלייך, אַ שליח ביי מענשען איז פון איין טייג געקנעטען וואָס דער משלח, און וואָס דער שליח טוט איז אַקוראַט ווי דער משלח וואָלט עס געטון... אָבער למעלה איז גאָר אַנדערש! לחלוטין אַנדערש! דער יצר הרע איז גאָר אין אמת׳ן רק פערבלענדעריש... דער אויבערשטער האָט איהם בעשאַפען נאָר מחמת זיין חסד וואָס איז אָן סוף. אין פלוג טאַקע פערשטעלט דער יצר הרע דעם אור וואָס לייכט אין אַלדי וועלטען. אָבער אין תוך תוכו ליגט אין איהם גופא די ליכטיגע בשורה פון אָהן אַ שיער הויבען זיך העכער און העכער... דאָס איז, כידוע, דער אמת און דעם רצון פון דעם בורא כביכול...

— ביי די אומות העולם זענען פערהאַן אַזוינע קונצענמאַכער, וואָס דרעסירען חיות רעות, לייבען, וועלף, טיגערען, און שלאַנגען, ס׳הייסט זיי זאָלען טון, וואָס דער רצון איז פון דעם האַר, אַזוי איז מיט׳ן יצר הרע אויך אַזוי... דאָס איז דער תכלית פון אַ נשמה אין אַ גוף: מאַכען די חיה פאַר אַ מענשען... אָבער די „מלאכה" שמעקט מיט „מוחין דגדלות". אַ סך אויסשולן דאַרף מען האָבען דערצו. אַז מ׳איז זוכה דערצו נאָר ווי אַ מתנה פון דאָ אויבען. איבער כל המיני וועלטען. אַ זויבער וואָס האָט דערלאַנגט די מדרגה איז בכוח צו ראַטעווען אַ וועלט ווי זי איז גרויס, פון אַ שטויבעל ביזן זיבעטען הימעל — אַ שצים מיט די ציין פון דער נשמה ביז גאָר — שלעפּט ער זי אַרויס פון בלאָטע...

— פון דעם אַלטען רבי׳ס אַ חסיד ווערט דערציילט מען אַז ער האָט געזאָגט: אַ יוד וואָס קען זיך שפּילען מיט׳ן יצר הרע ווי מיט אַ מיטעטשיק איז אויף איהם נאָר קיין רבותא נישט צו פערלייגען אַרום נאָר דער וועלט אַ קנייטעל פון דעם אור אלקי וואָס איז, אָהן אַ אָנהויב און אָהן אַ סוף... לויפט די גשמיות אָפּ צו אַלדי שוואַרץ יאָהרען און איהר אָרט פערנעהמט חכמה און קדושה.

אויף בערל׳ס ליפּען האָט אַ בליאַסק געטון אַ דורכזיכטיגער שמייכעל און איבער די אויגען האָט זיך דורכגעטראָגען אַ שטילע כוואַליע פון גלאַנץ, אָבער אויף אַ קליינער ווייַלע נאָר. דערנאָך האָט דאָס אַלץ מיט אַמאָל זיך געגעבען אַ גליטש אַראָפּ דורך ביידע ווינקלען פון מויל אין דער טיף פון באָרד און איז נעלם געוואָרען... בערל האָט אַ זאָג געטון מיט אַ שטייף אָנגעצויגענע שטימע:

— אף על פי כן, פונדעסטוועגען, נאָך אַלדי מעשות, היט מענש די ביינער! הערט אויס, יודען, וואָס איך׳ל אייך זאָגען: מאַכען אַמאָל קוראַוש און עבודת הבורא איז נישט פון די גרויסע חטאים, אָבער נישט לייגען זיך קיין פליגעלעך אין בוזעם. מ׳דאַרף קענען מעסטען און וועגען יעדען אָטעם... אַ שליס דעם אויג אויף אַ רגע נאָר — איז מען שוין אין „זאַק"... איהר מיינט אַז אַ חסיד איז שוין ריהר מיך נישט אָן. דאָס איז אַ סימן פון אַ צודרעהטען מוח.

אפילו ביי חסידים פון „העט העט" הירושעט אויך דאָס „פערדעל" נישט צו פערזינדיגען... מחמת דעם טאַקע איז מאַכען מיט׳ן „מגוול" כלומרשט „חבר לאָפּ" כדי צו פערפיהרען איהם און נאָר אַריין — זאָג איך אייך „בהן צדק" שלי — איז אַ זעהר גרויסע ריזיקע. צו דעם דאַרף מען זיין מיט אַ קאָפּ העכער פון דער וועלט

געטהע - און די פּוילישע יודען

פּוילישע און דייטשע יודען. — געטהע און יודען. — גאַליצישע חסידים און געטהע. — פּוילישע יודען און געטהע. — געטהע און יששכר בער פּאַלמענזאָהן

פון אריה שטרייט

— 1. —

געטהע איז במשך פון זיין לאַנג לעבען אַפילו נישט איין מאָל געווען אין פּוילען און האָט קיין פּוילישע יודען מיט לאַנגע בערד און פּאות אין זייער טראַדיציאָנעלער פּאָלקסטראַכט, אין אַ סויבעל אָדער אַ שטריימעל אויפ׳ן ראָש, אין אַ לאַנגער זיידענער זשופּיצע אָדער קאַפּאָטע און אין ווייסע זאָקען און פּאַנטאָפּלען און זייער אייגנאַרטיגען מליצע — נישט געזעהען — סיידען אפשר אויף בילדער, אין קאַרלסבאַד און אין מאַריענבאַד אָדער אויף דער לייפּציגער מעסע, וואוהין יאָהר־יעהרליך די יודישע און פּוילישע סוחרים פלעגען עולה רגל זיין.

האָט דען געטהע בכלל קיין יודען נישט געזעהן? חלילה. ער האָט נישט נאָר געזעהען נאָר אַפילו געהאַט בעציהונגען מיט יודען. דאָס זענען אָבער געווען מערב־יודען און פון זיי איז געווען אַ גאַנצער מהלך צו די פּוילישע מזרח־יודען. דער חילוק איז נישט נאָר בעשטאַנען אין די בגדים.

די דייטשע יודען האָבען זיך אַ סך שנעלער אַסימילירט און אויפגעהויבען ביידע הענד צו גאָט, אַז די האָבען בעקענט זיך אַרויסרייסען פון די ענגע און שמאָלע געטאָ מויערען און אָפּוואַרפען די פערהאַסטע „געלע לאַטע", דעם אַזויגערופענעם כאַראַקטעריסטישען „יודען־הוט" — אַ הוט מיט ברייטע גרויסעס און די „יודען־טראַכט" — אַ ברייט און לאַנג בגד, ענליך צו אַ פּעלערינע — און זיך טראָגען אין קלידער לויט דער אייראָפּעאישער מאָדע.

דער חילוק איז — ווי געזאָגט — נישט בעשטאַנען נאָר אין׳ם בגד, אַז די דייטשע יודען האָבען זיך אויפגעפיהרט און געטראַגען אויפ׳ן אייראָפּעאישען שטייגער און די פּוילישע יודען האָבען נישט אויסגעטון זייערע כאַראַקטעריסטישע מלבושים — מלבושים, וועלכע האָבען אַמאָל געזאָלט זיין אַ צייכען פון שאַנדע און שפּאָט, האָבען זיי פערוואַנדעלט אין אַ מערקמאַל פון כבוד — די שונאים זענען געלעגען אַ סך טיפער — אינ׳ם מהות.

ס׳וועט שוין הפנים איביג בלייבען אַ רעטעניש און אַ טעמע פאַר מוח־אַקראָבאַטיק פון פאַנטאַסטען אַרויסצוזאָגען די גלויבליכע און אומגלויבליכסטע השערות, וואָס וואָלט געוועהן, ווען געטהע וואָלט אַ טאָג צוויי געקענט פערוויילען אין אַ יודישען קבוץ אין פּוילען, למשל אויף נאַלעווקעס אין וואַרשע אָדער אויפ׳ן קאַזימיערזש אין קראָקאָ, צו זייטען אַ מתנה חסידים אין בעלז אָדער אין רישא. בפרט די בעשטאַלטען פון דער ענגער און פינסטערער יודענשטאָט אין פראַנקפורט זענען פאַר איהם געווען „בעפרעמדליכע און אונפערשטענדליכע ערשיינונגען". וויזשע וואָלט ער נישט געשריבען פון די פּוילישע יודען אין אַ נאָך שאַרפערען טאָן, אַז ביי די דייטשע ראַבינער האָט ער שוין געזעהן

„דען זינליכען און עקעלהאַפטען ענטוזיאַזמוס, די משוגעהדיגע געבערדען, דאָס פערוואָרענע געמורמעל, דאָס דאָס שאַרפטעניגע געשריי", אין ערגעץ אַנדערש טרעפען מיר שוין דערמאָלט ביי געטהען עטליכע שורות בלשון און נוסח של היטלער: „וואָס פאַר יודען־שוהל? וואָס פאַר פעבעלהאַפט בעטראָגען!"

געטהעס בעציהונג צו יודען איז בכלל אומקלאָר, און נאָך אַלץ נישט אויפגעקלערט. ווייל געטהע גופא האָט זיך אַליין נישט געקענט אָפּגעבען קיין גענויעם דין וחשבון פון זיין שייכות צו יודען. אַלצדינג וואָס ער האָט געזאָגט און געשריבען איבער יודען און יודענטום — איז זיך סותר, איין ערקלערונג איז נישט געגליכען צו דער צווייטער: פון איין „קאָנווענציאָנעלען ליגען" און קאָמפּלימענט אויפ׳ן אַדרעס פון יודען — צום צווייטען, פערגעסט ער, און טאָמער בעדאַרף ער נאָך איינמאָל ערגעץ וואו דאָס זעלבע זאָגען — איז דער נוסח און דאָס לשון שוין אַנדערש, אַזוי אַרום בלייבט אָפען און נישט פערענטפערט די פראַגע צי איז געטהע געווען אַ אַנטי — צי אַ פילאָסעמיט.

געטהעס מיינונגען וועגען יודען זענען פערשידען. מען טרעפט ביי איהם כל מינים פון טענער. ער קען אונז לכבוד זינגען שירות און אין דערזעלבער צייט אָפּעריירען מיט אַ טערמינאָלאָגיע פון אַ היינטיגען אַנטיסעמיטישען ווערטערבוך. געטהע קען פון איין זייט בעוואונדערען די ביבעל און זיך אייגענס לערנען העברעאיש, און יודיש, כדי די תורה און איהר אָריגינאַל צו קענען שטודירען און פון דער צווייטער זייט ווידער קען ער זיין אַ געגנער פון ערטיילען יודען עמאַנציפּאַציע אין דייטשלאַנד און בעקעמפען אַפילו אַזאַ פּראָיעקט צוזאַמען מיט די דעמאָליגע שונאי ישראל און אין זיין „ווילהעלם מייסטער" בעגרינדען די טענה פון אַ אידעאַלען דייטשען שטאַט מיט אַ ריינער גערמאַנישער ראַסע און קולטור אָהן פרעמדע בכלל און אָהן יודען בפרט אַז ס׳פרעגט זיך אַזוי דרך אגב, נישט ווילענדיג אַפילו צי דער היינטיגער צורר היהודים היטלער האָט זיך נישט אויסגעליגען אפשר ביים גרעסטען דייטשען דיכטער טאַקע געטהעס אייגען פּראָגראַם.

אויך די קריטיק קען זיך נישט ענטשליסען קאָנקרעט צו בעהויפּטען: געטהע איז געווען אַ שונא ישראל, געטהע איז געווען איינער פון די חסידי סגולה. —

* * *

ס׳וואָלט אָבער געווען אַ טעות און ליגען צו מיינען, אַז געטהע האָט בכלל קיין שום שייכות מיט פּוילישע יודען נישט געהאַט. אמת איז מיט די יודען אין בערד און פּאות און זיידענע זשופּיצעס און קאַפּאָטעס — האָט ער כל ימיו פּערזענליך נישט געהאַט גאָרנישט צו טון און קיין שום בעציהונגען מיט זיי נישט געהאַט. כאָטש דיזעלבע „אָרטאָדאָקסע יודען" — האָבען נאָך געטהעס פּטירה אבלות אָפּגעהאַלטען, אין זשאָלקיעוו, אַ קליין שטעטעלע אין מזרח־גאַליציען — גיט מען שוין זייט אַ צוויי דריי דורות איבער, ווי אַ מין שטיקעל תורה שבעל פה, אַזאַ כאַראַקטעריסטישע מעשהלע וועגען געטהע און דעם דאָרטיגען דעמאָלדיגען שטעטישען רב. ר׳ הירש חיות. אין איינעם אַ שבת, אין יאָהר 1832, דעם יאָהר פון געטהעס טויט — איז דער רב ר׳ הירש חיות געקומען אַ גאָר טרויעריגער אין שוהל אַריין דאַוונען, ר׳ הירש חיות, וועלכער איז געווען אַ גרויסער למדן און בקי נישט נאָר אין הלכות רבנישער און תלמודישע ליטעראַטור, נאָר אויך אַ קענער פון דער מאָדערנער דייטשער ליטעראַטור, און בפרט אָבער פון געטהעס ווערק, וועמענס חסיד פערעהרער ער איז געווען — האָט זיך גראַד אין דעם טאָג מיט עטליכע שעה פריהער פון דער פרעסע דערוואוסט די טרויעריגע בשורה פון געטהעס טויט און די ידיעה האָט אַזוי געווירקט אויפ׳ן רבי׳ס שטימונג, אַז אַלע מתפללים אין בית המדרש האָבען עס בעמערקט. מען איז צו איהם צוגעגאַנגען און געפרעגט נאָך דער סיבה פון זיין אבלות. דערויף האָט ער געזאָלט ענטפערען, אַז געטהע איז געשטאָרבען! קהל האָט קיין בעגריף נישט געהאַט, ווער און וואָס געטהע איז, מען האָט זיך אָבער משער געווען אַז קוים קען דער רבי צוליב דער פטירה פון דעם געטהע זיין אַזוי דערשלאָגען, איז אַ סימן, אַז ער איז געווען אַ גרויסער מענש. און פון מויל צו מויל האָט מען זיך אָנגעהויבען איבערגעבען די שלעכטע בשורה: „רבי געטהע איז געשטאָרבען!" יעדער וואָס האָט דאָס געהערט, האָט דערויף געענטפערט: „ברוך דיין אמת!".

געטהע האָט בעשטימט קיין אַהנונג נישט געהאַט ווי שטאַרק און פּאָפּולער ער איז געווען צווישען די פּוילישע יודען. אין אַלע פערוואָרפענע גרעסערע און קלענערע פּוילישע און רוסישע שטעט און שטעטלעך וואוהין ס׳האָבען זיך נאָר אַריינגעגנבעט די ערשטע שוואַלבען פון השכלה, ישיבה־בחורים יונגע און אַלטע משכילים האָבען איהם פערעהרט און מיט יראת הכבוד און טיילמאָל אַפילו מיט מסירת־נפש שטודירט זיינע און שילער׳ס ווערק. זיי, די פּוילישע משכילים זענען מיט זייערע שריפטען, מיט אַ „פויסט" אָדער אַ „וואַלענשטיין" אַזוי גוט געווען בעקאַנט ווי למשל מיט אַ תלמוד בבלי אָדער ירושלמי.

אַ יעדעס נייע ספר פון דעם גאון אין ווימאַר וועלכעס איז אָנגעקומען איבער פערשידענע אום־ און קרייצוועגען אין אַזאַ מין שטעטעל איז תיכף אויפגעכאַפּט געוואָרען פון גרויסע מחנות הונגעריגע נאָך וויסען און ס׳האָט זיך אָפט געטראָפען, אַז אַזאַ מין ביכעל, וואָס האָט געוואַנדערט בשתיקה פון האַנד צו האַנד איז אַזוי מין גרינדליך אויסגעלעזען געוואָרען אַז ס׳איז פון איהם כמעט קיין זכר נישט געבליבען אויסער אַ פּאָר איינציגע אָפּלויזע בלעטלעך. —

הער שטראסבורגער

(דערציילונג)

פון יוסף אקרוטני

— 1. —

נו, אין זיך די צייט געגאנגען. תמר'ל איז געווארען אין דער דירה פונם יינגן פאר-פאלק אנ'אייגענע; מיט די הערשאפטן איז זי געווארן באקאנטער, זיי זענען געוועזן צו איר צוגעלאזן. די באלעבאטים האבן זיך אין איר נישט אנטוישט, זיי האבן איר געשמייכלט מיט אויפווייזן די מעלות אירע. אויף פסח האט די יינגע מאדאם איר געבראכט א מתנה — א בייטשל עכטע בורשטין-קרעלן. פרוי שטראסבורגער האט איר אנגעטון די קרעלן מיט א גלעט איבערן קאפ גלייך - צוגעקעמטע האר ווי מ'טוט דאס מיט א קינד, וואס מ'האט ליב פאר קלוגע ווערטלעך, פאר גראטנקייט. בשעת - מעשה האט דער הער ביים טיש בגנבה געווארפן גליענדיקע אויגן צו תמרלען, וואס האט אין די פריש-אנגעטוענע קרעלן און מיט חנעוודיק-צוגויפגעלייגטע האר אויסגעזען ווי א בת-מלכה פון א שיין ביכל ארויס. האט די יינגע פרוי זיך צוריקגעזעצט צום טיש און געקוקט אויפן מאן: „עמאנועל, ווי געפעלט דאס דיר"?— האט דער הער ווידער א פאך געטון מיט דער האנט, אפפטרנדיק:

„לאז בעמאך! דיינע געשעפטן מיט דינסטמיידלעך".

הער שטראסבורגער האט פיין געשפילט פארן ווייבס ווענג, אז דאס הארץ זאל איר נישט וויי-טון. יעדן מארגן, ווען די מאדאם איז אוועק אין גאס איינקויפן אין שטוב אריין, אדער אין געגאנגען ערגיץ אנדערש אויף אן אייליקן וויזיט — יעדן פארמיטיק צווישן 11 און 12 א זייגער, האט ער זיך אפגעריסן פון געשעפט, אריין אין שטוב מיטן תירוץ אז עפעס זוכט ער, עפעס האט ער פארגעסן און בינו-לבינו א רעד - געטון מיט תמרלען, בשתיקה איר אונטערגעטראגי מתנות, זיידנציינג, טייערע שטאפן און זיסקייטן צוכאפן אין מויל אריין, געבעטן דאס אלץ באהאלטן אין איר קוישל אריין. אז הער שטראסבורגער האט א גלעט-געטון תמרלס האנט, איז ער געווען איבערגליקלעך; אז ער האט געקוקט אין איר פנים אריין, האבן אירע אויגן אים עלעקטריזירט — ער האט זיך פארשעמט. יינגליש ארפגעלאזן דעם בליק און שטענדיק — ער ווייסט נישט ווי אזוי - ארויס פון זיין אייגענער שטוב א צעטומלטער, א בארוישטער. אביסל שפעטער פלעגט ער זיך מאכן פארוואורף מיט באסט אזוי ווי מ'קאן דאס טון נאר לגבי אן אנדערן:

– הא, עמאנועל שטראסבורגער, ווי פאסט דאס פאר דיר?..

אז ער האט ביימיטיק געזען תמרלען, האט ער זיך פון דאסניי פארלוירן ער האט זיך אבער נישט פארגעסן — עמאנועל טראסבורגערן האט ער פעסט געהאלטן ביי די לייצעס. אז ער איז ווידער אוועק פון שטוב, האט ער תמיד בשמיט איבערצושרייען:

— עמאנועל שטראסבורגער, ווי מעגסטו זיך אזוי „ארופלאזן"?!

און ער האט גענומען איילִיק גיין, ווי מ'וואלט אים נאכגעיאגט.

זי, תמרל, האט דאס אים געיאגט. דאס איז אים, דעם הער מאנועל שטראסבורגער קלאר געווארן, און מיט דער פולער הנאה פון נאכגעבן זיך דעם אומקאנטראלירטן אינסטינקט פון איינגליבע, האט ער זיך בשמיט וואס מערער מקרב-צו-זיין דאס שיינע שטוב-מיידל. ער מוז זי באקומען, ער מוז זיך אנזעטיקן מיט איר! — האט אין אים הילכיק געטומלט.

תמרל האט זיך ווידער דערשפירט אומגליקלעך, א געוודפטע פון בייזע מענטשן און בייזע זאכן, וואס ווילן איר שלעכטס טון די מתנות, וואס דער הער פלעגט איר באהאלטענערהייט צוטראגן און וועלכע זי האט אין תחילת צוגענומען מיט קינדערישער דאנקבארקייט — דידאזיקע געשאנקי האבן איר אנגעהויבן שרעקן, און זי האט אויסגעמיטן דעם הער. וועלכער האט אויף איר געקוקט מיט אויגן, וואס האבן געשריגן זשעדנע:

„איך וועל דיך צעפרעסן, איך מוז!.."

זיין פארען זיך ארום דעם ציכטיקן שטוב - מיידל איז פארן ווייב געווארן פארדעכטיק, ווייל שוין צופיל פארזיכטיג איז ער זיך אומגעגאנגען מיט איר. אויפפאלנד איז דער מאדאם שטראסבורגער געווארן אויך תמרלס פארפרעמדט ווערן דער שטוב, איר אויפצאפלען ביי יעדן קלאפ פון דער קיך-טיר און אירע אפטע שרעקנס-געשרייען פון מיטן שלאף.

די יינגע הארין האט געשטאטעוועט, אלץ ד'האט זי פארנומען מיט אויפגעשרויפטע נערוון און מיט חשד געקוקט אויפן מאן אפילו אין דער צייט, ווען תמרל האט אויפדערנאכט דערלאנגט צום טיש טעטלעך קאווע און איז גיך אוועק אין קיך אריין, ווילנדיק אויסמיידן דעם בליק פון די הערשאפטן.

אנומלט האט מאדאם שטראסבורגער געגעבן אנצוהערעניש דעם מאן:

— ווייסט, עמאנועל, איך וועל אפזאגן דאס מיידל.

ער האט געשוויגן, כלומרשט נישט געהערט און בשמיט זיך איינצוהאלטן זיין געווינטלעכן פנים-אויסדרוק.

דער געקעכלטער מאדאם האט דאס געצייצט. מיט רוגזה האט זי צוגעגעבן:

— ווייסט, עמאנועל, איך גיי איר אפזאגן, דעם מיידל, כ'וועל נישט צוווארטן ביזן סוף חודש.

— אוודאי, אוודאי! קענסט איר אפילו שוין איצט אפזאגן. ווארף זי, טרייב זי!

דאס האט הער שטראסבורגער נישט ארויסגערעדט מיט יענעם געמיטלעכן טאן, אין וועלכן ער רעדט שטענדיק צו זיין פרוי; דאס האט ער אויסגעשריגן א געבייסענער, ווולגאר און מיט נערוועזיטעט

ס'זענען געווען די ערשטע גראבע רייד, וואס די יינגע מאדאם „ערשט א האלב יאר נאך איר חתונה" האט געהערט פון איר מאן הער עמאנועל שטראסבורגער.

צומארגנס האט פרוי שטראסבורגער תמרלען מיט איר קוישל זאכן ארויסגעשיקט פון איר שטוב, מיטגעבנדיק איר די פולע שכירות פארן גאנצן חודש, כאטש צום חודש איז נאך געווען 11 טעג. זי איז פיין-דערצויגן, מאדאם טאלא שטראסבורגער.

אגב האט די יינגע מאדאם געשווירן מער קיין שיינע דינסט-מיידלעך אין איר שטוב נישט אריינצונעמען.

און ווידער ביי די פרעמדע ארימע מענטשן, ביי וועלכע זי קאן „א פוס אריינשטעלן", מער נישט.

...תמרל האט זיך נישט פארגינען ארומצודרייען ליידיק סתם-אזוי א פאר טעג דורכאנאנד – ווי ס'איז געוועזן פריער, איידער י איז אוועק צום „פאר-פאלק ערשט א האלב יאר נאך דער חתונה". א שפעמעוודיקע, מיטן קאפ פארטוליעט אינם קאלנער פון לייכטן מענטעלע (הגם אינדרויסן איז שוין געווען שניידיקער ווינטער) איז זי געקומען מיט א טרויעריקליכן „גוט-מארגן" אין דער שטוב פון די פרעמדע, גוטע מענטשן, אוועקגעשטעלט דארט דאס קוישל מיט די זאכן און מיט א זארג - כמארעלע צווישן שטערן און די אויגנווינקלען, איז זי ווידער ארויס אין גאס.

קנאפע צוויי חדשים האט תמרל רעכט נישט אנגעזען פאר זיך די ליכטיקע שיין פונם דרויסן, די שטאמישע מראה. דערפאר איז זי איצט גרינג פארטומלט געווארן פונם רויש, וואס האט זיך ארום און ארום געקייקלט איבער איר קאפ, געפאלן אויף איר ווי שטיקער קאלטן, וואס רייסט זיך אפ אומסגעריכט פון א פולצא. אבער גיך האט תמרל זיך ארויסגעשלאגן פון דעם ווייטיקלעכן חלום אין דער וואר, וואס האט זי געהאט אריינגעצויגן ווי אין א שפינוועבס. מיט לויטערע, טראכטנדיקע אויגן האט זי זיך אפגעשטעלט פאר גרויסע געשעפטס-פענסטער, באטראכט מיט נעפל-האפטער אויסרעכנונג אלץ, וואס איז געלעגן אין די וויטרינעס, געגאנגען ווייטער — — — געגאנגען, געגאנגען און פלוצלונג האט זיך איר געטראכט א סטאטעטשנער געדאנק: ווענן דעם, אז די גרויס-שטאט איז אייגנטלעך נישט אזא משוגהדיק און אומבאגרייפבאר באשעפעניש, וואס לאזט נישט צו צו זיך. מיטאמאל, ווי זי וואלט אקע-מ'זעט אריינגעפאלן אין דעם גרויסן, לאנג זיך-פלאנטערנדיקן מארק מיט געוועלבער, מיט סחורות, מיט צייטונגען, מיט טראמווייען, מיט געשרייען, מיט שילדן און זשומענדיקע, לויפנדיקע און געמיטלעך - שפאצירנדיקע מענטשן — האט תמרל מיט צעפראלטע אויגן דערזען א מענטש מיט אן אקסל-ברעט מיט א וויגנדיקן קאפ אינדערמיט און ליידיקע צוויי עמערס אין די הענט. „פארוואן אט דא — האט זי אינדעם געקלערט – מענטשן, וואס זענען ארים, פונקט אזעלכע ווי אין זייער שטעטל, מוזן דאך הי אוודאי אויך זיין משרתים אין די געוועלבער, אויפן מארק"...

און דעם מיידל איז איינגעפאלן געוואר צו ווערן, צי מ'קאן דא נישט אנדינגען זיך אין א צעלניק - געוועלב, אין א שניט-קראם, צי ביי אן אנדער מסחר, ווארום געוועלבניקעס, זעט אויס, זענען פאראן א סך אין דער היגער שטאט.

אזוי האט געטראכט דאס קויאווער מיידל, די תמרל.

עס איז געווען פארנאכטנצייט. א דערמונטערטע פון דעם נייעם געדאנק, האט תמרל אנגענומען א וויכטיק פנים און איז אוועק „אהיים", צו די פרעמדע מענטשן, ביי וועלכע זי קאן נאר א פוס אריינשטעלן און א נאכט איבערשלאפן.

די באסן האבן זיך געקארטשעט אין א נעבעכדיקער פינסטערניש; ס'האט געשמעקט מיט לאנג-ליגנדיקע בלאטעס, מיט פוילער קעלט, וואס האט נעבראכן די גלידער און ס'האט אנגעזאגט א שנייאיקע נאכט, אט נאר די לאדנס צו פארמאכן, לייגן זיך שלאפן, ווייל א ווינט יאגט אין די ביינער. אין די צעפענטע געוועלבער-טירן און גראב-פארלאפענע פענסטער האבן דא און דארט געטריפט בלאסע, שווינדזוכטיקע פלעקן פון געלער נאפט-ליכטיקייט און איינצלנע גאז-לאמפן האבן אויגן-שניידיק געצייכנט אין דער פינסטערניש קליינע קרייזן. אין ווינקלען איינגעדרייטע אין כל-ערליי בגדים האבן מרה-שהורהדיק זיך געשיבערט סוחריפלעך, וועלכע האבן מיט פארדרעמלטע מוחות געחלומט אין די קראמען פון ווארימע שטובן מיט ליכטיקע פנימער פון זייערע ווייבער און רויט-בעקלדיקע, שלאפנדיקע קינדער.

(סוף קומט זונטאג).

וואו דרוש האט געמוזט מאכען פלאץ פאר'ן פשוט'ן פשט

פון ה. קרוגער

איינע פון די גרעסטע מעלות וואס ר' חיים וואלאזשינער האט געהאט איז אהן ספק זיין אנערקענען אנ'אמת, און נישט וועלען זיך צו לאזען פערדריעהען מיט פשט'לעך און דריידלעך, אפילו ווען עס האט זיך געהאנדעלט וועגען א שגיאה אין זיינע רייד אדער אין די רייד פון א גדול, א קדמון.

צו איינעם פון זיינע חברים, וועלכער וואס איהם געשריבען א בריף און געוואלט פערענטפערען א מוקשה'דיגען שטעל אין „נודע ביהודה" דורך א ווייט-לויפענדיגען פלפול, ענטפערט ער אזוי:

איך ווייס אז אזא למדן ווי איהר זענט, זעט שוין געפונען א תירוץ אויף דער שווערסטער קשיא אבער בעטראכט נאר אליין ווי שווער מיר דארפען זיך איינדריקען און וויפיל מיר דארפען זינדיגען בעגען אמת דורך דעם. בעת די רייד פון בעל נודע יהודה זענען נישט קיין מקרא, נישט קיין משנה. אז מיר האלטען דארפען דרש'ענען אויף זיי תלי תלי'ן, אבי געדעכט צו מאכען. גיכער איז צו זאגען, אז ער האט געמאכט א טעות, פערזעהענדיג א מאמר אין גמרא... מה רעש? מיר געפינען דאס זעלבע אפילו צווישען די גדולי הראשונים, אפילו אין גמרא אליין געפינט זיך דער אויסדרוק „אישתמיטתיה" (ער האט פערגעסען, ס'האט זיך ארויסגעגליטשט פון זיין זכרון).

אט די ווערטער וואס געפינען זיך אין ספר שו"ת „חוט המשולש" פיגן ה' ווערען ווידער-האלט אין זיין ספר „רוח חיים" אויף אבות. דעם מאמר „יה'ה מתאבק בעפר רגליהם" ערקלערט ער אזוי: נאך דעם גאנצען יראת הכבוד וואס דער תלמיד איז מחוייב צו פיהלען פאר זיין רבי'ן, טאר ער אבער נישט אויפגעהמען זיין מיינונג האבענדיג אנ'אפשלאג געגען. נאר ארויסזאגענדיג די השגה דארף זיין מיט הכנעה נישט מיט גאוה, מיינענדיג: ווי באלד איך קען אפשטעלען זייבע רייד בין איך גרעסער פון איהם. ניין, אין הארצען דארף ער ווייסען, אז טראץ יענעמ'ס שגיאה בלייבט נאך אלץ יענער דער רבי און ער דער תלמיד. אמאל קען טאקע זיין יענער האט געמאכט א טעות — און דאס איז מענשליך לויט די טבע פון א מענשען א בעל חומר — אבער אין מעהרערע פאלען קומט עס פון נישט פערשטעהען יענעמ'ס רייד אדער פון נישט פערזעהען זיך ווי געהעריג אין די ווערטער וואס דער רבי האט געזאגט. דאס מיינט דער תנא דאגענדיג „יהוה מתאבק", דו מעגסט זיך ראנגלען מיט דעם רבי'ן ארע" מיט אנדערע פון די ערשטע חכמים, אבער בעפר רגליהם, מיט ענוה, נישט צו מיינען אז איהר זיצט שוין ביידע גלייך, נאר אז ער זיצט אויפ'ן שטול און די וואלגערסט זיך איבע'ם שויב לעבען זיינע פיס.

אין דער לומדישער וועלט טרעפט מען האט רוב מענשען מיט אמביציע צו ווערען פערענטפערען די אייגענע שגיאה דורך פערשידענע פלפולים און פשט'לעך, ווענעס נישט ריכטיגקייט מען קען מיט די הענט אנטאפען.

רב חיים וואלאזשינער איז געווען דער גייסטיגער יורש פון זיין רבי'ן, דער ווילנער גאון. נישט נאר אין סדר הלמוד און שיטת הלמוד, נאר אפילו אויך אין זיינע הנהגות און אפהיטען דעם דין אין בוכשטאב.

אין „שערי רחמים" ווערט דערצעהלט אז פון דער צייט ווייט ער איז געווארען א בר דעת האט ער זיך אויסגעהיט פון צו דאווענען ביחידות. שטענדיג האט ער געזוכט א מנין פון צעהן. איין מאל איז ער געווען אונטערוועגס מיט סחורה פון אגבעלאדענע פוהרען. אנגעקומען אין א קרעטשמע מנחה צייט, אבער קיין צעהן מענשען זענען נישט געווען, האט ער געהייסען אויסלאזען די משאות און די פוהרען פונאנדערגעשיקט איבער די ישובים צונויפצוברענגען א מנין פון ישוב'ניקעס צו מנחה. אנ'עהנליכע געשיכטע דערצעהלט מען פון זיין רבי'ן, רבנו אליהו מווילנע, וועלכער איז אמאל געזעסען ביי א פרעמדען טיש. דער בעל הבית, ווייסענדיג ווער ער האט דא פאר א גאסט, האט איהם געוואלט מהנה זיין על צד היותר טוב. דערפאר ווען דער גאון האט אוועקגעלייגט די לעפעל, האט דער בעל הבית געבעטען: „עסט נאך אביסעל", און דער גאון האט געפאלגט, אבער ער איז פארט האט. און אזוי עטליכע מאל; ער האט אויפגעהערט און דער בעל הבית בעט ווייטער, ביז ער האט זיך צופיל אנגעגעסען און קראנק געווארען. א דאקטאר האט איהם קוים אפגעראטעוועט, אויף דער שאלה פון זייבע תלמידים, למאי האט ער געפאלגט און געגעסען איבערגעוואלט, האט ער געענטפערט אין פשטות: די גמרא זאגט „כל מה שאמר לך בעל הבית עשה". „עשה" איז א מצוה עשה מודבבן און דער גדר פון א מצות עשה מקיים צו זיין איז „עד שתצא נפשו".

אזוי האט דער רבי מקיים געוועזן א דין אין בוכשטעבליכען זיבען פון ווארט, און דעם דרך האט איבערגענומען זיין גרויסער תלמיד, רב חיים.

ס'איז א פעסטגעשטעלטער כלל: טעאריע און פראקטיק קענען נישט זיין אין איין און דער זעלבער פערזאן. דער גאון, טעארעטישער ועבקער און מחדש, פערבלייבט אפגעזונדערט פון דער וועלט. ער קען בלויז משפיע זיין אויף א צאהל נאכפאלגער, וועלכע ווערען שפעטער די פערמיטלער צווישען דער פראקטישער וועלט און זייער רבי'ן.

יצחק סובאלסקי, אין האסיף הרמ"ח, זייט 45, דערצעהלט פאלגענדע געשיכטע: איינער פון די גדולי החסידים, דהרכאהעיגע — וואלאזשין איז פון ר' חיימ'ען געלאדען געווארען צו מיטאג. ביים עסען זאגט דער אורח, אז די ווערטער פונ'ם פזמון „אזכרה אלקים ואהמיה בראותי כל עיר על תלה בנויה ועיר אלקים מושפלת עד שאול תחתיה", ערקלערען זיך אזוי: „עיר" איז פונ'ם לשון „ותעודרות". קלאגט זיך דער בעל פזמון: אזכרה אלקים ואהמיה, איך קען זיך נישט בערוהיגען, זעהענדיג, „כל עיר", יעדע דערוועקונג, יעדען מין בעגעהר, על תלה בנויה, איז פעסט-שטארק, אלע ציהען זיך דערצו, יעדער-ער וויל זיך דעריין בעפעסטיגען. נאר „עיר אלקים", דער דראנג צו גאט-זאכען, צו מאראלישע חובות, מושפלת עד שאול תחתיה, קיינער וויל עס נישט, זוכט נישט און בעגעהרט נישט.

רב חיים האט עס אויסגעהערט שוויגענדיג און גארנישט בעמערקט, נאר אויפ'ן צווייטען טאג, ויצענדיג ביי מיטאג, האט רב חיים זיך בריית פונאנדערגעערדט וועגען דער שעהנקייט פון בערלין. נאכדעם אריבער צו פאריז. נישט אויסגעלאזען אנטווערפען, ווענעציע און אפילו פעטערבורג. דער אורח איז געבליבען נשתומם: ווי קומט עס צום בעל הבית, שטענדיג אפגעהיט פון ארויסרעדען אנאיבעריגען ווארט, ער זאל זיך פלוצים צושמועסען וועגען די שעהנקייט פון קרוינשטעט מיט זייערע שעהנע בנינים, רוישיגע גאסען און פרעהליכע לעבען? שפעטער איז איהם אבער קלאר געווארען, ווען רב חיים האט פערענדיגט מיט דעם לשון:

— איך רעכען אז מיט די רייד קענען מיר זיך ערקלערען אין פשטות דעם פיוטן: דער מחבר בעקלאגט זיך, זעהענדיג ווי יעדע קרוינשטאט (עיר ממש) איז געבויט שעהן, טויזענטער הענד ארבייטען זיי צו פערשעהנערן און בעצייכערן. בעת ירושלים, די עיר אלקים, איז וויסט און חרוב, אהן איינוואוינער און אהן בעלנים וי צו שעהן מאכען.

אט די ביידע אויסטייטשונגען גיבען אונז א קלאר בילד פון דעם תהום וואס האט געהערשט צווישען די אנגענומענע שיטה אין באורים, און זיין שיטה, וועלכע ער האט איבערגענומען פון זיין גרויסען רבי'ן, רבנו אליהו מווילנע זצוק"ל.

דער קונדס

● הומאר

● סאטירע

● צוזאמענגעשטעלט פון אב—נעק

ביילאגע צום נייעם פאלקסבלאט נומער 126
פרייטאג, דעם 2 יוני 1933

מזל צו שידוכים
ווי ראזענבערג אין לאנדאן

דו ווייסט, מיין טאטער האט מזל צו שידוכים ווי גראבסקי אין דער איבפל....

— זייט אקטועל: הייבט זאגט מען: זי האט מזל ווי דער היטלעריסטישער ראזענבערג אין לאנדאן.

דער רויטער ים
אין משה׳ס צייטען און אין היטלער׳ס צייטען

די צייטען איבערחזר׳ען זיך, נאר אביסעל אנדערש:

אמאל זענען די יודען א דאנק משה׳ן איבער דעם רויטען ים.

הייבט א דאנק היטלער׳ן געהט דער רויטער ים איבער די יודען.

„טאטע און שווער"
א שפיצעל פון שמחה נאטאן

זעהענדיג דעם ערפאלג פון „מאמע און שוויגער" אין „סקאלא" האט שמחה נאטאן בעשלאסען צו שטעלען אין „פילהארמאניע" „טאטע און שווער". דער חילוק איז: וואס ביי „מאמע און שוויגער" וויינט מען, און ביי „טאטע און שווער"— לאכט מען!

אויספלוגען
פון דער „געז. פאר ראנדעוואו-קענטשאפט"

די „געזעלשאפט" פאר ראנדעוואו-קענטשאפט ביי יודען," ארדענט אין דעם שבת פאלגענדע אויספלוגען:

6 פארטאג אין „וולאבאוו" דיר. כאכומאוו וועט דעם עולם בעקענען — בחורים מיט מיידלעך און מיידלעך מיט בחורים.

12 בייטאגט אין „העלענאף" אין 3-טען גאר-טען. אנפיהרונג פירועס פון דער גרעזער-סעקציע — זעליג שאפענקאוויטש.

אין חדר

מ ל מ ד : זאג מיר, הערשעלע, ווען איז משה רבינו געשטארבען?

ה ע ר ש ע ל ע : משה איז געשטארבען? איך האב נארנישט געוואוסט, אז ער איז קראנק געווען.

ביים פריזיער
דער גלאזש און דער גאסט

פ ר י ז י ע ר (צום גאסט ביים ראזירען):
— איהר ווייסט, מוסאליני איז א געריבענער יונג.

ג א ס ט : — אמת.

פ ר י ז י ע ר : היטלער ברענגט אום דייטש-לאנד.

ג א ס ט : — יא.

פ ר י ז י ע ר : — ווי איך זעה, זענט איהר איינשטימיג מיט מיינע מיינונגען.

ג א ס ט : — דער וואס האלט א בריטווע אין דער האנד איז אייביג גערעכט!

נאר א גט!
ווייל דער מאן איז א שלימזל

י ו ד ע נ ע (צום רב): רבי, כ׳וויל מיך גטן מיט מיין מאן.

ר ב : פארוואס ווילסטו דיך גטן?

י ו ד ע נ ע : ווייל ער איז א גרויסער שלימזל און א טויגעניכטס.

ר ב ; דהיינו?

י ו ד ע נ ע : ער נעמט-אן אויף „דריי לעיון" און מאכט כסדר „בייטען".

א געזיכערטע דאטשע...

לעטניקעס (צום ווירט): פאניע ווירט ציהט נאך העכער, ווי „סמאכט זיך" זאל מען זיין אונטערן הימעל...

ארעגירונג אדער א „זוויעזשיניעץ"
היטלער׳ס „שלום"-עקספאזע אין רייכסטאג

היטלער האט פון בערלינער אוניווערזיטעט בעקומען א דאקטאראט — די וועטערינאר.

זיין „שלום - עקספאזע" האט היטלער גע-האלטען אלס וועטערינאר-דאקטאר - אט איז די עקספאזע:

הויכגעעהרטע ברוינהעמדעלדיגע דעפוטאטען!

אלס וועטערינאר וועל איך בעווייזען אין מיין עקספאזע, ווי אזוי איך וועל רעגולירען אלע פאלי-טישע פראבלעמען לויט דער וועטערינאריש-דיפלא-מאטישער מעטאדע.

מיט דעם בער

(רוסלאנד) מוזען מיר דערווייל לעבען בשלום, כאטש ער איז א גרויסער „ליעניוך". מיר וועלען איהם געבען פאשע און ער וועט אונז געבען די פעל. מיר מוזען אבער גוט היטען די שטייג און אוועק-שטעלען ביי דער בערישער קלאטקע א סך בערן-טרייבער.

די פאזע לא-עליכם

(עסטרייך) איז פאר אונז אבסאלוט נישט געמע הר לך און מען קאן זי לאזען צרוה, ווייל די הער-

נער דהאט מען איהר סיי ווי סיי אפגעשניטען און זי איז בלויז געבליבען ביים קאזע-בערדל. די קאזע איז אזוי נידריג געפאלען, אז זי שפילט אפש אין יודישען טעאטער...

דעם לייב

(ענגלאנד), וואס וויל איינשלונגען די גאנצע וועלט, מוז מען אפגעבען דעם געהעריגען כבוד, ווי עס קומט דעם קעניג פון די חיות. אונטערוויילעכץ אבער דארף מען אויף איהם אנזעצען א פליג, אז ער זאל איהם דערקוטשען ביים ווייגדעל...

די קאץ

(איטאליען) וואס ראמאנסירט אויף די דעכער, דאס איז אונזער איינציגער ידיד - נפש און מיר דארפען זיך מיט איהר אויף אייביג משדך זיין, ווייל מיר זענען איין גוף און איין נשמה...

די פאפוגיי

(אמעריקע) וואס פלויסט און בלאזט בייטאג און ביינאכט דארף מען אפגעבען גרויס כבוד, ווייל זי האט די קלינגער׳ס...

מיט דעם פוקס

(דעם קליגען גנבישען טשעך דארף מען פיהרען די אמת׳ע דיפלאמאטיע און מיר מוזען איהם אלע מאנ-טאג און דאנערשטאג בעזוכען אין פראג, כדי ער זאל אונז נישט מאכען קיין ראנדעוואו אין טשעשין

די קיה

(ליטא) וואס לאזט זיך מעלקען דארף מען פעריא-בען פון דער מעמעלער לאנקע. אויך דארף מען נישט אנגעהמען די פשרה פון מעלקער-שטאל.

פוילען

וואס שייך פוילען, מוזען מיר איצט מאכען א שוויג. מיר מוזען זי אבער האבען אויפ׳ן אויג.

דאס אלץ איז געזאגט געווארען וועגען דער אויסלענדישער פאליטיק. בנוגע דער איגערליכער פאליטיק וועל איך שטרעבען, אז די גאנצע שטאל זאל זיין צופרידען. קיינער וועט נישט האבען צו מיר קיין טענות. נישט די חזירים, נישט די פערד, נישט די אקסען, נישט די קעלבער, און איך וועל אפילו צופרידענשטעלען די אנגעבלאזענע אינדיקעס.

—:ס:—

פיניעלע מזיק
גיט לשון

וואס זאגט עך בישט צו די וויטשטאקען!? די גייע זאון שיקען פעטיציעס צום פלעקער-בונד, און זיי מייגען מאקיש, אז די קויעבגייער׳ס אין גאנעף עלן זיך אנעמען פאר יודען — אזעלכע וויטשטאקן!

איך, פיניעלע, וואלט געשריבען אזא פע-טיציע:

צו די טרילערס און לאקטעגערס וואס זיצען אין גאנעף!

וואס אט עך עגק אראנגעזעצט אין דער פלע-קער-ליגען, אז אויף דער מילשא זענען דא ליידיגע ווערטער? טרילען און בארן קענט עך די גרויסע יאלדען די ווייטישע. מיך, פיניעלען, וועט עך נישט בארן. וואס איך האב אין דער פיענטע, אט עך ביש אין עבקערע ליטשביקעס, דאס מיין איך, אין ענקערע קעפ!

צ׳מייגט, אז יודען איז עפעס א מאסמאטען מיט באפט, בא וואס מ׳קען אפלעקען א ביינדעל?— מיט דעם ביינדעל קענט עך דערשטיקט ווערען!...

ווייסט עך, יאטען? איך על אליין פאהרען קא גאנעף, איך על זיי דערציילען די מאסע פון שוויי-גער, אז ס׳עט קומען א רוח אין דייער טאטענס טאטען אריין!

אי, ווי אזוי געהמט מען אויף צוגס? עט מען מאכען א זאבאווע אין אנשטאטס גארטען. ביי די כאיעס. די גרויסע מעגען מאכען זאבאוועס און טאטשען די גראצעריס, על מיר אפך מאכען א זאבאווע, מעט אראסהענגען גאפישען און געבען ראזגלאשעניעס אין די גאזעטען, אז יאקא, דאס געלד געהט אף צוקס פאר פיניעלען מיט א פיטיציע קיין גאנעף.

יאטען מיר מאכען א זאבאווע אין אנשטאטס גארטען — איך, פיניעלע פאהר קיין גאנעף — א מיהומע זאל אויף זיי קימע.

—:ס:—

פון דער לאדזער קאנפעקציע-בראנזשע
כמעט אנ׳אמת׳ע מעשה

א מאגאזינער פון פערטיגע מלבושים אויף דער נאוואמיעיסקא גאס האט זיך בעראטען מיט א געשעפטס-פריינד, ווי אזוי פטור צו ווערען פון די 30 זומער-פאלטא׳ס וואס זענען איהם איבערגעבלי-בען פון זומער-סעזאן.

— צו וויפיל ווילט איהר זיי פערקויפען? — פרעגט דער געשעפטס-פריינד.

— מיך קאסט יעדער פאלטא 5 דאלאר — האט געענטפערט דער מאגאזינער, — איך בין בע-רייט היזק צו האבען א דאלאר ביי יעדען פאלטא אבי פון זיי פטור צו ווערען:

— אויב אזוי, ערקלעהרט דער געשעפטס-פריינד, — טוט אזוי: שיקט זיי אין די פערווארפענע פראווינץ-שטעדטלעך צו אייערע בעסטע קונים, יע-דען צו 5 פאלטא׳ס און שרייבט זיי א בריף: „איך בעעהר מיך אייך צו שיקען 4 אויסגעצייכענטע פאל-טא׳ס, צו 5 דאלאר א שטיק". איך קאן אונזערע יודעלעך: זיי וועלען געפינען 5 פאלטא׳ס אנשטאט 4 — וועלען זיי כאפען מיטביידע הענד, כאטש עס איז שוין נאכ׳ן סעזאן, און אייער געלד וועט איהר בעקומען: 20 דאלאר פון יעדען קליענט — הייסט עס 4 דאלאר א שטיק.

— אויסגעצייכענט! האט דער מאגאזינער איינ-געשטימט.

עס זענען אוועק א פאר וואכען. דער גע-שעפטס-פריינד האט זיך דערמאנט אן דער היסטאריע מיט די פאלטא׳ס און געפרעגט דעם מאגאזינער, צי ער האט שוין דערהאלטען ס׳געלד. דער גע-פרעגטער איז דערויף שטארק רויט געווארען.

— וואס האט פאסירט? - פרעגט דער גע-שעפטס-פריינד פערוואונדערט.

— נעה ווייס, אז אונזערע יודעלעך זענען אזעלכע גנבים? - האט דער מאגאזינער געקרעכצט אלע 6 קונדען האבען צוריקגעשיקט צו 4 פאלטא׳ס מיט א צעטעל אין דער זייט: „ענטשולדיגט, שוין נאכ׳ן סעזאן"!..

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג 2 ח סיון תרצ"ג

יוני

זון-אויפגאַנג 3.20
זון-אונטערגאַנג 7.48

ליכט-צינדען: 7.31

פון האנדעלס-געריכט

פירמע „שוויאטלאווסקי, קאן און ברענער" רעגולירט אויף 40 פראצ.

אלס דריטער סינדיק פון דער „ווידז. מאַנופאַקטור" איז פון געריכט נאָמינירט געוואָרען אינזש. קאַראל ווענרזשאַגאַלסקי.

* * *

די פירמע „שוויאַטלאָווסקי, קאָן און ברענער" (פיעטרק. 49) האָט בעשטאַנען בעקומען אַ „נאַדזור".

איצט האָט דער בעפולמעכטיגטער פון דער פירמע, אַדוו. ווייצמאַן, זיך געווענדעט צום געריכט מיט אַ ביטע, אַז צוליב דער שלעכטער פינאַנציעלער לאַגע, זאָל דאָס געריכט דערלויבען די פירמע צו רעגולירען אויף 40 פראַצ.

אין די נאָדהענטסטע טעג וועט דערוועגען פאָרקומען אַ פערזאַמלונג פון די קרעדיטאָרען.

* * *

אין שייכות מיט דעם אופּאַדלאַשטש פון דער פירמע „מ. יאַסקאָוויטש" (פיעטרק. 9), האָט דאָס געריכט בעשטימט אַ 2 וואָכעדיגען צוגאָב-טערמין אויף אַנצומעלדען די פּרעטענזיעס.

* * *

אין אַנ'עהנליכען פאַל האָט דאָס געריכט בעשטימט אַ צוגאָב-טערמין פון די פירמע „מצר-צעדעק".

* * *

אין שייכות מיט דעם אופּאַדלאַשטש פון בערטאָלד גריילין איז אלס געהילף פון געריכטס-קאָמיסאַר נאָמינירט געוואָרען קאַרל גראַמאַן.

* * *

אלס סינדיק פון יוליוש ראָט, בעקעריי-בעזיצער אין אַנדזשעסאַל, נאָמינירט געוואָרען מאַקס שענוויץ

* * *

אלס סינדיק פון ברוך ליכטענשטיין איז נאָמינירט געוואָרען גוסטאַוו וויס געריכטס-קאָמיסאַר, האַנדעלס-ריכטער העזלער.

* * *

אין שייכות מיט דעם אופּאַדלאַשטש פון דעם אַפּטייק - בעזיצער קליפּסאַ, האָט דאָס געריכט דעם קוראַטאָר דערלויבט ווייטער צו פיהרען די אַפּטייק.

* * *

אלס סינדיק פון דער פירמע „עלעגאַנט" (נאַוואָמ. 10 איז נאָמינירט געוואָרען מאַג. זיבענבערג.

* * *

אויף דער קרעדיטאָרען-פערזאַמלונג פון דער פירמע „מאיר זשעפּקאָוויטש" אין אָזאָרקאָוו האָבען דער סינדיק און דער געריכטס-קאָמיסאַר אָפּגעגעבען אַ בעריכט פון זייער טעטיגקייט.

אלס סינדיקען זענען נאָמינירט געוואָרען ישראל בערקענשטאַל און אברהם שלמה דאָמאַנקיעוויטש.

אנגעברענט דריי פאבריקען

עטליכע הונדערט ארבייטער האבען פערלוירען זייער ארבייט

(2) נעכטען האַלב 5 פאַרטאָג איז אויסגעבראָכען אַ שרפה אין דעם גרויסען פאַבריקס-הויף, וואו עס געפינען זיך די פאַבריקס מויערען פון „זשעלאַנקאַ און שותף", ליפשיץ און לצווין.

די שרפה איז ענטשטאַנען ביי זשעלאַנקאַ'ן און האָט זיך פערשפּרייט מיט אַ געוואַלדיגער שנעלקייט און קראַפט, אַזוי אַז מ'האָט געמוזט ארויסרופען צו דער רעטונגס-אַקציע אַלע פייערלעשער-אָפּטיילונגען.

צו אַפּראַטעווען די אָנגערופענע 3 פאַבריקען איז געווען אוממעגליך. און די אַקציע פון די פייערלעשער איז דער עיקר געווען געווענדעט אין דער ריכטונג פון לאָקאַליזירען דאָס פייער און אָפּהיטען די איבעריגע פאַבריקס-בנינים.

די פייערלעשער זענען געווען פערנומען ביי דער אַקציע גאַנצע 3 שעה, און בעת דער ארבייט זענען אָפּגעבריהט און קאָנטוזירט געוואָרען 9 פייערלעשער.

די אַלע דריי פאַבריקען זענען פולשטענדיג אָפּגעברענט געוואָרען, און דער היזק בעטרעפט אַנ'ערך אַ האַלבען מיליאָן זלאָטעס.

די פאַבריקען זענען געווען אַסעקורירט.

מחמת דער שרפה פערלירען איצט עטליכע הונדערט ארבייטער צייטווייליג זייער ארבייט.

ד"ר וויעלינסקי פערמשפט געווארן אויף א חודש ארעסט

פאר בעליידיגען דעם לאוניק קוק

דינסטאָג איז פערענדיגט געוואָרען דער פּראָצעס פון לאָווניק קוק געגען דעם וויצע-פּרעזידענט וויעלינסקי. וויעלינסקי איז אָנגעקלאָגט געוואָרען פאַר בעליידיגען דעם לאָווניק קוק, בעשולדיגענדיג איהם אין מיסברויכען אויף זיין אַמט.

ווי בעקאַנט, איז דער אָנהויב פון פּראָצעס פאָרגעקומען נאָך די פאָריגע וואָכען. דינסטאָג זענען אויסגעהערט געוואָרען די איבעריגע עדות. נאָכדעם רעדען אין נאָמען פון בעשולדיגער די אַדוואָקאַטען בושעזשינסקי און פּיאָטר קאָהן. דאַן נעהמט אַ וואָרט צו פערטיידיגען זיך דער אָנגעקלאָגטער ד"ר וויעלינסקי, וועלכער פערטיידיגט זיך אַליין. ער האַלט אַ גרויסע רעדע, אין וועלכער ער בעריהרט פערשידענע פּאָליטישע פראַגען וואָס האָבען מיטן פּראָצעס גאָרנישט צו טון. דער ריכטער מערסאַן האָט איהם אויפמערקזאַם געמאַכט, אַז ער זאָל רעדען צו דער זאַך. ד"ר וויעלינסקי זאָגט דערנאָך, אַז פּ.פּ.ס. אַלס רעוואָלוציאָנערע פּאַרטיי דאַרף נישט זיין לעגאַל. דער ריכטער מערסאַן מאַכט ווידער אויפמערקזאַם דעם אָנגעקלאַגטען, אָבער ווען ער נעהמט דאָס נישט אין אַכט, נעהמט ביי איהם דער ריכטער צו דאָס וואָרט.

נאָך אַ שעהדיגער בעראַטונג טראָגט דאָס געריכט אַרויס פאָלגענדער אורטייל: דאָס געריכט אָנערקענט דעם בעשולדיגטען אַלס שולדיג אין בעליידיגען דעם לאָווניק קוק, בעשולדיגענדיג איהם אין מיסברויכען און בעשטראָפט איהם דערפאַר אויף 1 חודש אַרעסט און 55 זלאָטעס געריכטס-קאָסטען.

אין די מאָטיווען ווערט געזאָגט, אַז דאָס געריכט האָט גענומען אין בעטראַכט נאָר דעם פּראָצעס קוק—וויעלינסקי און נישט גענומען אין אַכט קיין שום זייטיגע זאַכען, וואָס זענען בעריהרט געוואָרען בעת'ן פּראָצעס. די געריכטס פערהאַנדלונגען האָבען בעוויזען, אַז לאָווניק קוק איז נישט בעגאַנגען קיין שום מיסברויכען אויף זיין אַמט, סיי די בעשולדיגונג וועגען דעם ברילאַנטענעם רינג און סיי וועגען די בוי-קרעדיטען זענען בנוגע דער פּערזאָן פון לאָווניק קוק געשטיצט אויף פּליאָטקעס. ד"ר וויעלינסקי אַלס פּאָליטיקער האָט נישט געדאַרפט ליכטזיניג צו וואַרפען קיין רכילות און דעריבער נישט געדאַרפט זיך בענוצען וועגען רכילות און צוליב דעם האָט ער פערדינט אויף די שטראַף. ער האָט בעקומען אַ לייכטע שטראַף ווייל דער בעשולדיגטער האָט געהאַנדעלט אין פאַנאַטישען גלויבען, אַז ער איז גערעכט.

דר. וויעלינסקי אַפּעלירט.

ענדערונג איך טעלעגראף-און טעלעפאן-טאריף

נעכטען האָט דער פּאָסט-מיניסטער אַרויסגעגעבען אַ פעראָרדנונג, וואָס פיהרט איין געוויסע ענדערונגען אין טאַריף פון פּאָסט. טעלעגראַף און טעלעפאָן, פאַר דרינגענדיגע דעפּעשען האָט מען ביז אַהער געצאָהלט דריי פאַכיג פון נאָרמאַלען טאַריף, איצטער וועט מען צאָהלען נאָר דאָפּעלט. ראָס איבערגעבען דעפּעשען דורכן טעלעפאָן וועט קאָסטען נישט, ווי ביז אַהער 50 גר. נאָר 30 גר. לויט דער נייער פעראָרדנונג ווערט פערלענגערט די צייט פון טעלעפאָן-געשפּרעכען. ביז אַהער האָט מען פאַר אַנ'אָפּצאָהל פון 20 גר. געקאָנט רעדען נאָר 3 מינוט, פון היינט אָן וועט דער געשפּרעך מעגען דויערען ביז 6 מינוט. עס ווערט אויך איינגעפיהרט טעלעפאָן-אַבאָנענטען פאַר צווישען שטאָטישע געשפּרעכען.

דער נייער טאַריף איז גילטיג פון היינט אָן.

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) היינט בייגאַכט דיזשורירען: י. קאָפּראָווסקי (נאָוואָמייסקא 15), ס. טראָווקאָווסקי בזשעזשינער 56), מ. ראָזענבלום (שרודמיעיסקא 21), מ. באַרטאָשעווסקי (פּיעטרקאָווער 95), י. קלופּטאַ (קאָנטנאַ 54), ל. טשינסקי (ראַקיטשינער 53).

קלאנג
Grand-Kino
היינט צום רעצטען מאל!
„לאזט אונז לעבען"
ווי שטעלט איהר אייך פאַר די יאָגד אויף אַ מענטש וועלכער איז גאָר נישט געווען שולדיג? קאַמף אויף לעבען און טויט, פערגאָסען בלוט אין די אָרטען.
אָנהויב אין וואָך. טעג 4.30 נאָכמ., שבת און זונטאָג 12.30 בייטאָג.
אויפסערן פּראָגראַם: Dobrana czwórka
פאַר שולען גרופּענווייז אויף די פריהמאָרגען-סעאַנסען צו 54 גר. אויף די איבריגע סעאַנסען צו 80 גר.

בעקומען די קרעדיטען פון ארבייטס-פאנד

(2) עהרענכטען אין אָוועגד איז צוריקגעקומען קיין לאָדז די דעלעגאַציע פון לאָדזער שטאָט-ראַט אונטער'ן פאָרזיץ פון פּרעזידענט זשעמיענצקי.

די אָפּמאַכען בנוגע די קרעדיטען פונ'ם ארבייטס-פאָנד פאַר לאָדז זענען עהרענכטען אונטערגעשריבען געוואָרען.

אין שייכות דערמיט וועלען איצט אָנגעהויבען ווערען די קאַנאַליזאַציע-ארבייטען אין דעם פּוילען פערנעהם. ביי די ארבייטען וועלען בעשעפטיגט ווערען אַזוי פיל פּערזאָנען, ווי פאַריאָהרען.

פאבאר פון יאהרגאנג 1912

היינט, פרייטאַג, דעם 2-טען ד. ח. דאַרפען זיך שטעלען פאַר דער קאָמיסיע נומער 1 (אַל. קאָשטשושקי 21) די פאַבאָראָוועצעס פון יאָהרגאַנג 1912, וואָס וואוינען אויפ'ן שטח פון 5-טען קאָמיסאַריאַט מיט די אותיות:

PUZ

פאַר דער פאַבאָר-קאָמיסיע נומער 2 (אָגראָדאָוואַ 34) דאַרפען זיך שטעלען די פאַבאָראָוועצעס פון יאָהרגאַנג 1912, וואָס וואוינען אויפ'ן שטח פון 10 פּאָליציי-קאָמיסאַריאַט

פון A ביז l

פאַר דער פאַבאָר-קאָמיסיע נומער 3 (פּיעטריקאָווער 165) די פאַבאָראָוועצעס פון יאָהרגאַנג 1910, קאַט. B, וואָס וואוינען אויפ'ן שטח פון 4 פּאָליציי-קאָמיסאַריאַט

אַלע אותיות

מאָרגען, שבת, דעם 3-טען ד. ח. דאַרפען זיך שטעלען פאַר דער קאָמיסיע נומער 1 (אַל. קאָשטשושקי 21) די פאַבאָראָוועצעס פון יאָהרגאַנג 1912, וואָס וואוינען אויפ'ן שטח פון 5-טען קאָמיסאַריאַט מיט די אותיות:

W

פאַר דער פאַבאָר-קאָמיסיע נומער 2 (אָגראָדאָוואַ 34) די פאַבאָראָוועצעס פון יאָהרגאַנג 1912, וואָס וואוינען אויפ'ן שטח פון 10 פּאָליציי-קאָמיסאַריאַט מיט די פאַמיליען-נאָמען אויף די אותיות:

פון K ביז P איינשליסליך

פאַר דער פאַבאָר-קאָמיסיע נומער 3 (פּיעטריקאָווער 165) די פאַבאָראָוועצעס פון יאָהרגאַנג 1910 קאַט. B, וואָס וואוינען אויפ'ן שטח פון 7 פּאָליציי-קאָמיסאַריאַט

אַלע אותיות

פעראיין פון יודישע כעמיקער אין פוילען

פאר דער ענטוויקלונג פון דער אינדוסטריע אין ארץ-ישראל

ווי מ'אינפאָרמירט אונז איז אין וואַרשא אָרגאַניזירט געוואָרען אַנ'אַלפּוילישער פעראיין פון דיפּלאָמירטע יודישע כעמיקער פאַר דער אינדוסטריע אין ארץ-ישראל.

אורטייל אין א גרויסען קאמוניסטישען פראצעס

(2) נעכטען איז אַרויסגעטראָגען געוואָרען דער אורטייל אין דעם גרויסען פּראָצעס געגען די 13 פּערזאָן, וואָס זענען בעשולדיגט געוואָרען אין קאָמוניסטישער טעטיגקייט.

דער אורטייל איז פאָלגענדער:

וולאַדיסלאַוו גאַמולקא (28 יאָהר אַלט) און יוזעף קראַוויעץ (47 יאָהר) – צו 4 יאָהר טורמע; יוליאַן גאַרליצקי (27 יאָהר), יוזעף האָזעלמאַיער (32 יאָהר) און שלמה פּיאַסעצקי (24 יאָהר) – צו 3 יאָהר טורמע; באָלעסלאַוו באַנאַשקעוויטש (29 יאָהר), בראָניסלאַוו סטאַכורסקי (28 יאָהר), אַנטאָני ביעלינסקי (46 יאָהר), בראָניסלאַוו שינדלער (36 יאָהר), סטאַניסלאַוו כראָשטשינסקי (35 יאָהר) און אַדאַם פּעלעשיאַק (37 יאָהר) – צו 2 יאָהר טורמע; אַנדזשעי גרושעצקי (36 יאָהר) – אויף אַנדערטהאַלבען יאָהר, און יוזעף בעדנאַרעק (30 יאָהר) – אויף אַ יאָהר טורמע.

Dr. med. J. BETTE
ספּעציאַליסט פון אינערליכע און קינדער-קראַנקה.
Piotrkowska 6, tel. 144-95
נעהמט אָן פון 8-11 פריה און פון 4-6 נאָכמ.

קלאנג-קינא-טעאטער
Casino
אָנהייב פון די סעאַנסען טעגליך 4.30 נאָכמיטאָג
שבת און זונטאָג 12, 2, 4, 6, 8 און 10 אָוועגד
צי קען מען חיות פערוואַנדלען אויף מענשן?
אויף דעם ווייט אייך ענטפערען
דער אינזעל פון פערלוירענע נשמות
Dr. MOREAU
לויט H. G, Wels
רעזשיסאַציאָנס-בעזעצונג:
Charles Langhton, Leila Hayams,
Bela Lugasi, Richard Arien
אויסערן פּראָגראַם: פרעכטיגע צוגאָבען.

יודיש פילהאַרמאָניע טעאַטער
נאַרוטאָוויטשאַ 20 –::– דיר. ד. צעלמייסטער

היינט, פרייטאג, 9.30 און מאָרגן, שבת, 4 נאָכמ. און 9.30 אוו.
ווידערהאָלונג פון דער פּרעמיערע!

דונערן פון אַפּלאָדיסמענטן, סאַלוועס פון בראַוואָ'ס, אָנערקענונג און באַגייסטערונג פאַר דעם שיינעם שפּילן פון די אַרטיסטן – אָט דאָס איז דער סך-הכל פון דער לעצטער פּרעמיערע אין פילהאַרמאָניע

„ארץ פאר קינדער"!

לעבענס-בילד אין 3 אַקטן און 1 בילד מיט געזאַנג פון רחל סימקאַה, אין דער הויפּט-ראָלע
שמחה נאַטאַן
(פּרייזן פון 70 גר. ביז 2.40)

עס נעמען אָנטייל פּרויען: בערטא זאַסלאַווסקא, נעמי נאַטאַן, רעגינא הערצליך, אידא נאַטאַן, לאה זילבערמאַן. מענער: לייב געטליכערמאַן, שמחה נאַטאַן, דוד שערמאַן, לייב קאַסווינער, יוסף נייווירט, יהושע צווייריך, שמחה וויינשטאָק און שמואל ליודנער. דיריגענט: ל. זעלמאַן.

! אכטונג ! פילהאַרמאָניע !
נאָר 1 אויפטריט דינסטאַג, ד. 6/6 די וועלט - באַריהמטע פילם-סטאַרען
פאַט און פּאַטאַשאָן
פּרסים קומען.
וועלכע דורכפאָהרענדיג דורך לאָדז אויפטרעטען נאָר 1 מאָל דינסטאַג אָוונד אין פילהאַרמאָניע.

פּרעמיע-קופּאָן
נאָר היינט, פרייטאג, 9.30 אָוונט
יעדער, וואָס שטעלט צו דעם קופּאָן אין קאַסע פון פילהאַרמאָניע-טעאַטער בעקומט
2 פּרעמיע-בילעטען 2
אין פּאַרטער
צוזאַהלענדיג נאָר צו יעדען בילעט
50 גראָשען
פאַר שטייער.

רעפעראַט פון ה' זרבבל וועגען אמעריקא און ארץ-ישראל

אין פילהאַרמאָניע-זאַל איז פאָרגעקומען אַ פייערליכער קבלת-פנים לכבודן פון ה' טשיר-פּיהרער זרובבל, וועלכער איז איצט צוריקגעקומען נאָך אַן' אַפּרייזע פון 16 חדשים.

ה' עדעלמאַן האָט געעפענט די אַקאַדעמיע און בעגריסט דעם חשוב'ן גאַסט, אין נאָמען פון דער „פּ"צ"-אָרגאַניזאַציע, ראַט פון די פּראָפ.-פעראיינען און באַראַכאָוו-קוראַטאָריום, וועלכע האָבען דורך דעלעגאַציעס דעם גאַסט דערלאַנגט בלומען אַלס אויסדרוק פון דאַנקבאַרקייט פאַר ה' זרובבלס שליחות לטובת די שולען אין אַמעריקא. נאָכדעם האָט ה' זרובבל געהאַלטען זיין רעפעראַט אין וועלכען ער האָט צוו. אַנד. געזאָגט:

„אַ שוידער נעהמט אַרום ווען מען געהט היינט אַרום אין אמעריקא, נאָר יענער קען דאָס פערשטעהן ווער עס האָט געזעהן אמעריקא אין די גוטע 7 „פּראָספּעריטי-יאָהרען".

היינט-צו-טאָג גיט שוין נישט דער אַמעריקאַנישער ייד נדבות פאַר אַלערליי קאַמפּיינס, ווייל פריהער האָט געגאָלטען דאָס וואָרט: „עס גייט מיך נישט אָן פאַר וועמען און פאַרוואָס", ווייל דער אַמעריקאַנער האָט נישט קיין ביטעל ביי זיך, נאָר נעהמט אַרויס גלייך פון קעשענע אַזוי - גערופענע „טשעקען". קיין אינערליכע בעציהונג איז נישט געווען, בעת מען האָט געגעבען פאַר די אָרימע ברודער פון איראָפּא. דער ייד אין אַמעריקע האָט נישט געוואָלט מאַכען זיינע קינדער פאַר פּראָדוקטיווע בעל-מלאכות, נאָר די קינדער זאָלען ירשנען די עלטערן. אַז עס זענען דאָ אַזוי פיל דאָקטוירים, דענטיסטען און אַדוואָקאַטען, אַז איין דאָקטאָר דאַרף היילען דעם צווייטען דאָקטאָר, אַז איין דענטיסט דאַרף רייסען די ציין ביי אַ צווייטען דענטיסט, און אַז איין אַדוואָקאַט זאָל פערדעקען די שווינדלערייען פון אַ צווייטען אַדוואָקאַט ? איצט געהט מען אַרום אין אַמעריקאַנישע שטעט, וואָס דערמאָנען אין דער טרויעריגער לאַגע פון אַ לאָדז און אַ וואַרשאַ, ווייל אַלץ ווערט אַרויסגעשטעלט צום פערקויף אויף די גאַסען און מערק — מען וויל אַריינכאַפּען וואָס לאָזט זיך. קיין נאָרמאַלער האַנדעל איז היינט צו טאָג נישט פערהאַן. מען בעטעלט אויף אַ גלאַז טיי און אַ שטיקעל ברויט, מען שלאָפט אויף די אָנגעזוהענסטע גאַסען נישט צוליב ראָמאַנטיק-וועגען ווי צום ביישפּיל אין פּאַלעסטינא.

אין אַמעריקע הייבט מען זיך אָן צו פעראינטערעסירען מיט איראָפּעאישע פּאָליטיק. אַזוי, למשל ווייזט מען אַרויס דעם גרעסטען נייגיר פאַר דעם היטלעריזם אין דייטשלאַנד, ווייל מען פערשטעהט שוין, אַז אויך אַמעריקא קען געשטראָפט ווערען מיט דער סכנה.

ווען איך בין געווען אין קובאַ, בין איך אויך געווען ביים דאָרטיגען אויסערן-מיניסטער און גערעדט מיט איהם וועגען קריזיס, האָט ער מיך געלערנט אַ פּרשה פּאָליטישע עקאָנאָמיע, און אויך ער האַלט, אַז די לאָזונג גענען קריזיס דאַרף מען בעפונען אויפן אינטערנאַציאָנאַלען פאָרום.

אין אַמעריקא איז פערהאַן 40 מיליאָן הונגעריגע מענשען. וואַשינגטאָן איז די הויפּט-שטאָט וואו קיין פאַבריקען איז נישטאָ, וואו עס איז נאָך ניט געווען מיט אַ יאָהר צוריק. האָבען פּלוצלינג אויף דער 16-טער-עוועניו-גאַס אָנגעהויבען צו מאַרשירען הונגעריגע מענשען. דאָס בעווייזט, אַז אַמעריקא ליידט אויף די זעלבע עקאָנאָמישע קרענק וואָס איראָפּאַ. מען איז געווען צוגעוואוינט, אַז די נעגערס זאָלען שנאָרען, אָבער היינט שנאָרען שוין אויך ווייסע, געוועזענע אַריסטאָקראַטן. און דאָס פערדריסט און דאָס קאָכט אויף דאָס בלוט פון די געמיטליכע „יענקי'ס".

נישטאָ היינט אין אמעריקא קיין אַנטיסעמיטיזם, אָבער דאָס יודישע לעבען דאָרט געפינט זיך אויף אַ ווולקאַן, כאָטש עס זענען דאָ 6 יודישע גובערנאַטאָרען און צוויי ריכטער פון העכסטען געריכט.

דאָס גרעסטע פּראָבלעם פון אונזער נאַציאָנאַלער געשיכטע ווי דאָס איז, דאָס עמיגראַציע-פּראָבלעם איז דאָרט געוואָרען אַזוי אַקטועל, פּונקט ווי ביי אונז. עס הערשט אויך איצט אַ גרויסע פּאַלעסטינאַ-שטימונג.

דער רעדנער דערציילט ווייטער וועגען א"י. מיט 7–8 יאָהר צוריק, ווען איך בין געווען אין פּאַלעסטינע זענען שיפען צוריקגעפאָהרען מיט טויזענדער פער'יאוש'טע מענשען. היינט אָבער קומען שיפען מיט טויזענדער אין לאַנד מיט האָפנונג און גלויבען, אַז זיי וועלען זיך ענדליך פּראָדוקטיוויזירען און מיטהעלפען בויען דעם טעריטאָריאַלען צענטער פאַר'ן יודישען אַרבייטער.

מיט 28 יאָהר צוריק האָבען געגנער געלאַכט פון אונז, אַז פּאַלעסטינע וועט ווען עס איז אַמאָל זיין אַן'אויפנאַהמס-אָרט פאַר ברייטע מאַסען.

באַראָכאָוו האָט געזאָגט: „אַז דער פּאַלעסטיניזם וועט קענען פערווירקליכט ווערען דאַן, ווען דער יודישער אַרבייטער וועט האָבען זיין עקאָנאָמישען אינטערעס צו פּאַלעסטינא, אויב נישט בלייבט דאָס אַן'אוטאָפּיע. היינט זעהען מיר פאַר אויגען ווי צעהנדליגער טויזענדער אַרבייטער אין דער גאַנצער וועלט ווילען זיך בעזעצען אין פּאַלעסטינע.

צום סוף זאָגט ה' זרובבל:

17 מיליאָן יודען וועלען קיינמאָל נישט אַרויסגעשפּיגען ווערען פון די לענדער וואו זיי וואוינען. דער קאַמף פאַר סאָציאַלער און נאַציאָנאַלער בעפרייאונג געהט אָן אומעטום. אויפ'ן חורבן פון אַזוי גערופענעם „גלות" וועט מען נישט אויפבויען דאָס לאַנד. די אַרבייטער-האָפנונגען און צילען וועלען נישט דערשטיקט ווערען.

רעמאָנט אויף דער פּאָסט
פּאָסט-אַמט זאַכאָדניא 1, צוויי טעג געשלאָסען

ווי מען טיילט אונז מיט פון דער פּאָסט, וועט דער פּאָסט-אַמט „לאָדז 8", וואָס געפינט זיך אויף זאַכאָדניא 1 זיין צוליבען רעמאָנט געשלאָסען צוויי טעג, ד.ה. דעם 2 און 3 יוני. די אינטערעסאַנטען קענען אַלע זייערע פּאָסט-ענינים ערלעדיגען אין די פּאָסט-אַמטען אויף זאַכאָדניא 67, דוואָרסקאַ 10 און אויף דער הויפּט-פּאָסט פּזשעיאַזד 38.

אַרבייטס-פאָנד גיט קרעדיטען
פאַר קאַנאַליזאַציע-אַרבייטען אין לאָדז

דער אַרבייטס - פאָנד האָט מסכים געווען צו געבען קרעדיטען אויף 2 מיליאָן זל. אויף צו בעשעפטיגען די אַרבייטער ביי די קאַנאַליזאַציע-אַרבייטען. דאָס וועט געבען די מעגליכקייט צו בעשעפטיגען אַ ע קאַנאַליזאַציע-אַרבייטער.

ס'איז אויך בעשטימט געוואָרען אַ קרעדיט פון 285 טויזענד זל, אויף צוזוטרעטען צו דער שאָסע-אַרבייט לאָדז—לאַגעווניק.

נעכטיגע רינג-קאַמפען אין צירק

אין ערשטען קאַמף האָט קוואַריאַני בעזיגט אין דער 26 מינוט פּראָהאַסקען.

דער לאָדזער ריו סינקאָווסקי, וועלכער האָט נעכטען דעביוטירט, האָט אין דער 6 מינוט בעזיגט קאַרקעוויסקי'ן.

טשאַיאַ-גראַבאָווסקי האָבען געקעמפט אָהן רעזולטאַט.

גראַמאָוו האָט בעזיגט שטשערבינסקין אין דער 18 מ.

צום סוף האָט קראַוזער בעזיגט דעם דייטש בורוס.

Palcie gilzy pod nazwą „Tytoniówki" wyrabiane z bibułki z włóknami tytoniowemi

דער רוף פון הערצער

סענסאַציאָנעל-עראָטישער ראָמאַן

14

— וועגען וואָס זאָל איך דיר דערציילען? — האָט זיך פּיער אָפּגערופען. — די פרויען, וואָס האָבען ליב וי העטערישע זענען דאָרט געהאָרכזאַמע, אונטערגעביג, צאַרט דאָס איז אַלץ, טייערע... און איצט זאָלען מיר שמועסען וועגען עפּעס אַנדערש, ווייל די פריידען, וואָס מען געניסט דאָרטען זענען וואָס סאַמע טרויעריגסטע וואָס עס איז דאָ אויף דער וועלט.

ווען סעווערינאַ האָלט געוואוסט ווי אַזוי נאָר קאָקעטירען ווירקען, וואָלט איהר דאָס געפיהל, וואָס האָט זי אַרומגעכאַפּט איהר געווען בעקאַנט.

זי איז געווען נאָהענט צום שגעון, ווי אַ מאַרפיניסט, בעת מען מאַכט איהם אַן'איינשפּריצונג.

די דערקלערונגען, וואָס פּיער האָט איהר געגעבען, האָבען זעהר קנאַפּ ענטשפּראָכען דעם, ווי זי האָט עס דערוואַרט. אין זיי איז נישט געווען קיין קראַפט און בוטקייט.

געגעבען איהר ווילען איז זי געוואָרען אין כעס אויף איהר מאַן.

די אויפרעגונג האָט זי געפילט אין די שפּיץ-פינגער, און פון דאָנען האָט זיך דער כעס פערשפּרייט איבער די נערווען און אַדורכגעדרונגען אַלע טיילען פון איהר קערפּער, פערפלייצענדיג איר אָטעם און מוח.

פערלירענדיג די קראַפט פון זעלבסט-בעהערשונג, האָט זי געשעפּטשעט:

— רעד-זשע, דערוויל...

און בעמערקענדיג אויף זיך פּיער'ס אויפמערקזאַמען בליק, האָט זי אויסגערופען:

— גענוג... שוויינ!... איך קאָן נישט מעהר... מ'וואָלט עס געדאַרפט פערוועהרען... פּיער, פּיער... דו מיסט דאָך גיסט...

און יאָמער און טרעהרען האָבען פערטויבט איהר קול.

— סעווערינאַ, טייערע סעווערינאַ!

פּיער האָט צוערשט געגלעט איהר קאָפּ, און איהרע פּלייצעס.

דאָס רחמנות - געפיהל צו איהר איז געווען שטאַרקער פון דער פריהערדיגער אומרוהיגקייט.

סעווערינאַ האָט זיך דערשראָקען געטוליעט צו איהם, ווי וועלענדיג געפינען אין איהם אַ שוץ פאַר עפּעס גרויזאַמעס, וואָס האָט זי פערפאָלגט.

זי האָט אויסגעזעהן ווי אַ קינד, וואָס איז אויף טויט איבערגעשראָקען.

מיט גרויס אָנשטרענגונג איז פּיערן געלונגען אויסצוכאַפּען אַ פּאָר ווערטער, וואָס האָבען זיך ביי איהר לאַגיש געבונדען:

— פערראַכט מיך נישט... פערראַכט נישט...

איהם האָט זיך אויסגעדאַכט, אַז סעווערינאַ שעהמט זיך פאַר איהרע טרעהרען.

זי האָט דאָך קיינמאָל נישט געוויינט, און דעריבער האָט ער איהר געזאָגט:

— איך האָב דיך דאָך נאָך מעהר ליב, קינד מיינס! ווי ריין זענען דיינע געפיהלען, ווען דער דאָזיגער פאַל האָט דיך אַזוי אויפגערודערט!

סעווערינאַ האָט זיך פון איהם האַסטיג אַ ריס געטון, און איינגעגראָבען זיך אין איהם מיט אַ פערגליווערטען בליק.

דערביי האָט זי קוים אַרויסגעשעפּטשעט:

— יאָ, יאָ, ביזט גערעכט — האָט זי געזאָגט — איך וועל זיך גיין צולייגען.

מיט גרויס אָנשטרענגונג האָט זי זיך אויפגעהויבען.

פּיער האָט איהר געוואָלט העלפען, אָבער ער האָט זיך אָפּגעהאַלטען דאָס צו טון: איהם האָט זיך אויסגעוויזען, אַז ער איז איהר פּרוצים פרעמד און ווייט געוואָרען.

דערנאָך אָבער, דערזעהענדיג איהר אויסגעקרומט פּנים, האָט ער איהר אומזיכער פאָרגעלייגט:

— ווילסטו אפשר, אַז איך זאָל מיט דיר זיין די נאַכט?..

— פאַר קיין שום געלד אין דער וועלט!

זי האָט בעמערקט ווי פּיער'ס פּנים איז בלייך געוואָרען, און נאָך אַ קורצען ישוב הדעת, האָט זי צוגעגעבען:

— אויב דו וואָלסט אָבער געוואָלט זיצען לעם מיר ביז איך וועל איינשלאָפען, וואָלט איך דיר זעהר דאַנקבאַר געווען.

נישט צום ערשטען מאָל איז עס אויסגעקומען פּיער'ן אָפּצוהיטען איהר שלאָף.

ער האָט אָבער קיינמאָל נישט דערביי געפיהלט אַזאַ שוועריקייט.

אין דער האַלב טונקעל האָט ער געפיהלט, ווי די אויגען פון זיין פרוי ווענדען זיך אויף אַ ווײַלע נישט אָפּ פון איהם.

נישט זייענדיג בכוח מעהר איינצוהאַלטען זיך, האָט ער זיך איינגעבויגען צו איר און אַ פרעג געטון:

— וואָס איז מיט דיר, טייערע?

איהרע אויגען זענען געווען אומבעוועגליך און אָהן שום אויסדרוק:

איך האָב מ'רא...

ער האָט זי אָנגעריהרט:

— איך בין דאָך לע'ם דיר... וואָס האָסטו מורא? פאַר וועמען?

— פונוואַנען זאָל איך עס וויסען?

— דו געטרויסט מיר נישט?

— איך געטרוי דיר, פּיער!

— נו, אויב אַזוי... טאָ זיי זיכער, אַז מאָרגען וועט זיין אַ שעהנער טאָג! גיב אַ קוק, ווי דער הימעל איז קלאָהר און אויסגעשטערנט. זאָג זיך אַליין: איך וועל מאָרגען שפּילען אין טעניס, כ'וויל אָנטון אַ ווייס קלייד, און איך וועל אויסשפּילען... מאַך צו די אויגען — געהם זיך אָן אַ כוח און טראַכט וועגען אַ גוטען מאָרגען. נו... און דיר וועט גוט ווערען אויפן האַרצען...

— יאָ, מיר איז גוט — האָט זי געשמייכעלט, פּיהלענדיג ווי די צווייטע פרוי אין איהר, דער בייזער שטן איהרער רופט פון איהרע געדאַנקען אַרויס, גלייכצייטיג מיט די זעהענישען פון דעם העלען מאָרגען, אויך פינסטערע זעהענישען.

סעווערינאַ האָט אין די געדאַנקען געזעהען נישט בלויז די פריילין-פליהענדיגע טעניס-באַלעלעך, נאָר אויך דעם קאַלטען ציניש שמייכעל פון גיוסאַנע...

סעווערינאַ האָט נישט איינמאָל געהאַט גיוסאַנען בעגעגענט אין רעסטאָראַנען און דאַנסינגס, אָבער זינט ער האָט זי אָנגעגריפען, האָט זי זיך געמאַכט, אַז זי דערקענט איהם בלומרשט נישט.

גיוסאַן האָט אויף דעם אַבסאָלוט נישט רעאַגירט. ער האָט עס אויסגעצייכענט פערשטאַנען.

און ער האָט אויך נישט אַרויסגעוויזען קיין סימן פערוואונדערונג ווען ער האָט זיך מיט איהר אויפ'ן צווייטען טאָג בעגעגענט אויפן טעניס-פּלאַץ, בעת זי איז צו איהם אָנגעקומען:

— איהר האָט שוין אָנגעהויבען די פּאַרטיע? — האָט זיך סעווערינאַ אַ פרעג געטון.

— ניין, נאָך נישט — האָט ער געענטפערט — איך וועל אויך נישט אָנהויבען צו שפּילען, בל-זמן איהר וועט זיין געניגט צו פיהרען מיט מיר אַ געשפּרעך.

(פאָרטזעצונג קומט).

איינדריקען פון ארץ-ישראל

אין לאקאל פון 2-טען קליינהענדלער פער-איין אין ראיאָן פון אלטשטאָט איז פאָרגעקומען אַ פערזאמלונג אויף וועלכער דער סעקרעטאַר פון דער היגער ציוניסטישער אָרגאניזאציע. ה׳ אשר שאפירא האָט געהאלטען אַ רעפעראט איבער זיינע איינדרוקען פון זיין בעזוך אין ארץ-ישראל.

ה׳ מינץ עפענט די פערזאמלונג און נאָמען פון דער פערוואלטונג פון קליינהענדלער-פעראיין און בעגריסט דעם ה׳ שפירא צו זיין צוריקקומען פון א״י, בעמערקענדיג דערביי די פערדינסטען פון ה׳ שפירא פאר דער אָרגאניזירונג פון די קליינהענדלער אין ראיאָן פון דער אלטשטאָדט.

אין אַ העכער שעה׳דיגען רעפעראט שילדערט ה׳ שאפירא זיינע איינדריקען פון דעם בעזוך אין ארץ-ישראל פערגלייכענדיג זיי מיט דער לאגע איז לאנד בעת זיין ערשטען בעזוך אין א״י אין יאָהר 1924. דער רעדנער שטעלט זיך בעזונדערס אָב אויף דער ענטוויקלונג פאר די לעצטע 9 יאָהר. במשך פון דער צייט האָט זיך דאָס עקאָנאָמישע לעבען אין א״י ענטוויקעלט מיט אַנ׳אונגעהויערן טעמפאָ אויף אלע געביטען און איבערהויפט אויפן געביט פון אינדוסטריע. אויסער תל-אביב וואָס איז אין משך פון די לעצטע 9 יאָהר שטארק פונאנדערגעוואקסען, איז א״י פאר די לעצטע צייט שטארק בערייכערט געוואָרען מיט אַ גרויסע צאָהל נייע קאָלאָניעס פון אלע טיפען, וועלכע האָבען זיך שנעל ענטוויקעלט. אַ קאָלאָסאלע בעדייטונג פאר דער ענטוויקלונג אין לאנד האָבען דער חיפה-פּאָרט וואָס ווערט איצט פערענדיגט, די רוטענבערג עלעקטריפיקאציע, ים-המלח קאָנצעסיע חמי טבריה א. א.

דער רעדנער שטעלט זיך אויך אָפּ אויף די פּאָליטישע לאגע פון לאנד און איבערהויפּט אויף די אויפנאהמס-מעגליכקייט און ענטוויקלונג פאר דער נאָהנטסטער צוקונפט און אויך אויף דער שפּראכען-פּראָבלעם, קומענדיג צום אויספיהר, אז העברעאיש אין א״י איז אַ געשעהענער פאקט און איז די שפראך פון אלע א״י איינוואוינער אין שטאָדט און אין דאָרף.

צום סוף ווענדעט זיך דער רעדנער מיט אַ אפּעל צו אלע אנוועזענדע מיטצוהעלפען אין דער פראקטישער ארבייט לטובת ארץ-ישראל.

עס רעדען נאָך איינינע פאָרשטעהער פון פעראיין, און אַ פאָרשטעהער פון דער ניי-געשאַפענער ציקליסטען-סעקציע.

קאסיר פון דער לאדזער פאבריק-באהן פער׳משפט אויף 1 יאהר תפיסה
פאר מיסברויכען מיט קאסע-געלד

אין קרייז-געריכט איז פאָרגעקומען דער פּראָצעס בעגען דעם קאָסיר פון דער לאָדזער פאַבריק-באהן שימטשאק, וועלכער איז אָנגעקלאָגט געוואָרען אין מיסברויכען מיט קאסע-געלד אויף א סומע פון 37 טויזענד זל.

נאָכן אויסהערען די עדות און די פערטיידיגער, האָט דאָס געריכט אַרויסגעטראָגען אַ פסק-דין לויט וועלכען שימטשאק איז פער׳משפט געוואָרען אויף אַ יאָהר תפיסה און צו בעצאָהלען טויזענד זל. שטראָף. דער באַהן-קאָסע איז צוגע׳משפט געוואָרען א סומע פון 20 טויזענד זל. שאָדען.

בענייט די פאלקס-אקציע פארן „טעאטער-לעקסיקאן“

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט, וואָס דער רעדאַקטאָר פון „טעאַטער-לעקסיקאָן“ ה׳ זלמן זילבערצווייג געפינט זיך איצט ווידער אויף אַ קורצען בעזוך אין לאָדז, איז אויף איינינע טעג ווידער בענייט געוואָרען אין „סקאַלאַ“-טעאַטער די פאָלקס אַקציע פאר׳ן „לעקסיקאָן“.

בעת די פאָרשטעלונגען שבת. זונטאָג און מאָנטאָג וועלען פערקויפט ווערען קופאָנען פון דער פאָלקס-אַקציע צו 50 גראָשען. איינע פון די 25 קופּאָנען איז זוכה בגורל אַ „לעקסיקאָן“, וואָס ווערט אין טעאַטער נענעבען תיכף דעם געווינער

טורן-און ספארט-פעסט פון „מארגענשטערן“ ד. 10 יוני

דער גרויסער טורן-און ספּאָרט פעסט פון „מאָרגענשטערן“, קומט פאָר שבת ד. 10 יוני אויפ׳ן ספּאָרט-פּלאַץ „העלענאָוו“.

די בעזוכער פון דעם פעסט דערוואָרט אַ גאַנצע רייהע אויסערגעוועהנליכע ספּאָרט-אטראַקציעס. 400 ספּאָרטלער מענער. פרויען, שילער און קינדער-גרופּען וועלען אויפטרעטען אין פּאַראַדנע קאָסטיומען. עס וועט זיין א הערליכע דעמאָנסטראציע פון קערפּערליכער ענטוויקלונג און מוסקולוז שעהנקייט.

ציוניסטישע קרייז-קאנפערענץ אין לאדז
גרויסער מיטינג מיט דער בעטייליגונג פון דעפ. יצחק גרינבוים

די ציוניסטישע קרייז-קאָנפערענץ, וואָס איז מיט אַ צייט צוריק אָבגעלעגט געוואָרען צוליב דער אבוועזענהייט פון דעפ. יצחק גרינבוים, איז, לויט אַ בעשלוס פון צ.ק. פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאציע ענטגילטיג בעשטימט געוואָרען אויף זונטאג, דעם 11 יוני. אין נאָמען פון ציוניסטישען צענטראַל-קאָמיטעט וועלען זיך אין דער קאָנפערענץ בעטייליגען: דער עהרען-פּאָרזיצענדער פון צ.ק. דעפּ. יצחק גרינבוים ווי אויך: דעפּ. ד״ר ראָזענבלאט, משה לימאן, און די ה״ה: מ. קירשענבוים און מ. קליינבוים פון ווארשא. די טאָג-אָרדנונג נעמט ארום רעפעראטען איבער די לאגע אין א״י, עליה און הכשרה, קאָנגרעס-פּראָבלעמען, יוגענד-רעסאָרט, קולטור און ערציהונג א.א.וו.

אין צוזאמענהאנג מיט דער קאָנפערענץ וועט דעם זעלבען טאָג פאָרקומען אַ גרויסער ציוניסטישער מיטינג אין פילהאַרמאָניע-זאל. דעפּ. גרינבוים וועלכער איז ערשט צוריקגעקומען פון ארץ-ישראל וועט ארויסטרעטען מיט אַ רעפערעט אויף ד.ט.: „אונזערע דערגרייכונגען אין ארץ-ישראל און די אויפגאבען פונם 18-טען ציוניסטישען קאָנגרעס“.

בעפאר איהר פאהרט אויף ערהאלונג!
די נייעסטע פערפומען
ערשטקלאַסיגע פודערן, טואַלעט-זייפען זאַווי די מאָדערנסטע קאסמעטיק עמפּפעהלט צו פאבריקס-פרייזען
די איינציגע רענאמירטע פערפומעריע
י. דרוקער
5 זאוואדזקא 5
טעל. 175-92
רעיעלע און סאלידע בעהאנדלונג!
הורט און דעטייל!

סקאלא-טעאטער
שרודמיעסקאַ 15, טעל. 232-33.
היינט פרייטאג ווערט נישט געשפּילט.
מארגען, שבת, 4 בייטאג און 9 אוונט
פרעזענטירט מ. ווינדער די גרויסע אַמעריקאַנער סטאַר-קינסטלער
לוסי און מישא

גערמאן
צום 45 און 46-טען מאָל נאָכאַנאַנד - די לעצטע אַמעריקאַנער טעאַטער-סענסאַציע
מאמע און שוויגער
אין 3 אַקטען פון קאלמאנאוויטש. מוזיק: פ. לאסקאווסקי.
רעזשי: מישא גערמאן. טעכנישע לייטונג: ח. גוטמאן.
זונטאג און מאנטאג, 12 פריה
ספעציעלע פארשטעלונג פאר ארבייטער-אינטעליגענץ
פרייזען פון 50 גר. ביז 1.50 די לעצטע 2 מאָל
מיט לוסי און מישא גערמאן
„מאמע און שוויגער“
בילעטען צו בעקומען אין קאַסע פון טעאַטער.

גרויסע גארטען-פערוויילונג
שבת ד. 10 יוני אין פארק „העלענאוו“ לטובת די בארא כאוו-שולען

עס ווערען שוין געמאַכט די לעצטע צוגרייטונגען צו דער גרויסער גאָרטען-פערוויילונג, וועלכע וועט פאָרקומען שבת ד. 10 יוני אין פּאַרק העלענאָוו לטובת די באָראָכאָוו-שולען. די גאָרטען-פערוויילונג איז פערבינדען מיט אַ גרויסען קינדער יום-טוב.

יעדעס קינד בעקומט אַ מתנה.

די גאָרטען-פערוויילונג וועט האָבען א רייכען און זייער אינטערעסאַנטען פּראָגראַם ווי אויפטריט פון קינדער-כאָר, גימנאַסטישע איבונגען א.א.

בעת דער פערוויילונג וועלען שפּילען צוויי ערשטקלאַסיגע אָרקעסטערס.

עס וועט אויך פאָרקומען אַ גרויסע פאַנטען לאָטעריע, וועלכע איז בעזאָרגט אין אַ גרויסער צאָל זייער ווערטפולע פאַנטען.

אין אָוונט וועט דער גאָרטען זיין איללומינירט די גאָרטען-פערוויילונג וועט זיין זיכער די אינטערעסאַנטסטע און שענסטע דעם היינטיגען זומער.

Dr. R.
Zalcwasser
CHIRURG — כירורג
ציגעל-גאַס 19, טעל. 125-17
נעהמט אָן פון 1—2 בייטאָג און פון 4—7 נאָכמ.

Dr. med.
JÓZEF IZYKSON
Południowa 9 — Tel. 210-75
ספעציאַליסט פאר אוירען, נאָז- און האַלז-קראַנקה.
שפּראַך- און שטים-שטערונגען.
נעהמט אָן פון 5 ביז 7 אָוונט
און אין דער לעטשניצע בזשעזשינער 11 פון 11—2

בילדער-אויסשטעלונג
פון בעריהמטען מעטאלאפלאסטיקער אריה מערזער

זונטאָג, ד. 4 יוני 12 מיטאָג, ווערט אין לאָקאל פון „וויזא“, שענקעוויטש 26 געעפענט די אויסשטעלונג פון בעריהמטען מעטאַלאָ-פּלאָסטיקער אריה מערזער פון פּאַריז.

וואָס בעדייט דאָס נייע געזעץ פון דער שול-רעאָרגאַניזאַציע?

די יודישע עלטערען אָריענטירען זיך נישט וואָס בעדייטעט די נייע שול-רעאָרגאַניזאַציע. ביז יעצט האָט מען געוואוסט פון פאָלקסשולע שולען. סיי רעגירונגס-און סיי פריוואטע — און וועגען פריוואטע גימנאזיעס, אָבער פון יעצט אָן, לויט׳ן נייעם שול-געזעץ וועט דאָס גאַנצע שול-וועזען פעראייניהייטליכט ווערען אין איין מין און אין איין פּראָגראַם. קינדער פון 6 יאָהר אָן ווערען אָנגענומען פון 1-טען אָדזיאַל און ערשט נאָכ׳ן פערענדיגען 6 אָדדזיאַלען קען מען אריינטרעטען אין דעם רעאָרגאַניזירטען גימנאַזיום וועלכעס פאנגט אָן פון ביז-יעצטיגען 3 קלאַס. ד. ה. פון 13 יאָהר אָן. די קינדער וואָס ווילען נישט ווייטער בעזוכען די מיטעל-שולע נאָר ווילען אריינטרעטען אין א האנדעלס אָדער פאַך-שולע מוזען האָבען א צייגניש פון געענדיגטע 7 אָדדזיאַלען.

די בעוואוסטע 7 קלאַסיגע שולע פון קאַצענעלזאָן נאחומאָוו איז איינגאַנצען צוגעפּאַסט צום נייעם שול-געזעץ הוץ דעם אלגעמיינעם רעגירונגס-פּראָגראַם ווערט אין אַ גרויסער מאָס געלערנט העברעאיש און למודי קודש. דעם פּראָגראַם פון למודי קודש בעפרידיגט די אממייסטען רעליגיעזע עלטערען, וועלכע זוכען צו פעראייניגען די מאָדערנע בילדונג מיט דער טראדיציאָנעל יודישע ערציהונג.

איינשרייבונגען אין אלע קלאַסען פון דער שולע ווי אויך אין די פרעבל-שולע נעהמט אָן די קאנצעלאַריע פּאָמאָרסקאַ 20 טעל. 177-01 פון 9 ביז 2 נאָכמ. 2834

ביליגע אויספלוגן קיין ווארשא, קראקא און גדיניע

אוימן נריגעם יום-טוב ארדענט איין די היגע וועלט-בערימטע רייזע-ביורא „וואגאן-לי-קוק“ אויספלוגן און ביליגע רייזעס.

קיין ווארשא, אפפאר פון לאדז זונטאג 7,50 פריה פון פאבריק-באהן, צוריקפאהר מאנטאג 1,20 ביינאכט. ווער עס וויל צוריקפאהרען זונטאג, וועט קענען פאהרען זונטאג 11 אזייגער אוועגר.

פאר אלע וועלכע בעטייליגען זיך אין דא-זיגען אויספלוג זענען אנגעגרייט אין ווארשא צימערן און האטעלען. וועגען דעם דארף מען אבער מעלדען אין „וואגאן-לי“.

דער פרייז פון א בילעט איז 9.90 זל. צוזאמען מיטן איינטריט אויפן אינטערנאציאנאלען מעטש פוילען—בעלגיען.

דער בילעטען-פערקויף קומט פאר היינט און מארגען, שבת א גאנצען טאג ביז 11 אזייגער אוונד.

די וועלכע האבען זיך ביז איצט פערשריב דארפען זיך נאך די באהן-בילעטען און איינטריטס-קארטען אויפן מעטש מעלדען היינט און מארגען אין ביורא „וואגאן-לי“.

• • •

קיין קראקא: אפפאהר פון לאדז פאבריק-באהן שבת דעם 3-טען יוני 6,40 אוונד און צו-ריקקומען דעם 6-טען יוני, פרייז פון בילעטען אויף ביידע זייטען 23,40 זל.

קיין גדיניע: אפפאהר פון לאדז שבת דעם 3-טען יוני פון קאלישער באהן 8,28 אוונד און צוריקקומען דעם 6-טען יוני 5,30 פארטאגס.

די אנטיילנעהמער אין אויספלוג וועלן האבן די מעגליכקייט צו בעזיכטיגען דעם פוילישען ברעגן און קודם כל גדיניע און הפל, וואו עס וועלען איינגעארדענט ווערען ספעציעלע שפאצירען אויף שיפען.

די קאסטען פונ'ם צוויי-טאגיגען אויספלוג בעטרעפען 17,70 זל. און נעמען ארום די רייזע אהין און צוריק, דערביי וועלן זיין רעזערווירט ספעציעלע נומערירטע פלעצער.

פאר די אנטיילנעמער אינ'ם אויספלוג וועלן אויך זיין צוגעגרייט נאכטלעגערס.

איינשרייבונגען נעמט אן „וואגאן - לי-קוק“ פיעטרקאווער 64.

היינט קעמפען: איך צירה

קראוזער — פראהאסקא. גראבאווסקי - גרא-מאוו, סינקאווסקי — וויצלאך, שטשערבינסקי — ביעלעוויטש און גארקאוויענקא—קאוואן.

פייערליכע ערעפנונג פון א ביל-דער-אויסשטעלונג

די בעקאנטע מאלערין אסתר קארפ האט אויסגעשטעלט איהרע ארבייטען

מיטוואך איז אין לאקאל פון „בני - ברית“ פיעטריקאווער 90 פארגעקומען די פייערליכע ער-עפנונג פון דער בילדער-אויסשטעלונג פון דער בע-קאנטער מאלערין, וואס איז איצט געקומען פון פאריז — אסתר קארפ.

צו דער ערעפנונג זענען געקומען פארשטייער פון דער קאמונאלער מאכט, געזעלשאפטליכע אינ-סטיטוציעס, פרעסע און א גרויסע צאהל געסט.

די בעריהמטע מאלערין האט אויסגעשטעלט אנ'ערך 50 פערשידענארטיגע בילדער, וואס מאכען א זעהר שטארקען איינדרוק און בעווייזען דעם גרויסען טאלענט און קענטניש פון דער מאלערין די אויסשטעלונג וועט זיכער האבען דעם געהעריגען ערפאלג.

די אויסשטעלונג איז אפען טעגליך פון 11 ביז 8 אוונד, זונטאג פון 11—5 נאכמ.

Dr. med. H. LUBICZ

ספעצ. פאר הויט, ווענערישע און געשלעכטס-קראנקה.
צעגעלניאנא 7, טעל. 141-32.
נעהמט אן פון 8—10 פריה, פון 12—2 נאכמ. און פון 5—8 אוונד, זונטאג פון 9-11 ביטאג.

ספארט-בעוועגונג

מכבי-וואד אין לאדז

„מכבי“ זיגט אין לייכט-אטלעטיס, - בר-כוכבא אין פוטבאל

די היינטיגע וואך האט דער לאדזער עקוע-קוטיוו פון וועלט-פארבאנד „מכבי“ ערקלערט אלס „מכבי“ וואך פאר'ן לאדזער קרייז. אין די ראהמען פון דער דאזיגער „מכבי“-וואך זענען פארגעקומען א גאנצע רייהע אימפרעזעס פאר די קלובען פון לאדז און לאדזער קרייז וואס זענען אנגעשלאסען אין „מכבי“-וועלט פערבאנד.

מיטוואך איז אויפ'ן פלאץ פון ד.א.ק. פאר געקומען א טורניר פון פוטבאל-קלובען, פון לייכט אטלעטיק און ספארט שפילען. דער ערפאלג איז גע ווען א גרויסער. 2000 ספארטלער האבען אנטייל גענומען אין די פערמעסטונגען. פאלגענדע קלובען זענען געווען רעפרעזענטירט: מכבי (לאדז), בר-כוכבא (לאדז), השומר הצעיר, מכבי (זגערזש), מכבי (פאביאניץ), יודישער ספארט און טורן-פער-איין (וויעלון). די פערמעסטונגען האבען געגעבען פאלגענדע רעזולטאטען: אין פינאל פאר קויש-באל פאר מענער האט מכבי (לאדז) — בר כוכבא 8:54 קויש-באל (פרויען) מכבי—בר-כוכבא 0:14; האזענא מכבי — בר כוכבא 4:7; נעץ-באל (מענער), מכבי (לאדז)—בר כוכבא 0:2; נעץ-באל (פרויען) מכבי—בר-כוכבא 1:2.

דער פוטבאל - טורניר פאר זיבפנטלעך האט געגעבען פאלגענדע רעזולטאטען: מכבי (זגערזש) — מכבי (פאביאניץ 2:3; בר-כוכבא—מכבי (לאדז) 0:3 בר-כוכבא — מכבי (זגערזש) 0:3, דעם בעכער פאר פוטבאל-זיגער האט אזוי ארום בעקומען בר-כוכבא.

אין די לייכטאטלעטישע פערמעסטונגען פאר יוניארען האט די דאמינירענדע ראל געשפילט די לאדזער „מכבי“ נעמענדיג 45 פונקטען, דאס צווייטע ארט „מכבי“ — זגערזש 15 פונקטען, בר-כוכבא און השומר צו 4 פונקטען, פון „מכבי“ האבען זיך אויסגעצייכענט קארא, קאלכקי און רימאוויטש. די ארגאניזאציע פון די פערמעס-טונגען איז געווען נישט קיין שלעכטע.

נעכטען האט זיך אויף די קארטן פון ל.ק.ס. אנגעהויבען די מייסטערשאפטען פארן בעסטען יודישען טעניס-שפילער.

הכח-טוריסטען 1:1

דעם ערשטען טאג שבועות איז פארגעקימען א פריינדשאפטס-מעטש צווישען די דערמאנטע פעראיינען, וועלכער האט זיך פערענדיגט מיט א רעזולטאט פון 1:1

לוסי און מישא גערמאן גאסט-ראלירען אין „סקאלא“

היינט פרייטאג ווערט נישט געשפילט.

מארגען, שבת ביינאג, און 9 אוונד ווערט געשפילט די אויסגעצייכענטע אמעריקאנער סענסאציע „מאמע און שוויגער“ מיט לוסי און מישא גערמאן. זונטאג און מאנטאג, 12 פרי, ספעציעלע פרימארגן-פארשטעלונגען פאר ארבייטער-אינטעליגענץ.

פון פארק „העלענאוו“

שבת, 5 נאכמיטאג קומט פאר אין פארק „העלענאוו“ א גרויסער פאפולערער קאנצערט אויסגעפיהרט פון סימפאנישען ארקעסטער אונטער דער דיר, פון טעאדאר רידער, 9 א זייגער אוונד קומט פאר ארטיסטישע אויפטריטען פון די בעסטע ארטיסטישע קרעפטען אונטער דער לייטונג פון ליבלינג פון לאדזער פובליקום, יאנוש שינדלער. אין פראגראם דאנסינג אויף דער פרייער לופט.

ארטאפעדישער אנשטאלט

גראטעזען, גארסעטען, א ר-טאפעדישע אפאראטען אלער ארט, לייכטע פלאט-פוס-איינלאגען בעגען פיס-שמערצען אלס נאך גיפס-אבדרוק.

Dr. med. Lubicz u. Villy Simonović

פיעטריקאווער 119, טעל. 231-81.

ביי פערהאלטענעס שטוהלגאנג און איבערפליסיגער מאגען-זויערע

ליזמט אב דאס נאטירליכע בימער-וואסער

Franciszka Józefa

די אין מאגען אנגעזאמעלטע איבעריבלייבעך פון פער-דייאונג און טערהים און א סך פאלען פון דער אומשטעהונג פון בלינדער-דארם-ענטצינדונג. עמפעהלט דורך דאקטוירים

יודען געדענקט!

היטלער פיהרט אנ'אויסראטונגס-פאליטיק געגען אייערע ברידער אין דייטשלאנד! ענטפערט איהם:

מיר באיקאטירען סחורות פון דייטשלאנד!

ראדיא-פראגראם

פרייטאג, דעם 2 יוני 1933

11.40 טאג-פרעסע. 11.50 קאמוניקאטען. 11 57 צייט-סיגנאל. 12.05 טאג-פראגראם. 12.10 גראמאפאן. 1.20 קאמוניקאט. 3.10 עקספארט-קא-מוניקאט. 3.15 ווירטשאפט-קאמוניקאט. 3.25 לופט פליהערייי. 3.35 גראמאפאן. 4.25 פארלעזונגען. 5.00 קאנצערט. 6.00 לייכטע טאנץ מוזיק. 7.00 פערשידענ ס. 7.20 קאמוניקאט פון דער לאדזער האנדעלס-קאמער. 7.30 פעליעטאן. 7 45 ראדיא-פרעסע. 8.00 מוזיק. שמועסן. 8 15 סימפאנישער קאנצערט, פעליעטאן. 10.15 מוזיק. 10.55 קא-מוניקאטען. 11 00 טאנץ-מוזיק.

• • •

אויסלאנד

5.25 מאסקווא — אפערע. 8 ברעסלוי — סימפ. קאנצערט. 8 דאווענטרי — אפערע „אטעלא“ 8 באועל — בעטהאווען-פעסטיוואל. 8 45 לאנדאן — „די ווילדע קאטשקע“ פון איבסען. 9 פאריז — אפערעטקע. 9.20 מינכען — סימפ. קאנצערט.

שבת, ד. 3 יוני 1933

11.40 פרעסע-איבערזיכט. 11.50 קאמוני-קאט. 11.57 צייט-סיגנאל. 12.10 גראמאפאן. 1.10 קאמוניקאט. 1.15 שול-פריהמארגען. 3.10 קאמו-ניקאטען. אודיציע פאר קינדער. 3.25 ידיעות: 4.00 פון אינטערנאציאנאלען צוזאמענפאהר פון ספארט-זשורנאליסטען. 4.40 רעפעראט. 5,00 גרא-מאפאן. 5.40 אקטועלער רעפעראט. 6.00 גאטעס-דינסט. 7.00 קאמוניקאט פון דער לאדזער האנ-דעלס קאמער. 7.30 אודיציע. 7.45 ראדיא-פרעסע 8.00 קאנצערט, ספארט, פרעסע. 10.05 שאפען קאנצערט. 10.40 פעליעטאן. 10.55 קאמוניקאטען. 11.00 גראמאפאן.

•

אויסלאנד

5.25 מאסקווא — אפערע פון רימסקי קאר-סאקאוו. 7 בודאפעשט — קאנצערט.

צאהן-ארצט

ROZIN - PEICHOWA

האט זיך איבערגעצויגען אויף 38 זגערזשער 38 (געגענאיבער זגערזשער 15)

נעהמט אן פון 10—2 מיטאג און פון 4—7 נאכמ.

צו לעטשניצע-פרייזע.

Pracujesz na lądzie — odpoczywaj na morzu.

LETNIE WYCIECZKI
MORSKIE

do
Anglji, Szkocji, Irlandji, Francji, Belgji, Holandji, Danji, Norwegji i Szwecji

w lipcu i sierpniu 1933 r.

Ceny biletów od 100.— zł.

Informacje i sprzedaż biletów w biurach

LINJI GDYNIA-AMERYKA

w Warszawie — Marszałkowska 116
w Gdyni — ul. Waszyngtona
we Lwowie — ul. Na Błonie 2
w Krakowie — ul. Lubicz 3
w Rzeszowie — ul. Grottgera 1004

oraz w biurach podróży.

Bez paszportów zagranicznych i wiz.

מעלדונגען

יודישע געזעלשאפט פאר לאנד-קענטשאפט אין פוילן, אפטיי-לונג אין לאדז, וואולטשאנסקא 35 טעלעפאן 121-53

(קאמוניקאט)

שבת, דעם 3-טען, זונטאג דעם 4-טען און מאנטאג דעם 5 טען ה. ח. קומט פאר אנ'אויספלוג נאך פלאצק, וולאצלאוועק, ניעשאווע און ציעכא-צינעק מיטן אויטאבוס. אפצאל פאר מיטגלידער 12,80 גילדען. פאר געסט 15.00 גילדען. (דער אפצאל איז פאר מיטאגען, נאכטלעגער, באזוכען און רייזע-הוצאות).

איינשרייבונגען אין א בעגרעניצטער צאהל נעהמט אן דער סעקרעטאריאט נאך היינט פרייטאג דעם 2 ה.ח. פון 6-9 אוונד.

אכטונג. אלע אנטיילנעהמער אין דערמאנטען אויספלוג ווערען געבעטען צו קומען היינט 9 אוונד אין לאקאל פון דער געזעלשאפט.

די קאלאניע אין קארוויע איז שוין טעטיג. איינשרייבונגען ווערען אנגענומען יעדען טאג פון 6 – 9 אוונד. די פרייזען זענען זעהר צוגענגליך. א חוץ דעם ווערען אנגענומען איינשרייבונגען אויף די קאלאניעס אין זאקאפאנע, דרוסקעניקי און קריי-ניצע.

דער סעקרעטאריאט איז טעטיג יעדען טאג פון שבת און זונטאג.

גראשער-פעראיין מרדכי-גבאיס גאס 8

זונטאג, דעם 4 יוני ד. י. 5 א זייגער נאכ-מיטאג קומט פאר א פערזאמלונג פון אלע מיטגלי-דער פון פעראיין און פון די מתפללים.

2917 די פערוואלטונג.

א גרוס פון ארץ-ישראל

פון „תוצרת ארץ ישראל“ טיילט מען מיט, אז די גרופע וועלכע איז אפגעפאהרען דעם 22 מאי דורך קאנסטאנץ, איז זונטאג ד. 28 בשלום אנגעקומען קיין ארץ-ישראל אלע זענען געזונד און גריסען זייערע קרובים און בעקאנטע. 2916

„אגודת ציון“, אפטיילונג פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אויף אלטשטאט

מארגען מוצאי שבת, דעם 3 יוני 8.30 אוונד קומט פאר אין אייגענעם לאקאל, פלאץ קאשטשעלני 4 א פערזאמלונג אויף וועלכער ה ש. ליפער און אנדערע וועלען רעפערירען איבער די פראבלעמען פון 18-טען ציוניסטישען קאנגרעס

בלאק פונ'ם ארבייטענדען ארץ-ישראל צום 18-טן ציוני. קאנגרעס אין לאדז, פיעטרק. 83

מארגען שבת דעם 3 יוני 10.30 פריה קומט פאר אין זאל „מאמוס“ זגערזשער 17 א גרויסער מיטינג א' ד. ט. „די יודישע ארבייטער-שאפט צום 18 טען ציוניסט. קאנגרעס“. מיט רע-דעס וועלען ארויסטרעטען די ח"ח ל. לעווין, ה. קרוי, ר. ראבינאוויטש, פנחס א. א. בילעטען ביי דער קאסע.

2921

לעטנישצע

זגערזשער 17

נעהמט אן קראנקע אין אלע ספעציאליטעטן

פון 9 פריה ביז 7 אוונט

וויזיט 3 זל.

וועגען לאנג לעבען

(ענדע פון 8-טע זייט)

ריכטיג פארשטעלען וואס די מאלפעס טראכטען וועגען מענשען. און עס איז דעריבער פאר מיר קלאר, אז ווען די מאלפעס זאלען זיך אזוי שטארק פערמעהרען און זייער צאהל זאל ווערען אזוי גרויס, אז די זאלען קענען צושטעלען גענוג דריזען יונג צו מאכען אלע מענשען אויף דער וועלט, דאן וועלען די געוויס רעוואלטירען געגען דער מענשליכער איבערהערשאפט איבער זיי.

נאר צוריק רעהענדיג, צו וואס דארף מען אינ-געגאנצען פערלענגערען דאס מענשליכע לעבען אויף 150 יאהר? וועט מען דען נאכדעם, ווי מען וועט אפלעבען 150 יאהר, זיין צופרידען צו שטארבען? איך בין זיכער, אז די צוקונפטיגע 150 יאהריגע מענשען וועלען פונקט אזוי נישט וועלען שטארבען, ווי די היינטיגע 100-יאהריגע.

און ווי באלד מען וויל סיי ווי סיי נישט שטאר-בען, ווען מען איז אפילו אלט 150 יאהר, טא וואס איז די מעלה, אז דאס לעבען וועט זיין פערלענגערט [illegible]

לען, באקט בייגעל אדער שרייבט צייטונגס-ארטיק-איז דען נישט גענוג, אז א מענש מאכט היט-לען ביז 70 יאהר?

נישט מעהר עס וואלט זיך, וועלען א קוק טאן ווי אזוי די וועלט וועט אויסזעהן אין א הונדערט יאהר ארום. איצט זעהט זי אויס זעהר פאסקודנע און עס קען דאך נישט זיין, אז זי וועט אזוי בליי-בען. עס וואלט זיך וועלען זעהען א וועלט אהן היטלעריזם, אהן קריזיסען, אהן דיקטאטורען, אהן באלעבאטים און אהן ארימעלייט. און עס מוז דאך קו מען א צייט ווען מענשען וועלען לעבען מענשליך און די וועלט וועט זיין א מענשליכע וועלט. וואלט זיך דעריבער וועלען זעהען ווי אזוי אזא וועלט וועט אויסקוקען.

נאר דארף עס דען דויערן אזא לאנגע צייט ביז אזא וועלט זאל קומען? דארפען דען נישט די אלע, וואס ווילען אזא וועלט, זיך צונויפנעמען און מיט א פעראייניגטע פלייצע א שטופ טאן דעם וואגען פון דער געשיכטע, אז ער זאל אביסעל שנעלער פאהרען?

איך פרעג אייך: פארוואס נישט!

פארק Helenów

אנגעטנעחמסטער און רוהיגסטער פראוויילונגס-גארטען אין לאדז! טארגעז, שבת, 5 נאכמיטאג

גרויסער פאפולערער קאנצערט

פון סימפאנישען ארקעסטער אונטער דער דיר. פון TEODOR RYDER

9 א זייגער אווענד ארטיסטישע אויפטריטען אונטער דער לייטונג פון ליבלינג פון לאדזשער פובליקום Janusz Szyndler עס טרעטען אויף: א וואדעווילסטקע, א הומאריסט, טאנץ-דועט. נאכ'ן פראגראם: א דאנסינג אויף דער פרייער לופט.

METRO — היינט פרעמיערע! — די פרעהליכסטע פוילישע קאמעדיע — היינט פרעמיערע! — ADRIA

Romeo i Julcia

אין די הויפטראלען Zula Pogorzelska, Dymsza, Tom, Fertner i Sielański אין די הויפטראלען

מעטרא: פשעיאזד 2 — אדריא: גלאוונא 1

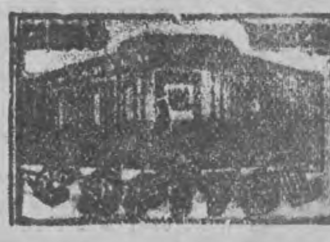

היינט פרעמיערע! פאסצינירענדער איוהאלט און טובעל שפיל פון די ארטיסטען! רייצענדע ליבעס-פעמע רעזשי Viertel א. ג.

„פערגעהענדע פלאמען"

אין די הויפטראלען: CLAUDETTE COLBERT i CLIVE BROOK אויסער'ן פראגראם: קלאנג-צוגאבע און לאנד-אקטואליטעטען.

אנהייב אין גענוי. טעג 5 נאכמ. שבת און זונטאג 1 בייטאג. דער זאל איז מעכאניש ווענטילירט און געקיהלט! הנחה-בילעטען גילטיג!

קלאנג-קינא-טעאטער „CORSO" זשעלאנא 2/4.

1) היינט און פאלג. גענדע טעג! אונזער יום-טוב-שלאגער - פראג. אין דער הויפטראלע

„BABY"

הוראגאן פון געלעכטער

ANNA ONDRA

2) די פרעהליכע פוילישע קאמעדיע: Ułani, Ułani, Chłopcy malowani

אין די הויפטראלען Z. Pogorzelska Dymsza, Krukowski i Walter

פרייזען פון די פלעצער אויף די ערשטע סעאנסען 45 און 54 גר. אנהויב 3 אזייגער נאכמיטאג שבת און זונטאג און יום-טוב 12 בייטאג.

היינט און פאלגענדע טעג! גרויסער פילם א. ג.

„אונטער דיין שוץ"

אין די הויפטראלען: MARJA BOGDA, ADAM BRODZISZ i WŁ. WALTER

אנהייב פון די סעאנסען אין גענוי. טעג 4 א זייגער נאכמיטאג, אין ערשטען און צווייטען טאג שבועות אנהייב פון די סעאנסען 12 בייטאג. פרייזען פון די פלעצער: 1 פלאץ 1.09, II פל. 90 גר., III — 50 גר. הנחה-קופאנען צו 70 גר.

קלאנג-קינא-טעאטער PRZEDWIOŚNIE

זשעראמסקיעגא 74/76 (רוג קאפערניקא)

דער זאל איז ווענטילירט און געקיהלט.

הנחה-קופאנען און פאספארטוס אין ערשטן און צווייטן טאג שבועות אונגילטיג

היינט און פאלגענדע טעג בלאק-מוזא-פילם פרעזענטירט

אין דעם שפריצענדען מוזיקאלישען פארס Adolf Dymsza, Mariusz Maszyński, Mira Zimińska, Lili Zielińska

יעדן איז ערלויבט צו ליבן

פרעהליכע ליבעס-פאסירונגען פון דרייסטע און נישט דרייסטע ליבהאבער

בעמערקונג: לוקסוס-טעאטער-געביידע געזיכערט אין פאלס פון אנ'אונגינסטיג וועטער און קעלט

קינא-גארטען

RAKIETA

Sienkiewicza 40 Tel. 141-22

דאס איינציגע קינא אין גארטען

קליינע אנאנסען

1 זלאטי אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער 1 זלאטי

אפצוגעבען א צימער מיט א באזונדערן איינגאנג פאר 2 יונגעלייט. פילסודסקיעגא 56, פראנט, ערשטער שטאק. וו. 5. 2925

5 און 6 צימער און קיך מיט אלע בעקוועמליכקייטען, 1 אדער 2. שטאק פון זאפארט צו פערמיטען. צו ערפאהרען גדאנסקא 31 ביים וועכטער. 2895

פערשידענעס

גלאוונא, נאווא-זאקאפאנא! שעהנע גוטע זונען-וואוינונגען צו פערמיטען, צו ערפאהרען זאוואדזקא 27, ביים וועכטער.

די קונסט-לעכער-שטאפעריי נעהמט אן גוואלד ריטען, זעהר גוט אויסגעארבייט נישט צו בעמערקען צו ביליגע פרייזען, וואלבארסקא 12 זשאבנער וו. 23.

ערשטקלאסיגע דאמען-שניידערן פון ווארשא האט געעפענט א פראצאווניע אויף זאכאדניא 54 אין הויף, רעכטע אפיצינע 2-טער איינגאנג, 1-טער שטאק פיהרט אויס בעשטעלונגען צו מעסיגע פרייזען, א. וואקסמאן. 2924

א שיק יונגעל באלד געצאהלט, קען זיך פון זאפארט מעלדען ביי שוסטער, קאלענבאכא 5. 1892

ס'ווערען געזוכט מעזלען מיט אייגענע מאשינען צו נייהען אבערהעמדער, אויך א מעדעל צו נייהען קנעפ. צו ערפאהרען ציגעלגאס 24 ארנשטיין. 2918

צו הויזען נעהען נויטיג מאשינערס קוואליפיצירטע, געווינשען מיט מאשינען נאוואמיעסקא 6 וו. 5. 2910

א מייסטער נויטיג צו אנ'ענטשטעהענדע גרעסערע פאבריק פון הויזען, נאוואמיעסקא 6 וו. 5. 910

הויז און פערקויף

צו פערקויפען א הויזען-געשעפט מיט איינריכטונג, א פראנט-געשעפט מיט א וואוינונג און 1 צימער און קיך. צו ערפאהרען אויפ'ן ארט נאווראט 1a פידלער.

Wóz towarowy, 2 powozy, bryczka na gumach, rolwaga i resorka do sprzedania ul. Krucza 8. pl. Reymonta, u gospodarza. 2898

לאקאלען

איבערצוגעבען אנ'ענצעל-צימער געגען ביליג דירה-געלד און גוטע בעדינגונגען, אויף קאנסטאנטינער 14. צו ערפאהרען 11 ליסטאפאד 14 ביי ארנער.

א בעקעריי אוועקצוגעבען אויף א זומער-וואוינונג. צו ערפאהרען פראנציסקאנער 30 ביים וועכטער. 2911

ס'איז אפצוגעבען א געוועלבעל איטויער באלד ביים איינגאנג נאוואמיעסקא 28, געאייגנעט אויף א געשעפט אדער ווערקשטעל. צו ערפאהרען אויפ'ן ארט אדער ביים וועכטער. בלויז דירה-געלד.

א האלב אדער א גאנץ געוועלב אויף נאוואמיעסקא ביי אגראדאווא איז זאפארט אפצוגעבען. צו ערפאהרען ביי טשערניאווסקי, נאוואמיעסקא 18. 2923

Biuro „Lokumpol" Piotrkowska 55 עמפפעלט: אלע ארט וואוינונגען, מעבלירטע-צימערען, געוועלבער, פאבריקס און האנדעלס-לאקאלען אהנע אבשטאנד-געלד.

צו פערקויפען

א האלב הויז

געמויערט, 4 שטאק, דער היפאטעק איז גענצליך ריין פון שולדען, זעהר ביליג

צו פערקויפען

אבער דירעקט פאר קאסע, צוליב אפרייזע פון 15–16 טויזענד זל. קען מען עס קויפען. צו ערפאהרען ביי

אביגדור סאהן, פולנאצנא 22. 2834

DR. MED.

M. Glazer

הויט און וועגערישע קראנקהייטען

וואוינט יעצט אויף

ZACHODNIA 64

Telefon 185-49

נעהמט אן פון 12 ביז 2 און פון 7 ביז 8.30 אווענד. 1697

זונטאג און פייערטאג פון 10 ביז 12 מיטאג

כ'מאך בעקאנט

מיינע געעהרטע קונדשאפט, ווי אויך די וועלט, וועלכע מיין פירמע איז נאך נישט בעקאנט, אז צום קומענדען זומער-סעזאן האב איך פארגרעסערט א גרויסען אויסוואהל פון פערשידענע

דאמען- און מענער-היטען

לויט די נייעסטע פאסאנער און מאדעלן פון פארשידענע קאלירען, גלייכצייטיג ווערט אנגענומען צו איבערפאסאנירען דאמען- און מענער-היטען פון גאר אלט אויף גענצליך נייע און אלץ צו ביליגע פרייזען. אדרעס:

„פערדער"

זגערסקא 20, לוטאמירסקא 2 און זגערסקא 7

זיכערע הילף און א רפואה!

אהן אפעראציע, אהן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-פארגיסונג פאר קראנקע אויף ברוכען, פאר מענער, פרויען און קינדער, פערשידענע קאליקעס אין גוף, פאר הויקערס און פיס.

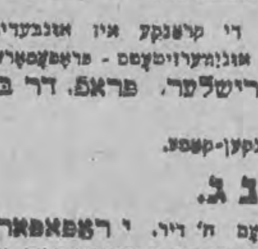

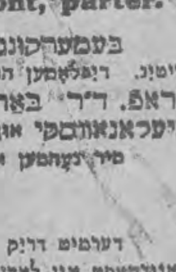

פערלאזט נישט די קראנקהייט, ווייל דער ווינקעל-ברוך וואקסט גרויס אין א מענשען-קאפ, און עס פאלט ארויס אין דעם פיס איז דער קראנקער אין א גרויסער סכנה, דורך פערדרייען די קנאכען ווערט ער בראנדיג און שטערבליך. ספעציעלע גומענע הייל-באנדאזשען בעזונדערע דיזיבער דעם שווערסטען ברוך, אויך פאר הויקערס, לייטונגען ספעציעלע הייל-גארטען און אפאראטען פאר פערקרומטע פיס און פלאטפיס, ווי אויך קינסטליכע גומענע פיס.

שפרעכשטונדען טעגליך פון 9 פריה ביז 7 אווענד.

איינציגע ארטאפעדישע הייל-אנשטאלט

Specialist Dyr. J. RAPAPORT, Ortoped

פון לעמבערג

Łódź, Wólczańska 10, tel. 221-77, front, parter.

בעמערקונג: דעם פערזענליכע ערשיינען פון די קראנקע איז אונבעדינגט נויטיג. דיפלאמען האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע אוניווערזיטעטס-פראפעסארען: פראפ. ד"ר באראנטש, פראפ. ד"ר י. מארישלער, פראפ. דר בר. קיפלאנאווסקי און אויך אנדערע.

מיר נעהמען אויך אן פעדריכערע פון דער קראנקען-קאסע.

דאנקזאגונג.

דערמיט דריק איך אויס הערצינסטען דאנק דעם ה' דיר. י. ראפאפארט, וואוינענדיג אין לאדז, וואלטשאנסקא 10 פאר באפרייען מיך פון א שווערען ברוך, אויף וועלכען כ'האב אזוי שטארק געליטען און כ'בין 3 מאל געווען אפערירט.

(—) K.Hartman, fabrykant, Łódź, ul.Franciszkańska 34

מיט פולע רעכט פון רעגירונגס-גימנאזיום (קאטעגאריע A)

מעדכען-גימנאזיום

און פריוואטע אלגעמיינע שולע פון

מארייע האכשטייך

23 וואולטשאנסקא 23.

דאס איינשרייבען פון נייע שילערינס קומט פאר טעגליך (חוץ שבת) פון 9 ביז 2 און פון 5 ביז 7.

אנאנסען-פרייז פאר א מילימעטער-שורה

פאר'ן טעקסט—18 גר. פרייטאג און ערב-יו"ט—24 גר. אין דער ווייטער שפאלטען
אין טעקסט—40 . . . . —60 4
נאכ'ן טעקסט—12 . . . . —18 . . . .
אויסער דער שטאט 50 פראצ. טייערער, אויסלאנד 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען — 10 גר. א ווארט

נעקראלאגען—20 גר. א מ/מ (אין דער זייט שפאלטען) קליינע אנאנסען ביז 15 ווערטער 1 זל. יעדעס איבעריגע ווארט 10 גר.

אבאנעמענטס-פרייז: אין לאדז — 4 זלאטעס א חודש מיט אפטראגען א היים. פראווינץ — 5 זל. א חודש; אין אויסלאנד 7 זל. אמעריקא—1 דאל.

פעהלערן, וועלכע ענדערן נישט פרינציפיעל דעם אינהאלט פון דער אנאנס בערעכטיגען נישט צום איבערדריקען די אנאנס אדער צוריקצוצאהלען פאר דעם אנאנס

פאר'ן אינהאלט און טאר מין פון די אנאנסען איז דער פערלאג נישט פעראנטווארטליך. די אדמיניסטראציע איז אפען בייטאג און ביינאכט.

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg
Czcionkami i druk. rotac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.
Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman